

**UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE**



**FILOZOFICKÁ FAKULTA**

**Ústav pro pravěk a ranou dobu dějinnou**

**Kateřina Dostálová**

**Raně středověké hradiště v Praze – Butovicích.**

**Příspěvek k poznání významu hradišť v období  
vytváření přemyslovského státu.**

**Bakalářská práce**

**Vedoucí práce: Prof. PhDr. Jiří Sláma, CSc.**

**Praha 2007**

Tímto prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, s využitím řádně citovaných pramenů a literatury.

*Andriana Doudilová*  
.....

V Praze dne 16. 4. 2007

Ráda bych poděkovala svému vedoucímu práce Prof. PhDr. Jiří Slámovi, CSc. za cenné připomínky a rady, mojí konzultantce PhDr. Naděždě Profantové CSc. za čas, který mi věnovala a dále všem těm, kteří mi pomáhali technicky nebo psychicky.

Katka Dostálová

|  |           |
|--|-----------|
| <b>1. Obsah</b>  |           |
| <b>1. OBSAH</b> .....  | <b>2</b>  |
| <b>2. ÚVOD</b> .....   | <b>4</b>  |
| <b>3. HRADIŠTĚ NOVÉ BUTOVICE V RANÉM STŘEDOVĚKU</b> .....      | <b>4</b>  |
| 3.1. CHARAKTERISTIKA HRADIŠTĚ .....                            | 6         |
| 3.2. POPIS HRADIŠTĚ .....                                      | 7         |
| 3.4. PEDOLOGICKÉ POMĚRY .....                                  | 11        |
| 3.6. PŘÍRODNÍ POMĚRY .....                                     | 12        |
| <b>4. PŘEHLED STAVU BĚDÁNÍ</b> .....                           | <b>14</b> |
| <b>5. ZÁZEMÍ HRADIŠTĚ</b> .....                                | <b>17</b> |
| 5.1. PŘEHLED NALEZIŠŤ - NÁLEZY S KULTUROU PRAŽSKÉHO TYPU ..... | 17        |
| 5.2. PŘEHLED NALEZIŠŤ - NÁLEZY Z DOBY HRADIŠTNÍ .....          | 17        |
| <b>6. VÝZKUM N. MAŠKA</b> .....                                | <b>24</b> |
| 6.1. SONTA Č. 1 .....  | 25        |
| 6.2. SONTA Č. 2 .....  | 25        |
| 6.3. SONTA Č. 3 .....  | 28        |
| 6.4. SONTA Č. 4 .....  | 29        |
| 6.5. FORTIFIKACE HRADIŠTĚ .....                                | 30        |
| 6.6. TABULKA NÁLEZŮ .....                                      | 31        |
| <b>7. SBĚRY</b> .....  | <b>32</b> |
| 7.1. NÁLEZY KERAMIKY .....                                     | 32        |
| 7.2. OSTATNÍ NÁLEZY .....                                      | 35        |
| 7.2.1. KÁMEN NA HRU „MLÝNY“ .....                              | 35        |
| 7.2.2. PŘESLENY .....  | 36        |
| 7.2.3. KOVOVÉ PŘEDMĚTY .....                                   | 37        |
| 7.2.4. KOSTĚNÉ PŘEDMĚTY .....                                  | 37        |
| 7.2.5. OSTATNÍ NÁLEZY .....                                    | 38        |
| <b>8. VLASTNÍ SBĚR</b> .....                                   | <b>39</b> |
| <b>9. ROZBOR KERAMIKY</b> .....                                | <b>41</b> |
| 9.1. MATERIÁL .....  | 42        |
| 9.2. VELIKOST NÁDOB .....                                      | 42        |
| 9.2.1. SROVNÁVACÍ TABULKA .....                                | 43        |
| <b>10. NÁSTIN VÝVOJE OKRAJŮ NA HRADIŠTI N. BUTOVICE</b> .....  | <b>44</b> |
| <b>11. ROZBOR KERAMIKY Z VÝZKUMU N. MAŠKA</b> .....            | <b>45</b> |
| 11.1. STAROHRADIŠTNÍ KERAMIKA .....                            | 45        |
| 11.1.1. VÝZDOBA .....  | 45        |
| 11.1.2. OKRAJE .....   | 45        |
| 11.2. STŘEDOHRADIŠTNÍ KERAMIKA .....                           | 46        |
| 11.2.1. VÝZDOBA .....  | 46        |
| 11.2.2. OKRAJE .....   | 46        |
| 11.2.3. DNA .....  | 47        |
| <b>12. ROZBOR KERAMIKY ZE SBĚRŮ</b> .....                      | <b>48</b> |

|  |           |
|--|-----------|
| 12.1. KERAMIKA STAROHRADIŠTNÍ .....            | 48        |
| 12.1.1. VÝZDOBA .....                          | 48        |
| 12.1.2. VLNICE .....                           | 48        |
| 12.1.3. HŘEBENOVÉ VPICHY .....                 | 49        |
| 12.1.4. KAZETOVITÉ MOTIVY .....                | 49        |
| 12.1.5. RÝHY A SVAZKY RÝH. ....                | 49        |
| 12.1.6. KOLEK .....                            | 50        |
| 12.1.7. ŠIKMÉ SVAZKY RÝH. ....                 | 50        |
| 12.1.8. UNIKÁTNÍ VÝZDOBA .....                 | 50        |
| 12.1.9. OKRAJE .....                           | 50        |
| 12.2. KERAMIKA STŘEDOHRADIŠTNÍ .....           | 51        |
| 12.2.1. HLUBŠÍ RÝHY .....                      | 51        |
| 12.2.2. PLASTICKÁ LIŠTA .....                  | 51        |
| 12.2.3. REPARAČNÍ OTVOR .....                  | 51        |
| 12.2.4. VÝRAZNÁ PROFILACE STŘEPU .....         | 51        |
| 12.3 OKRAJE .....                              | 52        |
| 12.3.1. OKRAJE S ODSAZENÍM A PROŽLABENÍM ..... | 52        |
| 12.4. DNA .....                                | 52        |
| <b>13. ZÁVĚR .....</b>                         | <b>53</b> |
| <b>14. CITACE .....</b>                        | <b>54</b> |

## 2. Úvod

Pokusím se přiblížit hradiště Nové Butovice z archeologických pramenů, mám k tomu k dispozici materiál z 38 sběrů a jednoho výzkumu.

Většina materiálu, s kterým jsem pracovala pochází ze sběrových akcí, tento fakt je nutno si uvědomit kvůli vypovídací hodnotě nálezů.

Protože o většině zlomků nemůžeme říci ani to, zda pochází z akropole či předhradí, natož je nějak ještě lépe lokalizovat, bylo by marné snažit se určit osídlení hradiště prostorově.

Hlavní přínos mojí práce bude zřejmě pokusit se určit osídlení časově, kromě archeologických nálezů mám k dispozici i několik článků.

Celkové zhodnocení literatury o hradišti N. Butovice provádím níže, ale ráda bych poukázala na fakt, že v určení stáří hradiště se většina autorů shoduje, počátek tohoto hradiště autoři kladou do doby starohradištní. Neshodují se ale ani v době, ani ve způsobu zániku.

Co se pak týká vypovídací schopnosti jednotlivých nálezů při jejich rozboru se orientuji podle nálezů z jiných pražských hradišť, hlavně z hradiště Praha – Šárka a Bohnice-Zámka, které shodně publikovala N. Profantová (*Profantová 1999, 1996*), Pražského hradu (např. *Boháčová – Frolík 1991, Boháčová 1996a, 1996b*) ale nevynechávám ani nálezy z hradišť vzdálenějších jako Doubravčice (*Profantová 1998*), Klučova (*Kudrnáč 1970*) a obecně hradiště tzv. „klučovského horizontu“ (*Kudrnáč 1963*)<sup>1</sup> a nálezy z ostatních slovanských hradiště ve středních Čechách jako Levý Hradec (*Tomková 2001*), Budeč (*Váňa 1989, Bartošková 2000*), Stará Boleslav (*Boháčová 2003*).

## 3. Hradiště Nové Butovice v raném středověku.

Hradiště Nové Butovice stálo poměrně stranou archeologického vědeckého zájmu. Do literatury ho jako první uvedl Břetislav Jelínek v roce 1884, první a jediný výzkum proběhl na hradišti v roce 1964 díky Norbertu Maškovi. Pojem „hradiště“- hradiště určuje poloha naleziště v terénu i celé okolní zasídlené krajiny a dále zachovalé, či alespoň výzkumem doložené, pozůstatky opevnění (o terminologii nejnověji *Bubeník 1999 s. 631*).

---

<sup>1</sup> k jejichž zařazení je u hradiště N. Butovice je nejisté

Do současné doby na ploše hradiště probíhají sběry, díky snadné dostupnosti i relativní četnosti archeologického materiálu zde.

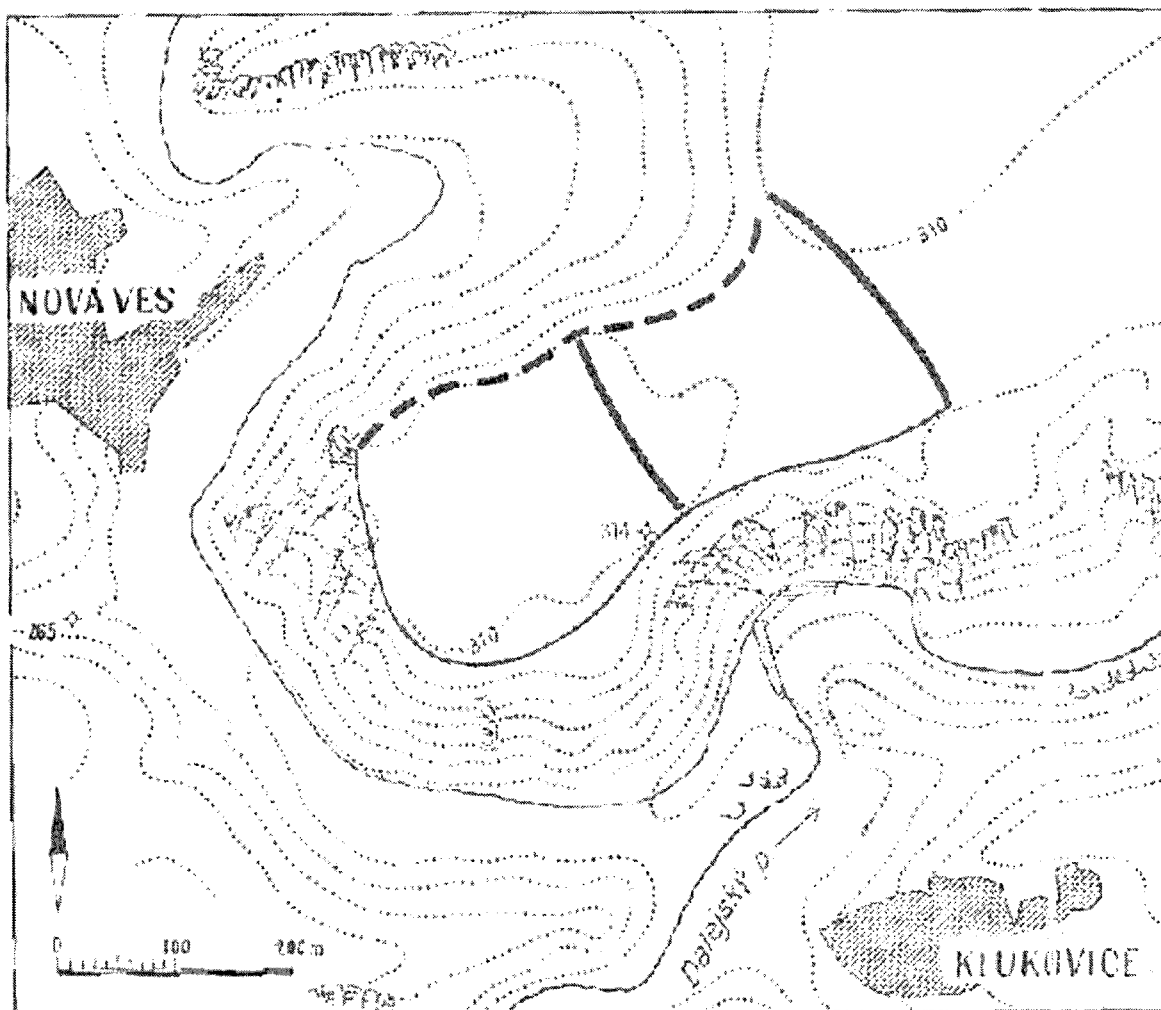
Co se týká historie, hradiště Nové Butovice bylo osídleno již v neolitu (ojedinělé nálezy kultury lineární i vypíchané), jeden z vrcholů v osídlení přišel v eneolitu, v kultuře řívnačské (v muzeu hl.města Prahy je uložena početná kolekce keramiky, kolekce kamenných sekerek a polotovary na jejich výrobu, štípané nástroje a jejich zlomky, pískovcové brousky aj.). Osídlení v době bronzové se také nedá vyloučit, nálezy jsou ale spíše ojedinělé.

Druhý rozkvět osídlení přichází v době hradištní, dokládají ho početné nálezy keramiky i výzkum, při kterém byl nalezen boční val a slovanský mísovitý objekt.

Bohužel se toho o slovanském osídlení nedá mnoho říci, samotná vypovídací schopnost keramiky je omezená, natož pochází-li ze sběrů.

A mnoho jiných nálezů z hradiště nemáme. Přesleny a kousky parůžků, bronzové zlomky dnes neurčitelných předmětů, žernov nebo brousek z pískovce můžou, ale nemusí patřit do doby hradištní. A i kdyby patřily jejich vypovídací schopnosti jsou také omezené.

Obr.1 – mapa hradiště, podle J.Slámy 1984



### 3.1.Charakteristika hradiště

Butovické hradiště leží na v katastrálním území Praha-Jinonice na protáhlé terasovité plošině, vymodelované ve vápencové tabuli Českého krasu obloukovitým, hluboce zaříznutým západním okrajem Prokopského údolí.

Jím protéká Prokopský potok , který se pod jižním svahem ostrožny vlévá do potoka Dalejského.

Poměrně rovinnatý terén ostrožny, dosahující při jižním okraji nejvyšší nadmořské výšky 314 m.n.m, nese pomístní název „Na Hradištích“, ostrožna je na severním, západním a jižním obvodu ohraničena strmými svahy, přecházejícími místy ve skalní stěny plošiny.

(Sláma 1974 s.18)



Hradiště měří asi 500m a zaujímá celou ostrožnu, rozloha opevněné plochy činí asi 9 ha. Výškový rozdíl horní plochy ostrožny a údolí v místech potoka je na severní straně 59 metrů (rozdíl vrstevnic 314-255 m) na západě 61 metrů (vrstevnice 311-250 m) na jihu pak dosahuje maximálního rozdílu 74 m (314-240 m) jen na severovýchodní straně přechází ostrožna plynule do mírně se zvedající plošiny v poloze Za sv. Vavřincem a navazuje tak na rozsáhlý skalní masiv, tyčící se nad Prokopským údolím (*Mašek 1964 s.274*)

Hradiště svým vsazením do krajiny typicky krasového rázu nemá v Praze a blízkém okolí obdoby.

V jižních skalách nad zpustlým Klukovickým koupalištěm se ve výrazném skalním žeburu nalézají nad sebou pět drobnějších svahových krasových dutin o celkové délce 120m, tvořících kdysi jediný skalní systém .

Jeskyně, odkrývající vyvětralé trsy devonských korálů a proto nazývané Korálové (někdy Klukovické) byly osídleny v mladší době kamenné (nález mikrolitu ve vrstvě se zuby koně), další sporé nálezy pocházejí z období neolitu (šárecký typ).

Jeskynní výplně však byly několikrát porušeny rozličnými zásahy- vlastním přirozeným sesouváním a vyklížením, víceméně nedokumentovanými archeologickými výzkumy, a v neposlední řadě využitím jeskyň jako provizorních obydlí (jistě za období první republiky, *Turek-Daněček 2000 s.91*).

Podloží tvoří devonský vápenec, který vystupuje na některých místech až k povrchu, jindy je překryt zbytky šterkopískové terasy nebo relikty spraše.

Povrchová vrstva humusu, promísená v důsledku dlouhodobého zemědělského obdělávání s kulturní vrstvou, vrchními partiemi výplní i podložím, nepřesahuje 40 cm.

### **3.2 Popis hradiště**

Na severovýchodě bylo hradiště odděleno od okolního terénu valem, mírně vyklenutým až na vnější stranu, dnes je tato fortifikace zcela zničená, dosud velmi dobře patrný vnitřní val vystupuje ve směru z předhradí jako strmá, místy až 2,2m vysoká terasovitá mez, tato fortifikace je celkem 152m dlouhá.

Před oběma valy nejsou v terénu příkopy, konstrukci ani jedné fortifikace neznáme, neboť nebyly zkoumány.

Předhradí butovického hradiště s nepravidelně lichoběžníkovým půdorysem zaujímá plochu asi 4,6 ha, vnitřní areál o tvaru nepravidelného pětiúhelníka má rozlohu cca 4,4 ha.

Na severním obvodu hradiště, kde svah není tak příkrý, byla výzkumem v roce 1964 zjištěna hradba. Bylo zjištěno, že ke stavbě bylo použito velké množství kamene, podrobnější konstrukci se zjistit nepodařilo.

K destrukci tohoto opevnění došlo snad násilně, usuzuje se tak ze zjištěných stop po požáru (*Sláma 1987 s.18*).

Zcela neznámá je zástavba hradiště, výzkumem N.Maška se podařilo nalézt jen jeden mísovitý objekt (4m dlouhá a asi 40 cm hluboká jáma) odkrytý v jihozápadní části akropole, (*Mašek 1964 s.281*).

### 3.3 Geologická stavba

Oblast Butovického hradiště patří z geologického hlediska do Českého masivu, tak jako většina České republiky, základ Českého masivu tvoří pevné skalní horniny krystalinika, proterozoika a staršího paleozoika včetně spodního karbonu (kulmu), které jsou zvrásněné a zčásti přeměněné.

Nepřeměněné proterozoikum a starší paleozoikum tvoří rozsáhlé území mezi Prahou a Plzní, tato oblast se nazývá Barandien a zahrnuje pestrý soubor usazenin i vulkanitů velmi různých vlastností.

Horniny krystalinika, proterozoika i staršího paleozoika jsou vesměs velmi dobře zpevněné, takže tvoří skalní výchozy a kamenité sutě.

Z geomorfologického hlediska se Český masiv vyznačuje rozlehlými plochami mírně členěných pahorkatin v různých nadmořských výškách a plošinami oblastmi.

Podle regionálního členění reliéfu České republiky je tato oblast součástí Třebetovské plošiny, východní část území zasahuje do okrsku Pražská plošina

Třebetovská plošina je členitá pahorkatina v povodí Vltavy a Berounky, na staropaleozoických sedimentech Barandienu se zbytky cenomanských a spodnoturonských slepenců, pískovců a jílovců s lokalitami miocenských štěrků, písků a jílu.

Tvoří západní cíp Říčanské plošiny. Výškové rozpětí v území je 200-330 m.n.m.

Území se vyznačuje rozčleněným erozně denudačním reliéfem s neogeními zarovnanými povrchy a strukturními hřbety a suky, a hlubokými údolními zářezy epigenetického založení s drobnými krasovými útvary, místy se svědeckými plošinami.

Pražská kotlina tvoří střední část Říčanské plošiny, jedná se o erozní kotlinu v povodí Vltavy na staropaleozoických sedimentech Barandienu a pleistocéních štěrcích a píscích. Převažuje rovinný reliéf se středopleistocénními a mladopleistocénními říčními terasami a údolními nivami Vltavy a přítoků.

Území je charakterizováno zbytky strukturně denudačních rozvodních plošin ve výškách 310-30 m.n.m. Uplatňují se tu antropogenní tvary reliéfu, jedná se především o velký počet lomů různého stáří a velikosti (*Balatka 2003 s.45-51*).

Butovické hradiště patří do systému Prokopského údolí, které spolu s Dalejským údolím spojuje do jednoho celku sedm izolovaných částí : Hemrovy skály, svahy nad Butovickým hradištěm, Albrechtův vrch, Ostruha, Novoveské rokly, Dalejský háj, Prokopská skála, svahy mezi lomy u jezírka a Děvínem. (*Kříž 1999 s.169*)

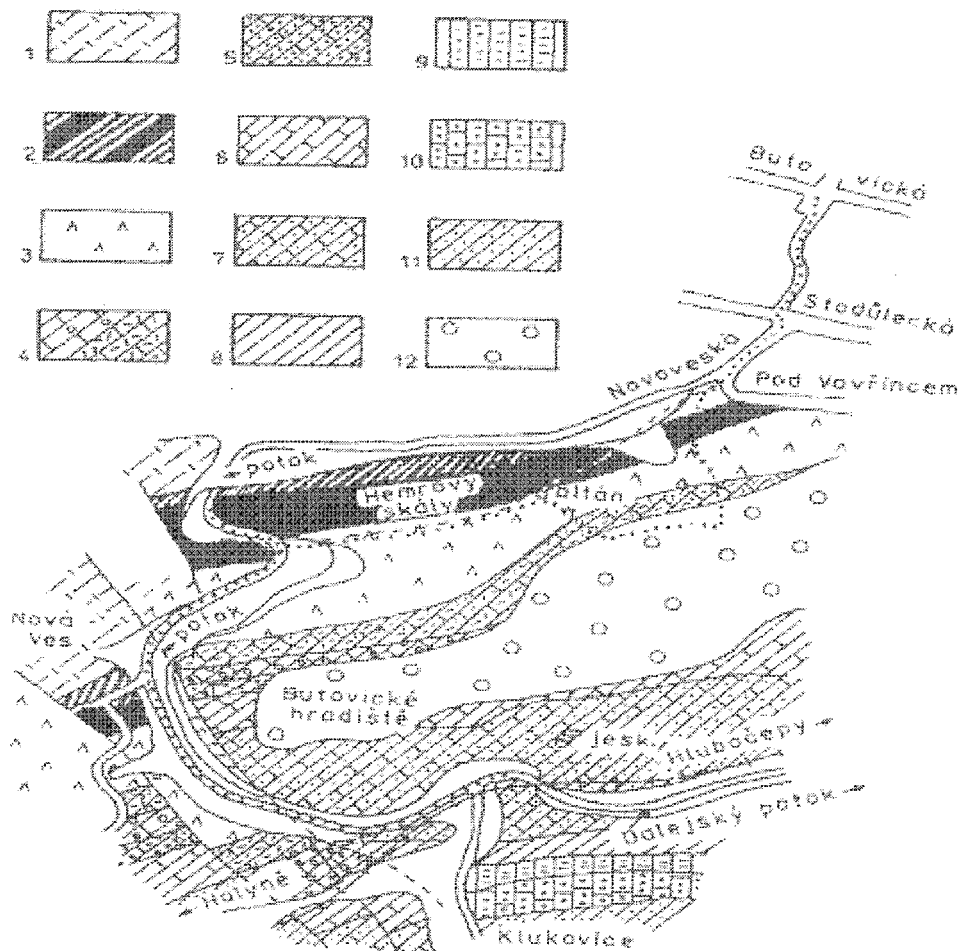
Přírodní park Prokopské a Dalejské údolí se rozkládá mezi městskými částmi a osadami Řeporyje, Ohrada, Butovice, Klukovice, Zlíchov, Hlubočepy a Holyně. Hluboce zaříznuté údolí Dalejského potoka je světově proslaveno nálezy zkamenělin, které popsal již v 19. století Joachim Barrande. Vápencové strmé svahy jsou podkladem pro přirozená společenstva skalních stepí i dubohabrových hájů. (*Paloušová 1996 s.1*)

Území z větší části tvoří přirozené skalní výchozy, část je zalesněná, část neudržovaná a část je narušena těžbou vápenců a bazaltů, dnes již ukončenou. Toto údolí má geomorfologickou stavbu a reliéfovou diverzitu, charakteristickou pro krasové oblasti mírného klimatu.

Členitý povrch, jenž vznikl mohutnou denudační činností, je tvořen zbytky prvohorního horstva, nadložní horniny, vytvářející méně výrazný reliéf, jsou protkány systémem erozních rýh a strží.

Co se týká samotného hradiště, skalní výchozy na severním svahu jsou tvořené svrchním silurem, na západních a jižních svazích jsou skalní výchozy tvořeny vulkanoklastiky svrchní části wenlocku a silurskými až spodnodevonskými vápenci. (*Kříž 1999 s.170*).

Obr.2 Geologická mapka Prokopského údolí u Nové Vsi a Klukovic (Převzato z knihy Geologické zajímavosti pražského okolí, Ivo Chlupáč, Academia, Praha 1988).



#### Vysvětlivky

1. – svrchní ordovik
2. – liteňské souvrství s žilami a příkrovy diabasů
3. – vulkanoklastické horniny spodní části kopaninského souvrství
4. – vápence kopaninského a přídolského souvrství
5. – vápence lochkovského souvrství
6. – vápence pražského souvrství
7. – vápence zlíchovského souvrství
8. – dalejské břidlice
9. – třebotovské vápence
10. – chotečské vápence
11. – srbské souvrství
12. – relikty křídových a terasových uloženin.

### 3.4. Pedologické poměry

Na plošinách na levého břehu Dalejského potoka (Butovické hradiště) se na vápnatých svahových hlínách vyvinuly rendziny až rendziny hnědé, dále směrem k východu (Butovická pláň, Dívčí hrady) nalezneme na sprašových hlínách hnědozemě typické a černozemně, na severu je lemuje pás hnědých půd kyselých a jejich oglejených forem na zvětralinách křídových pískovců.

Na plošinách na druhé straně údolí (Klukovice, Hlubočepy) nalezneme rendziny, rendziny hnědé, hnědé půdy a hnědé půdy kyselé vyvinuté na vápnatých břidlicích s vložkami vápenců, jílovitých břidlicích a siltových slídnatých břidlicích s vložkami pískovců, (*Němec 2003 s.36*).

Prokopské údolí patří mezi místa tak intenzivně ovlivněná lidskou činností, že o něm můžeme hovořit jako o specifickém typu antropogenní krajiny- lomařské krajiny.

Další důležité zásahy do morfologie údolí přinášela činnost mlynářů, kteří odvodňovali údolní louky, zasypávali tůně a slepá ramena a vytvářeli systém náhonů.

V údolí mezi Zlíchovem a Řeporyjemi pracovalo více jak 10 různých mlýnů. Nejstarší doklad o použití místního kamene podává samostatné Butovické hradiště, jehož některé valy jsou zpevněny na místě sebraným či lámaným vápencem (*Němec 2003 s.48*).

Co se týká zdejšího lomařství, až do 19. století převládal sběr kamenů a olamování přirozených sklaních výchozů. Téměř celý severní svah Prokopského údolí je změněn olamováním vápence a není zde vůbec možné nalézt škrapy (volné, korozí shlazené vápencové kameny).

Ve středověku a raném novověku se vápno pálilo na místě ve vápenných mlířích, ty však v Prokopském údolí (ale ani v Radotínském údolí a v bližším okolí Prahy) nebyly vůbec nalezeny. Pokud existovaly tak byly nepochybně zničeny mladší těžbou, ale jejich nedostatek spíše ukazuje na nedostatek místního dřeva a tím i na odlesnění pražského okolí.

Vápno se často pálilo v pražských cihelnách ležících blízko Vltavy, kam bylo palivové dříví dopravováno vory.

Nejdůležitějším lomem Prokopského údolí je systém lomů, který splynul v jediný lom – Prokopský lom.

Lom byl v době své maximální těžby dlouhý přes půl kilometru, ale v 60. letech 20. století byl zavezen na dnešní délku 340 m.

Počátky tohoto lomu spadají k roku 1875, kdy byl otevřen Schwarzenberský lom, v letech 1880-1888 byla odlámána část Prokopské jeskyně.

Další lomy v Prokopském údolí jsou např. Klukovický lom (pod západním cípem Butovického hradiště), nebo systém lomů u Opatřilky (například Červený lom).

### 3.5. Klimatické poměry.

Tato oblast Prahy patří z klimatického hlediska do skupiny T2, což znamená kratší, méně teplé a méně suché léto, teplé až mírně teplé jaro a podzim, na ploše této jednotky jsou velkoplošně konstruovány především dubohabřiny (*Melampyro nemorosi-Carpinetum*), dále též šípákové (*Lathyro versicoloris-Quercetum pubescentis*, *Torilido-Quercetum*) a subacidofilní subxetroremní doubravy (*Quercion petrae*), jilmové a topolové doubravy (*Quercu-Ulmetum*, *Quercu-Populetum* (Neuhäuslová 1998 s. 48).

### 3.6. Přírodní poměry

Celé okolí Butovického hradiště patří do staré sídelní oblasti a bylo od neolitu využíváno k rostlinné a hlavně živočišné výrobě. Důsledkem bylo zamezení šíření lesa a podpora xerothermních (suchých a teplomilných) otevřených formací (lze předpokládat, že většinu území by pokrývaly teplé háje, zvláště subkontinentální doubrava, dubohabřiny s přechody do dřínošípákových polootevřených porostů a stepních enkláv, omezeně též smíšené lesy suťové). Tento vývoj obecně vedl ke zvýšení diverzity, zejména stanovištní (Němec 1993 s.9).

Současné fytoceózy jsou výsledkem jednak přirozeného vývoje přírody, klimatických výkyvů a šíření jednotlivých druhů rostlin, jednak zmiňovaného tisíciletého vlivu člověka.

Rozdíl mezi vegetací jižních osluněných svahů a severních stinných je zde nápadný, na severnějších chladnějších a vlhčích roste přirozený listnatý les, společenstvo prvosienky jarní a pěchavy vápnomilné.

Nejcennější a druhově nejbohatší jsou xerothermní společenstva sklaních stepí na jižně orientovaných svazích, která jsou vyvinuta především v těchto formách:

1. společenstvo kostravy přitvrdlé a tařice skalní, vyskytující se na strmých skalních stěnách
2. společenstvo česneku chlumního a rozchodníku bílého, rostoucí na drobné suti na skalních plošinkách a v drobných erozních rýhách
3. společenstvo devaterníku šedého a ostřice nízké na strmých, jižně orientovaných svazích se slabou vrstvou půdy

4. společenstvo devaterníku šedého a pěchavy vápnomilné na vápnitých horninách západně a severně orientovaných svazích
5. společenstvo kostřavy walliské a trýzlu škardolistého, vyskytující se na horních hranách svahů

Na sklaní stepi navazují jednak společenstva suchých luk s hlaváčem bledožlutým a válečkou prapořitou, jednak společenstva teplomilných křovin, teplomilných doubrav a jejich přechodová lemová společenstva (*Paloušová 1996 s.10*).

Na samotném hradišti na západním obvodu se na rozpadlých valech vyvinulo zajímavé společenstvo. Půda zde byla obohacena tlejícími trámy a stavebním materiálem. Společenstvo je proto charakterizováno následujícími druhy: šalvěj hajní, pýr prostřední, srdívka sedmihradská či vikev tenkolistá. Toto společenstvo lze najít i na jiných hradištích v pražském okolí (*Němec 2003 s.119*).

#### 4. Přehled stavu bádání

Toto hradiště stálo poměrně stranou vědeckého zájmu, první ho do literatury uvedl Břetislav Jelínek jako údajný Snobog, vrch, na kterém mělo dojít ke střetnutí mezi pohanskými skupinami a křesťanskými Slovy v roce 995 (sám přitom vycházel z Václava Hájka z Libočan), provedl také jako první zaměření hradiště s vyznačením dvou pásů opevnění (*Jelínek 1882 s.125-131*).

.První zhodnocení nálezů z Butovic provedl R. Turek.

Stanoví počátek hradiště v pokročilé fázi starší doby hradištní, přičemž poznamenává, že v keramice jsou poměrně stejně zastoupeny i zlomky středohradištní a pozdněhradištní, dobu zániku považuje za nejasnou (strana 64-65). Ve svých závěrečných úvahách má zajímavou myšlenku : „*Pokud můžeme nálezy pražského typu, keszthelyského rázu, starší hradištní kultury i prvých dvou třetin střední hradištní kultury lokalizovati ... tu vidíme, že jsou rozloženy především ve dvou pruzích. Šárecké hradiště a keszthelyská nákončí ze Šárky, Axamitovy smíšené jámy ve Vokovicích, nálezy pražského typu ve Veleslavíně a celé veliké bohatství nálezů v oblasti bubenčsko-podbabské charakterizují nám hlavní tepnu, jejímž pokračováním je pravděpodobně pás nálezů, vytyčený pražským typem na Libušáku, sídlišťem u libeňské sokolovny a střepem (patrně též sídlištního původu) z Hloubětína, zatím co na sever jako stráž přechodu přes Vltavu strmí hradiště na Zámkách a hroby blízké Tříkrálce. Počátek pohřebiště na Loretánském náměstí, určený pražským typem jako starý, a mnohem mladší hroby na Malé Straně a v Nových Strašnicích stojí poněkud stranou.*

*Jasně se nám rýsuje opět druhý proud rovnoběžkového směru, který je do doby dokonalejšího poznání hostivařského hradiště a Chrastenu- Vyšehradu charakterizován především starší fází butovického hradiště. Na východní straně se držel Botiče, kde jsou staré nálezy z Michle, charakterizované jak Píčovými a Axamitovými smíšenými jamami, tak především pražským typem, od ústí potoka, nad nímž strmí Chrasten- Vyšehrad, přešel na smíchovskou stranu, kde je zachycen pro starší období jen keszthelyským nákončím ze Smíchova, pro mladší fázi pak nádobami z Kinského zahrady a hroby na západní straně Vidoule. Lze předpokládati, že využil buď motolského údolí nebo směru přes Radlice do končin jižně Vidoule, ovládaných butovickým hradištěm.*



*Setkaly-li se oba směry, pak se to stalo někde na západě, ve vlastním jádře kmene Čechů, jež je vytyčeno zhruba hradišti : Budeč, Levý Hradec, Šárka, Butovice, Libušín, Jedomělice, Dřevíč, Senomaty a pravděpodobně Rubín. “*

O vzniku Pražského hradu pak píše: „*Jeho vznik znamenal obrat ve vývoji osídlení pražské kotliny. Hlavní směr od Libně k Podbabě a druhý směr od Botiče k Butovicům ztratily svůj význam....založením Pražského hradu se situace mění, dochází k vytvoření dnešních komunikačních poměrů, kdysi důležitá hradiště v Šárce, na Zámkách, nad Hostivaří a u Butovic zanikají..... “ (Turek 1950 s. 85-89)*

U J. Filipa je poprvé zdůrazněn význam Butovic jako eneolitického výšinného sídliště, slovanské osídlení má podle něj největší intenzitu ve střední době hradištní, i když nelze vyloučit počátky již ve starší době hradištní.(*Filip 1949 s.134-135*)

J. Kudrnáč shledává keramiku z Butovic mladší než lokality klučovského horizontu, z toho by vyplivalo, že nepočítá se začátkem butovického hradiště dříve než na konci 9. století případně na počátku 10. století. Na druhé straně však poukazuje na výzdobné prvky, které jsou běžné na keramice staršího hradištního rázu, to by ovšem posouvalo počátek slovanského osídlení Butovic nejméně před závěr 8. století.

Sám toto hradiště řadí mezi : „*Hradiště počínajícího klučovského horizontu a s nálezy z doby mladší. “ Společně s například Kouřímí, Levým Hradcem nebo Prahou- Šárkou (Kudrnáč 1963 s.207-208)*

Podle autora jediného výzkumu na hradišti – Norberta Maška, spadá osídlení zde do starší a mladší doby hradištní s pravděpodobným vrcholem v 9. století, shledává také, že došlo k násilné destrukci bočního valu (vrstva s uhlíky v sondě č.2) (*Mašek 1964 s.272-285*).

Okrajově se o butovickém hradišti zmiňuje i M.Šolle, ten datuje hradiště do 8.-9.století a shledává, že nálezy mladohradištní které by nasvědčovaly trvání hradiště i v 10.-11.století, zde chybí. Také, že se osídlení soustřeďuje v severozápadním cípu hradního areálu (*Šolle 1984 s.52*).

Dále se o tomto hradišti zmiňují M. Lutovský a J. Militký, kteří publikovali nálezy uložené ve sbírkách Národního muzea. Podle nich spadá počátek tohoto hradiště do 8.století a

počítají pro tuto dobu i s opevněním (ve formě alespoň lehčího ohrazení), zánik vidí v postupném procesu do 11. století (*Lutovský- Militký 2000* s. 101-108).

Několik sebraných střepů od D. Daněčka publikují Jan Turek a Vladimír Daněček, většinu střepů datují obecně do doby hradištní. (*Turek- Daněček 2000*)

Podle J. Slámy jsou výzdobné prvky na keramice hodnoceny jako starobylé, shledává také, že osídlení na ploše hradiště zřejmě pokračuje i po rozpadu opevnění (ale lze jen těžko určit dobu, kdy k tomu došlo, zřejmě 9. století)(*Sláma 1986* s.17-19).

## 5. Zázemí hradiště.

Vybrala jsem lokality ze širšího okolí Nových Butovic, ohraničených na jihu Radotínským potokem, na severu motolským údolím, na východě Vltavou a na západě zástavbou Stodůlek a Řeporyj. Vycházím hlavně z nejnovější encyklopedie od J.Lutovského a L.Smejka<sup>2</sup>, dále z J.Bubeníka<sup>3</sup> a v neposlední řadě z archivu ARUP, kde jsem provedla rešerši<sup>4</sup>.

### 5.1. Přehled nalezišť - nálezy s kulturou pražského typu.

- I. Řeporyje – bývalá Durasova cihelna při severovýchodním okraji obce, nález polozemnice v roce 1932, podle nálezů datovatelných do kultury pražského typu (*Lutovský – Smejtek a kol. 2005*).
- II. Řepy – asi 200m severozápadně od kostela sv. Martina, při bagrování nádrže u čistící stanice narušeny dva raně středověké sídlištní objekty, kromě keramiky pražského typu nalezeny hliněná deskovitá závaží, kamenný brousek a zlomek spodního kamene žernovu (*Lutovský – Smejtek a kol. 2005*).
- III. Stodůlky – poloha Velminoha, u východního konce ulice K Zahrádkám, sběrová akce na břehu Prokopského potoka, i nálezy pražského typu (*Profantová 2000*).
- IV. Stodůlky – sídliště Malá Ohrada, výzkum J. Kováříka, odkryto několik objektů z časné slovanského sídliště (*Lutovský – Smejtek a kol. 2005*).

### 5.2. Přehled nalezišť – nálezy z doby hradištní

1. Jinonice – Na Vidouli, sběr dr.Kováříka 4.4.1974, nalezeno 7 střepů z doby hradištní a železný nožík, č.j.2119/88
2. Jinonice - jižně od ulice Butovické, výzkum dr. Kováříka v roce 1984, nalezen sídlištní objekt datovaný do raného středověku, č.j. 1356/88

---

<sup>2</sup> Lutovský, M – Smejtek.L 2005: Pravěká Praha. Praha.

<sup>3</sup> Bubeník 1997: Archeologické prameny k dějinám osídlení Čech v 7. až polovině 9. století, katalog nalezišť, Praha

<sup>4</sup> všechna čísla jednací zde uvedená jsou z archivu ARUP.

3. Jinonice - Stodůlecká ulice, v rýze pro vodovod objevena zemnice s pecí v SZ rohu, č.j. 4646/82
4. Jinonice – v blízkosti křižovatky ulic Karlštejnské, Pod Vidoulí a Puchmajerovy, náhodně objevené a zničené hroby, datované nejspíše do 10.-11.století podle jediného dochovaného milodaru, keramické nádoby (*Lutovský – Smejtek a kol.2005*)
5. Jinonice - osada Nová Ves nad pravým břehem Prokopského potoka, před domem čp.546, ve výkopu pro vodovod zničen mladohradištní kostrový hrob, podařilo se zachránit nádobu uloženou dnes v Národním Muzeu (*Lutovský – Smejtek a kol. 2005*)
6. Jinonice – osada Nová Ves, bývalý hliník v poloze Velká rokle, v roce 1925 zde A.Ševčík odkryl kostrový hrob, údajně součást většího pohřebiště. Skleněné korálky z výbavy hrobu se nedochovaly (*Lutovský – Smejtek a kol. 2005*)
7. Jinonice- Stodůlecká ulice. J.Klápště, Z.Dragoun a Tryml zde prozkoumali zemnici s pecí v severozápadním rohu, č.j.4646/82.
8. Jinonice – Stodůlecká ulice, výkop pro elektrický kabel v místech podél bývalé zelinářské zahrady proti čp.209 a 210, porušen sídlištní objekt se zlomky hradištní keramiky a kostí (*Lutovský – Smejtek a kol.2005*)
9. Hlubočepy- severovýchodní část katastru, blíže neznámé místo v poloze Zlíchov, nález dvou mladohradištních nádob patrně z hrobů (*Lutovský – Smejtek a kol.2005*)
10. Košíře – oblast Cibulky , ojedinělý nález bronzové přezky, šlo zřejmě o součást nějaké staré sbírky, nepřímá informace (*Bubeník 1997*)
11. Košíře – oblast Cibulky, ojedinělý nález záušnice, č.j.2688/49
12. Motol – vojenské cvičiště, nejspíše směrem severně od starého Motola směrem k Malému Břevnovu, A. Stocký zde odkryl na počátku 20.stol. čtyři kostrové hroby

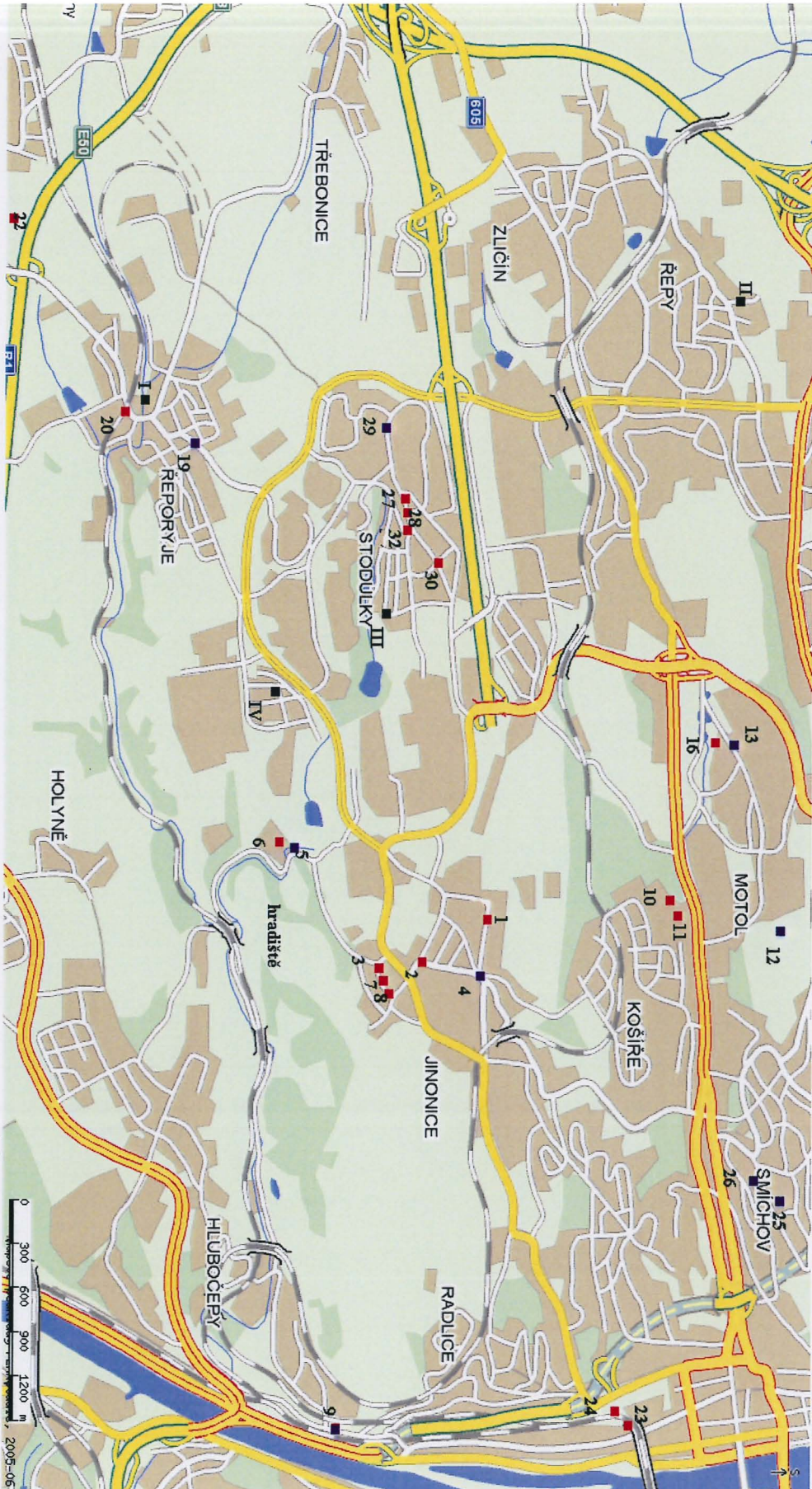
vybavené okovanými vědérky a železnými noži patrně z 10.století (*Lutovský – Smejtek a kol.2005*)

13. Motol – poloha Pod Homolkou, jižní okraj Fakultní nemocnice a přilehlá ulice V Úvalu, na severní straně údolí Motolského potoka se nalézalo rozsáhlé kostrové pohřebiště. Výzkum 1935 pod vedením R.Turka a 1975-1976 J.Kovářika, celkový počet hrobů je 239, hroby se nalézaly ve třech skupinách, nejstarší z nich obsahovala nerovnoměrně uspořádané hroby, v nejmladší skupině byly hroby uspořádány do pravidelných řad. Z výbavy zmiňme keramické nádoby,okovaná vědra, nože, nůžky a šperky (stříbrné i bronzové náušnice, bronzové, postříbřené a vzácně i pozlacené záušnice, náhrdelníky z perel zhotovených ze skla, jantaru i polodrahokamů, prsteny, dvě bronzové rolničky). Pohřbívalo se zde zřejmě od konce 9.století do poloviny 11.stol., hroby bez milodarů z jihozápadní části pohřebiště mohou být mladší (*Kovářík 1991*)
14. Motol – Plzeňská ulice, stráž za bývalým Richtrovým pivovarem (čp.9), v roce 1933 objeven kostrový hrob s keramickou miskou, železným nožem a přezkou datovatelnými do 10.století (*Lutovský – Smejtek a kol. 2005*)
15. Motol – v archivu Archeologického ústavu AV ČR je výčet inventáře 13 kostrových hrobů bez bližší lokalizace, hroby obsahovaly nádobu, bronzové náušnice, sklo a záušnice. Dále informace o nalezení nádoby kdesi za pivovarem a skleněného zeleného korálku ve vojenském cvičišti, č.j. 2948/1949
16. Motol – ulice V Úvalu, objeven slovanský kostrový dvojhrob s šesti esovitými záušnicemi, uloženo v Národním muzeu, č.j.3237/39
17. Motol – v archivu Archeologického ústavu AV ČR je vystřižen novinový článek o náhodně objeveném slovanském hrobě s miskou z 10.století, č.j. 953/33.
18. Motol – neznámá poloha, v Národním Muzeu se nachází výbava několika kostrových hrobů (nádobu, skleněné a jantarové korálky, stříbrné i bronzové náušnice i záušnice apod.) získaná jako součást sbírky S.Hlavsy (*Lutovský – Smejtek a kol. 2005*)

19. Řeporyje – hřiště u sokolovny v Jáchymovské ulici, A.Stocký zde našel dva mladohradištní kostrové hroby v roce 1921 (*Lutovský – Smejtek a kol.2005*)
20. Řeporyje – okolí kostela sv. Petra a Pavla, v zásypech i v okolí kostrových hrobů byly nalezeny dnes již nezvěstné zlomky raně středověké keramiky (*Lutovský – Smejtek a kol.2005*)
21. Řeporyje – bývalá Šmídova cihelna na severozápadním okraji obce, dnes nedochované nálezy keramiky, přeslenů aj (*Lutovský – Smejtek a kol. 2005*)
22. Řeporyje – pole jižně od Řeporyj v okolí ulice Novořeporyjské, mezi dálnicí, křižovatkou a silnicí na Ořech. Při povrchových sběrech v poloze Závětina nalezen mimojiné oboustranně provrtaný kamenný brousek (*Lutovský – Smejtek a kol.2005*)
23. Smíchov – Nádražní třída (před Smíchovským nádražím) objeveny dva hroby, jeden bez milodarů, jeden s pozlaceným bronzovým gombíkem, č.j.4406/54
24. Smíchov – v parku před nádražím objeveny dva hroby, datované podle jediného zlomku nádoby do doby hradištní, č.j.4509/49
25. Smíchov - v archivu AU AV ČR vystřižen článek o osadě Hřebenký (dnešní ulice Na Hřebenkách) z 10./11. století, č.j. 2003/83
26. Smíchov – Holečkova ul. 10, č.p.106. V letech 1889 a 1890 objevili dělníci v prostoru benediktýnského kláštera sv. Gabriela dvě neporušené mladohradištní nádoby, zřejmě z hrobů (*Lutovský – Smejtek a kol. 2005*)
27. Stodůlky – jižně od ulice Armády, výzkum dr. Fridrichové a dr. Kovářika v roce 1988, nalezen kostrový hrob, datován do doby hradištní, č.j.1357/88
28. Stodůlky – úsek od ulice Mládí k náměstí Na Lužinách, při arch. dozoru nalezena zahloubená chata (*Bubeník 1997*)

29. Stodůlky – bývalá Dezortova cihelna, Kovářova (dříve Družstevní) ulice, na přelomu 19./20.století zničeno mladohradištní pohřebiště při rozšiřování cihelny, zásluhou B.Jelínka a dalších se nálezy dostaly do sbírek muzeí, výbavu hrobů tvořily keramické nádoby, bronzové i stříbrem plátované esovité záušnice a našlo se i větší množství šnečích ulit ve dvou hrobech, datováno do 10.-11.století. (*Lutovský – Smejtek a kol. 2005*)
30. Stodůlky – bývalá Šafránkova cihelna v poloze Vidoule či Na Vidouli, při ulici Vidoulské (dnešní ulice K Vidouli), z pohřebiště, zničeného cihelnou, zachránil A.Knorr v letech 1931 a 1932 tři kostrové hroby, výbavu tvořily keramické nádoby, okovaná vědérka, skleněné korálky, železný srp a kamenný brousek, nálezy datují pohřebiště do střední doby hradištní. (*Lutovský – Smejtek a kol 2005*)
31. Stodůlky- zahradnictví bývalého JZD, ppč. 228/1, při záchranném výzkumu odkryl R.Pleiner v roce 1957 zbytky sídlištního objektu – jámy ze střední případně počínající mladší doby hradištní, nálezy v podobě keramiky, zlomků hliněných pekáčů, kamenného brousku a železné strusky (*Lutovský – Smejtek a kol 2005*)
32. Stodůlky – ulice Armády mezi ulicemi K Ohradě a Mladí, J.Kovářík prozkoumal objekty z doby hradištní, jámy zřejmě z 8.a 9.století, jedna z jam mladší.  
č.j.3087/86
33. Stodůlky – záznam v archivu AU AV ČR o nálezech z doby hradištní (záušnice, bronz, nádoba, bronzová esovitá záušnice, bronzový meč uherského typu), uložených v Národním muzeu, č.j. 4997/50
34. Zpráva J. Böhma o objevení slovanských hrobů v cihelně keramické továrny na Vidouli, nalezen skleněný korálek a kousek železa, č.j. 2656/31
35. Stodůlky – neznámá poloha, ve sbírce Národního muzea a Středočeského muzea v Roztokách se nalézají dvě mladohradištní nádoby, pocházejí pravděpodobně z hrobů a to nejspíše z některého pohřebiště ničeného ve stodůleckých cihelnách (*Lutovský – Smejtek a kol. 2005*)





0 300 600 900 1200 m  
 měřítka 1:50 000, 2005-06  
 ■ nálezy s kulturou praetýpů  
 ■ nálezy starohradských a středohradských  
 ■ nálezy mladohradských



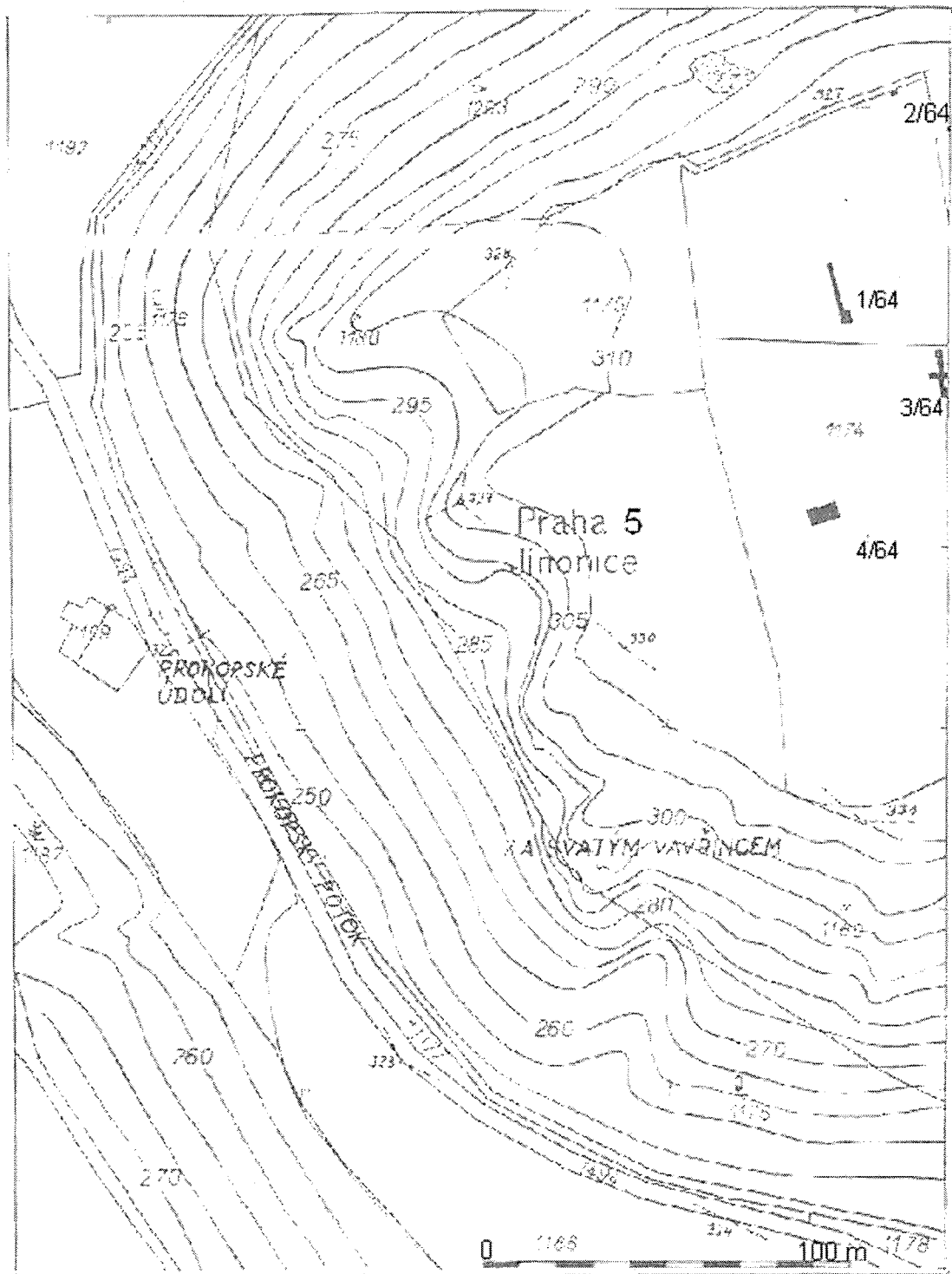
Obr.4 rozlišení hřobových a sídlištních nálezů.



## 6. Výzkum N. Maška

Zjišťovací výzkum v r. 1964, který vycházel ze zhodnocení dřívějších poznatků měl přispět jednak k ověření stratigrafie naleziště, zachytit uzavřenější nálezové celky a získat první orientační poznatky o způsobu opevnění.

Obr.3 – rozložení sond



## 6.1 Sonda č. 1

Byla založena v severozápadní části ostrožny v délce 18 metrů a šířce 1 metru, v orientaci sever-jih, s rozšířením 3x3 metry na jižním konci.

Kromě několika nevýrazných, nejspíše eneolitických zlomků byla jinak bez nálezů, přispěla pouze ke zjištění, že v těchto místech je podloží tvořeno spraší, jež je 29-37 cm pod dnešním povrchem.

Odlišení kulturní vrstvy od ornice bylo nemožné s ohledem na dlouholeté zemědělské obdělávání půdy, které způsobilo úplné promíchání případných vrstev. Stopy po pluhu byly v některých úsecích sondy patrné i ve sprašovém podloží.

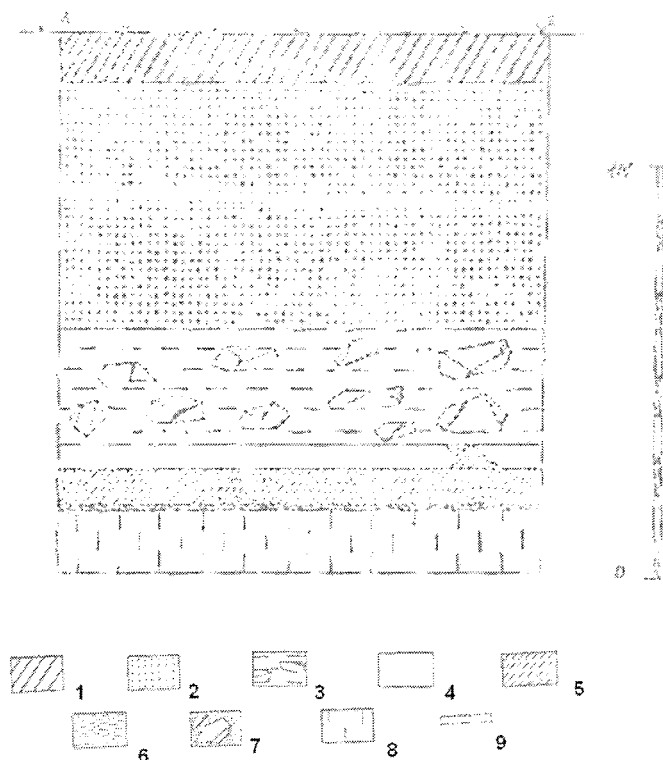
Tento poznatek ostatně koresponduje se zkušenostmi s povrchových průzkumů, při nichž byly často i rozměrnější keramické zlomky různých kultur nalézány pohromadě.

## 6.2 Sonda č.2

Vznikla úpravou původní geologické sondy, která prošla okrajem hradiště na severní straně a zachytila zvrstvení v destrukci podélného valu. Po rozšíření měla půdorys 1x1,10 m a vykazovala následující stratigrafii :

**6.2.1. Severní profil:** Pod 10-12 cm silnou vrstvou povrchové ornice, která byla v těchto místech udusána pod cestou, probíhající dnes podél severního okraje hradiště, bylo 60 cm šedohnědé hlíny, promíšené ojedinělými většími kameny, keramikou a drobnými uhlíky. Pod ní byla 30 cm silná šedá, sypká vrstva s velkými kameny, ještě níže pak 4-5 cm silná vrstvička šedé barvy, promíšená ojedinělými uhlíky a nejspodněji, těsně nad podložím, ještě 10 cm silná pročervenalá vrstva, jejíž spodní část tvořila souvislá vrstva dřevěných uhlíků.





Obr.4 –sonda 2, severní profil

1 ornice, 2 svahová hlína a šedohnědá vrstva s ojedinělými kameny, keramikou, mazanicí a uhlíky, 3 šedá vrstva s kameny, 4 šedá sypká vrstva (ojed.uhlíky), 5 načervenalá vrstva s uhlíky, 6 šedohnědá kompaktní hlína, 7 destrukce kamenů, 8 podloží – terasa, 9 kompaktní vrstva uhlíků (podle Maška 1964)

**6.2.2. Jižní profil:** Pod 10-15 cm silnou vrstvou ornice, byla mohutná 80 cm nosná vrstva kamenné destrukce z velkých, neopracovaných kamenů, prostoupených šedohnědou hlínou. Pod destrukcí byla 10 cm silná vrstva šedé hlíny s ojedinělými uhlíky. Úroveň podlaží byla v těchto místech 112 cm pod dnešním povrchem.

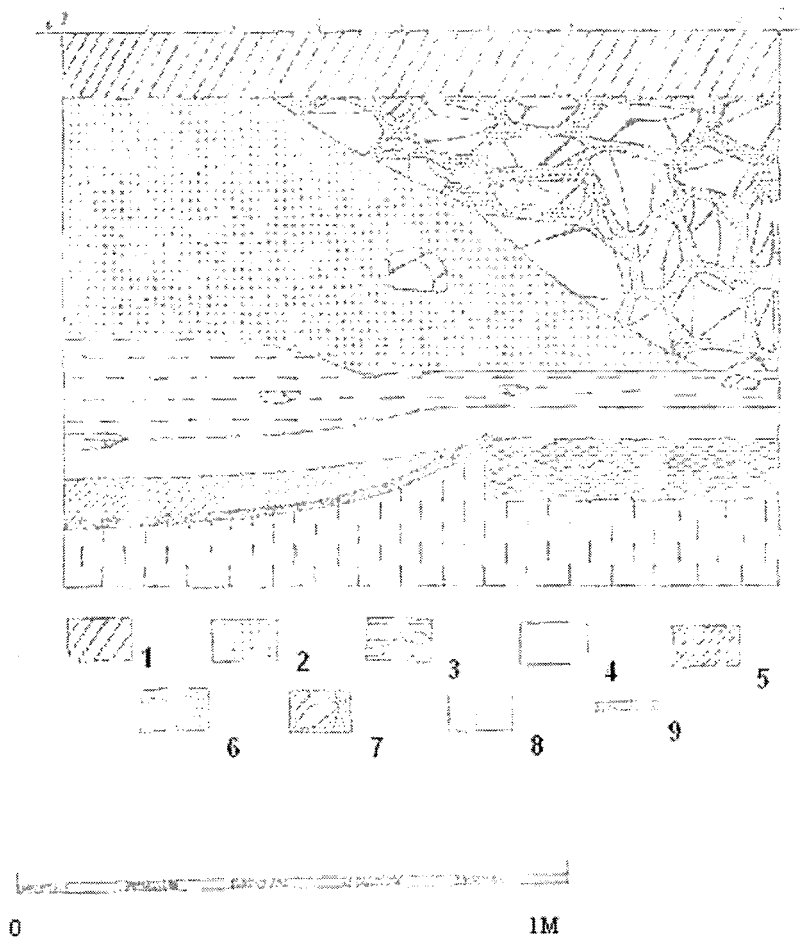
**6.2.3. Východní profil:** Shodoval se až na nepatrné detaily s protilehlým západním.

Pod 15 cm silnou vrstvou ornice byla v severnější části 60 cm vrstva šedohnědé hlíny, promíšená ojedinělými uhlíky, jednotlivými kameny a keramikou. Ta vyklíňovala jižním směrem, kde byl vytvořen destrukční trojúhelník, krytý shora jen ornici a dosahujícím v jižním konci profilu síly 70-80 cm. Sestával z velkých, neopracovaných kamenů promíšených šedohnědou hlínou. Pod zmíněnými vrstvami pak byla šedá, sypká hlína s ojedinělými většími kameny, při severní straně 25, při jižní pouze 10 cm silná.

Ještě níže byla zachycena šedá, velmi sypká vrstva o mocnosti 10 cm, promíšená ojedinělými uhlíky. Při severním okraji profilu byla zachycena v hloubce 1 metru, směrem k jižnímu

okraji se mírně zvedala a vybíhala do jižního profilu v hloubce 90 cm pod dnešním povrchem.

Těsně nad podloží byla ještě komplikovanější stratigrafie. V severnější části profilu byla 10 cm silná vrstva do červena vypálené hlíny s uhlíky, která nasedala na souvislou vrstvu dřevěných uhlíků a vyklíňovala asi v polovině zachyceného profilu. V místech jejího zakončení začínala do podloží se zahlubující vrstva šedohnědé, kompaktní hlíny, dosahující maximálně 15 cm mocnosti.



Obr.5-sonda 2, východní profil

1 ornice, 2 svahová hlína a šedohnědá vrstva s ojedinělými kameny, keramikou, mazanicí a uhlíky, 3 šedá vrstva s kameny, 4 šedá sypká vrstva (ojed.uhlíky), 5 načervenalá vrstva s uhlíky, 6 šedohnědá kompaktní hlína, 7 destrukce kamenů, 8 podloží – terasa, 9 kompaktní vrstva uhlíků (podle Maška 1964)

Autor situaci vysvětluje takto:

*„Celkové porovnání výše popsaných profilů svědčí o tom, že původní geologická sonda prošla destrukcí valu. Vzhledem k malému rozsahu průkopu však zatím není možné interpretovat podrobnosti jeho konstrukce. Potvrzena se zdá být jen skutečnost, že byl zbudován z hlíny a neopracovaných kamenů, které s ohledem na umístění a směr destrukce*

*tvořily patrně jeho korunu. Zároveň lze předpokládat, že ke zřícení fortifikace došlo směrem dovnitř hradiště, zatím však nemůžeme vynést spolehlivý soud o funkci souvislé vrstvičky spálených dřevěných uhlíků, nasedající těsně nad podloží.*

*Pravděpodobnější než výklad, že se jedná o zbytky dřevěné konstrukce opevnění je předpoklad, že jde o součást sídlištních vrstev, nad nimiž bylo opevnění zbudováno.“*

### **6.3.Sonda č.3**

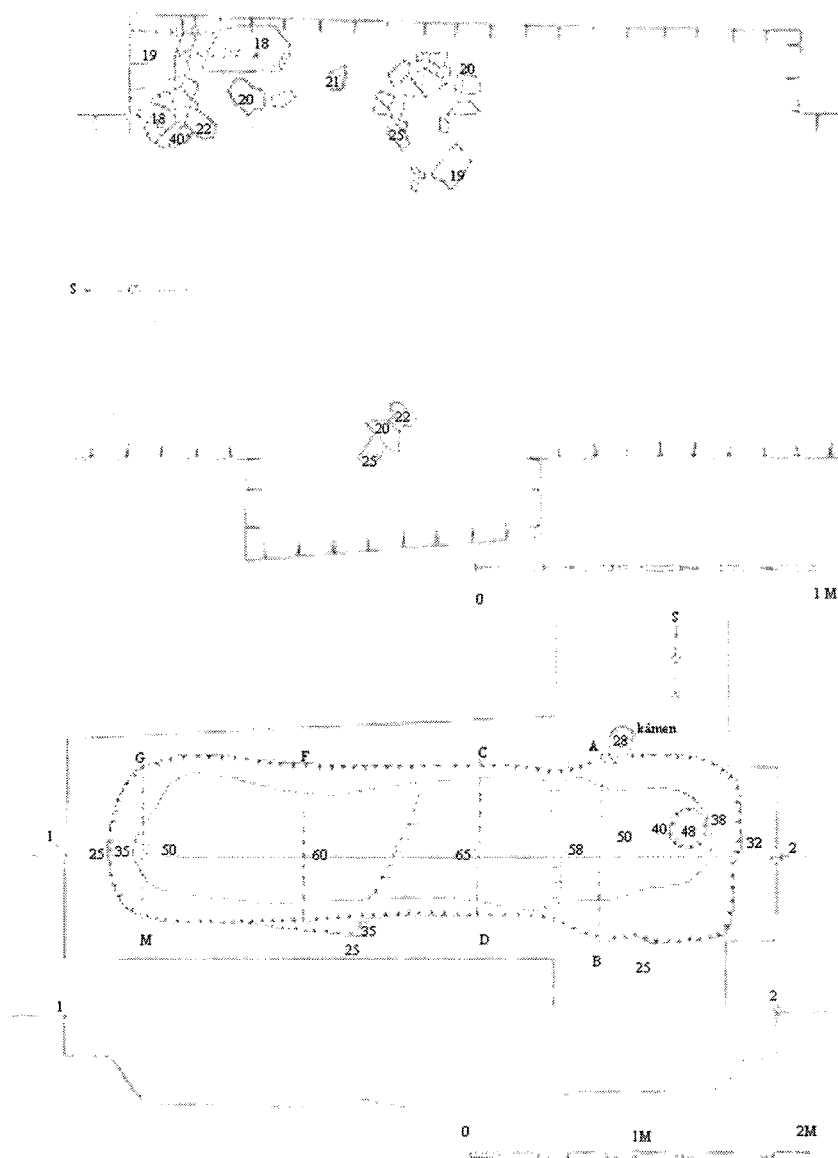
Byla odkryta východně od sondy 1, blíže severnímu okraji hradiště v místech, kde povrchovým sběrem byla zjištěna akumulace zlomků hradištní i eneolitické keramiky. Poblíž byl nalezen i velký kulatý žernov vyoraný na povrchu, hrubě vypracovaný z tmavošedé žuly o průměru 45 cm.

Sonda původně 1 m široká a 12 m dlouhá, orientovaná delší osou ve směru sever-jih, byla později, s ohledem na zjištěné objekty rozšiřována.

Byla rozdělena na 4 sektory (A-D). Zatímco oba jižnější úseky C-D poskytly jen analogická pozorování jako sonda 1 (podloží tvořené spraší v hloubce 32-34 cm pod dnešním povrchem, kulturní vrstva s ornici neodlišitelná) a byly téměř bez nálezů, na rozhraní sektoru B a C se podařilo zachytit a po rozšíření sondy západním směrem odhalit a prozkoumat slovanský objekt protáhlého oválného půdorysu s delší osou orientovanou od západu k východu.

Slovanská keramika byla nacházena již nehluboko pod dnešním povrchem v místech nad objektem, jeho tvar však byl zjistitelný spolehlivě až ve sprašovém podloží. U ústí v úrovni spraše, měla mělká, mísovitá jáma délku 4,10m a její šířka kolísala mezi 100-120 cm. Nejhlubší místo dna, přibližně ve středu objektu dosáhlo 40 cm pod úroveň podloží. Výplň jámy byla tvořena šedohnědou hlínou, promíšenou nepříliš početnou keramikou, zvřecími kostmi a ojedinělými hručkami mazanice.

V severnější polovině sondy 3 byly zachyceny eneolitické vrstvy v sektorech A a B. Kromě několika akumulací větších kamenů a dvou kúlových jamek, které pravděpodobně tvořily součást sídlištního objektu zabíhající větším dílem pod východní stěnu sondy, byla zjištěna zajímavá situace v sektoru A. Zde byl nalezen ve zlomcích kompletní džbán s rohatým uchem a jiné eneolitické nálezy.



Obr.6- sonda 3, detail rozmístění kamenů ve střední části sondy 3 (sektor A, obrázek nahoře).  
 Půdorys a podélný profil slovanského objektu v sondě 3 (obrázek dole), číslice označují hloubku v cm pod dnešním povrchem.  
 (Podle Maška 1964)

#### 6.4 Sonda č. 4

Byla umístěna západně od sondy 3, blíže okraji ostrožny. Měla rozměry 8x 5 metrů a v jejím prostoru byly zjištěny výlučně nálezy řívnáčské kultury. Proto se jí v mojí práci nebudu dále zabývat. (Mašek 1964).

## 6.5 Fortifikace hradiště.

Při popisu konstrukce fortifikace se musíme opírat o výzkum N.Maška a hlavně pak o sondu č.2, která přešla boční val. Bohužel hlavní, dosud stojící a velmi dobře viditelný val zkoumán nikdy nebyl, a proto není ani jasné, zda byl zbudován v raném středověku nebo dříve.

Vzhledem k malému výzkumu opevnění zde se nedá určit přesná konstrukce boční hradby, pokud by byla forma jádra hradby jednodílná roštová případně komorová konstrukce, a čelní plenta by byla z kamenů jiných než opukových (Mašek druh kamenů, které byly nalezeny v sondě 2 neuvádí), mohla by patřit k typu A podle Váni (*Váňa 1989 s.153*), a to by ji datovalo mezi léta 800-850.

K hradištím s opevněním typu A podle Váni patří Budeč, Levý Hradec, patrně Pražský hrad a Bezemín (vzhledem k nálezům zde je nepravděpodobné, že by patřila do vyspělejšího typu B s dvojdílným až trojdílným dřevohlinitým jádrem, s roštovou konstrukcí vpředu a uzavírající komorou vzadu)..

Což je v rozporu s M.Lutovským (*Lutovský 2006,s.77*), který dává konstrukci hradby s čelní kamennou plentou až do 2. poloviny 9.století .

Na Moravě je situace podobná, v 9.století došlo k rozvoji opevňovacího stavitelství, hlavní konstrukční typ velkomoravských opevnění představovala hradba s kamennou plentou „nasucho“ a zadní dřevěnou stěnou. Známe ji s jistotou ze 7 lokalit (např.Mikulčice-Akropole, Břeclav- Pohansko,Uherské Hradiště- Staré Město), na Slovensku ze 14 lokalit (např. Děvínská Nová Ves- Na Pieskach, Majcichov) (*Procházka 1990*).

Pro porovnání na Pražském hradě, který je dlouhodobě a podrobně zkoumán, je opevnění, sestávající se ze dřeva, hlíny a kamenů na ploše tzv. Slévárenského dvorku, dendrochronologicky datováno do doby knížete Svatopluka 895-915 (*Frolík in České země v raném středověku 2006, s.177*) nebo v prostoru Severního traktu, kde je opevnění tohoto typu ze třetí vývojové fáze hradu (*Boháčová 1996, s.34,Boháčová-Frolík 1991, s.567*).

Na Levém Hradci je opevnění roštové s čelní kamennou plentou a zadní dřevěnou stěnou, ale chybí záchytné body pro zpřesnění počátku výstavby, je proto datováno do 9.století (*Tomková 2001 s.169*).

Hradiště Praha –Šárka má opevnění sestávající se z dřevohlinité hradby s čelní kamennou plentou z opuky (*Sláma 1988, s.57*).



Vzhledem k malému rozsahu výzkumu hradby nám samotná konstrukce, tak jak byla zjištěná v sondě č.2, celé hradiště Nové Butovice datovat nedokáže.

### 6.6 Tabulka nálezů.

V depozitáři Muzea hl.města Prahy jsem prošla všechny nálezy z výzkumu, výsledky uvádím v přehledné tabulce.

| Sonda číslo                                   | Inv. čísla    | Slov.střepů | Okrajů | Zdob. okrajů | Den | Zdob těl. | Nezd. těl. |
|---|---------------|-------------|--------|--------------|-----|-----------|------------|
| 1   | 74.818-74.820 | 1           |        |              |     | 1         |            |
| 2   | 74.821-74.877 | 52          | 7      | 1            | 11  | 14        | 19         |
| 3   | 74.878-75.000 | 24          | 5      | 2            | 2   | 7         | 8          |
| 3- slov.objekt (vrstva 30-50 cm)              | 75.001-75.088 | 80          | 5      | 3            | 5   | 34        | 33         |
| 3- rozšíření 2x2 na S.konci, hloubka do 20 cm | 75.089-75.092 | 0           |        |              |     |           |            |
| 3-rozšíření 2x2 na S.konci, hloubka 20-30 cm  | 75.093-75.098 | 3           |        |              |     | 1         | 2          |
| 3-rozšíření 2x2 na S.konci,kulová jamka       | 75.099-75.100 | 0           |        |              |     |           |            |
| 4- pouze nálezy řívnáčkové kultury            | 75.101-75.510 | 0           |        |              |     |           |            |

## 7.Sběry

Na ploše hradiště došlo v minulosti k mnoha sběrovým akcím, bohužel k většině z nich se nedochovala žádná dokumentace. Je také možné, že obzvláště u starších sběrů ani dokumentace žádná nebyla. V rámci zpracování mé práce jsem prošla všechny nálezy ze sběrových akcí uložených v depozitáři Muzea hlavního města Prahy do roku 1995.

Rámcové výsledky mé práce ukazuje tabulka.

### 7.1. Nálezy keramiky.

| Sběr                 | Kde / kdo | Inv. čísla         | Slov. Střeby | Okraje | Zdobené okraje | Dna | Nezdob. těla | Zdobená těla |
|----------------------|-----------|--------------------|--------------|--------|----------------|-----|--------------|--------------|
| Sběr1                | Kadeřábek | 4001-<br>4165      | 48           | 7      | 3              | 2   | 13           | 24           |
| Sběr2                | Novotný   | 4166-<br>4202      | 33           | 2      | 4              | 0   | 1            | 26           |
| Sběr3                | Prošek    | 4203-<br>4325      | 22           | 1      | 3              | 0   | 4            | 14           |
| Sběr4                |           | 4326-<br>4370      | 5            | 3      | 0              | 2   | 0            |              |
| Sběr5                | Kadeřábek | 4371-<br>5715      | 633          | 142    | 26             | 51  | 91           | 323          |
| Sběr6                |           | 5716-<br>6000      | 227          | 56     | 13             | 0   | 6            | 152          |
| Sběr7<br>24/ 1959    |           | 49 676 –<br>49 683 | 2            |        |                |     |              | 2            |
| Sběr8<br>12/ 1960    |           | 54 296 –<br>54 313 | 1            |        |                |     |              | 1            |
| Sběr 9<br>4/ 1961    |           | 55 593-<br>55 648  | 13           |        |                |     | 3            | 10           |
| Sběr 10<br>13/ 1961  |           | 57.279 –<br>57.313 | 29           | 3      | 3              | 0   | 2            | 21           |
| Sběr 11<br>2/ 1962-1 |           | 58.146 –<br>58.205 | 38           | 10     |                | 3   | 7            | 18           |
| Sběr 12<br>2/ 1962-2 |           | 58.206 –<br>58.239 | 15           | 3      |                | 2   | 6            | 4            |

| Sběr                  | Kde / kdo                  | Inv. čísla            | Slov. střepy | Okraje | Zdobené okraje | Dna | Nezdob. těla | Zdobená těla |
|-----------------------|----------------------------|-----------------------|--------------|--------|----------------|-----|--------------|--------------|
| Sběr 13<br>22/ 1962   |                            | 65.903 –<br>66.079    | 37           | 1      |                | 3   | 25           | 8            |
| Sběr 14<br>9/ 1963    |                            | 66.602 –<br>66.617    | 2            |        |                | 1   | 1            |              |
| Sběr 15<br>19/ 1964   |                            | 73.317 –<br>73.324    | 0            |        |                |     |              |              |
| Sběr 16<br>1/ 1965 -1 | Na horní ploše<br>hradiště | 76.655 –<br>76. 666   | 1            |        |                |     | 1            |              |
| Sběr 17<br>1/ 1965 -2 | Na horní ploše<br>hradiště | 76.667 –<br>76.676    | 1            | 1      |                |     |              |              |
| Sběr 18<br>14/ 1965   | 2.předhradí<br>Waldhauser  | 77.441 –<br>77.445    | 0            |        |                |     |              |              |
| Sběr 19<br>27/ 1965   | Na s. svahu                | 77.546 –<br>77.690    | 134          | 25     | 9              | 10  | 12           | 78           |
| Sběr 20<br>2/ 1966    |                            | 82.124 -<br>82.135    | 0            |        |                |     |              |              |
| Sběr 21<br>9/ 1967    |                            | 85.957 –<br>85.981    | 6            | 2      |                |     | 1            | 3            |
| Sběr 22<br>15/1969-1  |                            | 96541                 | 0            |        |                |     |              |              |
| Sběr 23<br>15/1969-2  | Na severu<br>ostrožny      | 96.542 –<br>96.549    | 5            | 2      |                | 1   |              | 2            |
| Sběr 24<br>15/1969-3  | Mezi 1.a 2.<br>ostrožnou   | 96.550 –<br>96.555    |              |        |                |     |              |              |
| Sběr 25<br>15/1969-4  | Mezi 1.a 2.<br>opevněním   | 96.556                | 3            |        |                |     | 2            | 1            |
| Sběr 26<br>14/ 1971   |                            | 103.982 -<br>103.984  | 3            | 1      |                |     |              | 2            |
| Sběr 27<br>12/ 1974   | Fridrichová,<br>Huml       | ?                     | 0            |        |                |     |              |              |
| Sběr28<br>8/1975      | z. svah                    | 146. 600-<br>146. 609 | 7            |        |                | 1   |              | 6            |
| Sběr 29<br>10/ 1980   |                            | 226.383 -<br>226. 389 | 6            | 3      |                | 2   | 1            |              |

| Sběr                  | Kde / kdo | Inv. čísla           | Slov. střepy      | Okraje | Zdobené okraje | Dna | Nezdob. těla | Zdobená těla |
|-----------------------|-----------|----------------------|-------------------|--------|----------------|-----|--------------|--------------|
| Sběr 30<br>38/ 1983   |           | 228.921-<br>228.924  | 2                 | 1      |                |     |              | 1            |
| Sběr 31<br>1/ 1984    |           |                      | Keramická dýmka   |        |                |     |              |              |
| Sběr 32<br>29/ 1985-1 |           | 238.088 -<br>238.125 | 5                 | 3      |                | 2   |              |              |
| Sběr 33<br>29/ 1985-2 |           | 238.126 -<br>238.148 | 4                 | 2      |                |     |              | 2            |
| Sběr 34<br>1/ 1991    |           | 256. 195             | Těrka             |        |                |     |              |              |
| Sběr 35<br>1/ 1993-1  |           | 259.491-<br>259.495  | 0                 |        |                |     |              |              |
| Sběr 36<br>1/ 1993-2  |           | 259.498-<br>259.499  | Keramický přeslen |        |                |     |              |              |
| Sběr 37<br>1/ 1993-3  |           | 259.500-<br>259.506  | 3                 |        |                |     | 2            | 1            |
| Sběr 38<br>19/ 1994   |           | 246. 350             | 1                 |        |                |     |              | 1            |

Prvních 6 sběrů vzniklo v podstatě uměle, protože v Muzeu hl.města Prahy o nich nejsou žádné jiné zmínky, než jména nálezců.

U sběru 1 víme jen to, že je muzeu daroval ing. Kadeřábek v letech 1949-1951 (protože chybí jakákoliv jiná indicie, dovolila jsem si je zařadit jako jeden sběr)

U sběru 2 víme, že je muzeu daroval dr. Novotný, u sběru 3 šlo o dar od Františka Proška.

O sběru 4 a 6 nevíme vůbec nic, sběr 5 pak muzeu věnoval opět ing, Kadeřábek v letech 1951-1954 (opět pro nedostatek jakýchkoliv dalších informací jsem si tyto sběry dovolila zařadit jako jeden). U ostatních sběrů je napsána i databáze tak jak ji vedou v Muzeu hl.města Prahy.

## 7.2 Ostatní nálezy.

### 7.2.1. Kámen na hru „Mlýny“

Z ostatních nálezů z hradiště Nové Butovice jistě zaujme v první řadě nález opukového kamene s hrací deskou na starověkou hru „Mlýny“, nalezen panem M. Šimáčkem na akropoli hradiště (při západním okraji pole), který je druhým exemplářem tohoto druhu nalezený v Praze. První pochází z výzkumu Archeologického ústavu a Muzea hl. města Prahy na Staroměstském náměstí v roce 1943 (inv. č. 42.978 MMP). Zde se vyskytl v jímce s pažením a společně s nálezy, které nejsou starší než 15. století.

Zda je butovický nález vysloveně mladší příměsí, nebo zda patří do rámce osídlení v době hradištní, těžko rozhodnout.

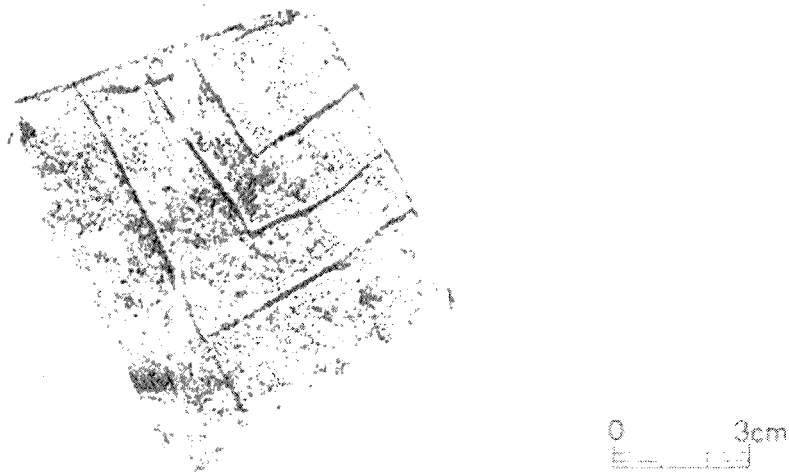
Faktem zůstává, že je vyroben ze stejného kamene, jenž byl použit i při stavbě valů a že na butovickém hradišti se nevyskytuje takto mladá keramika. (*Mašek 1964*)



obr.7 – opukový kámen na hru Mlýny, podle N.Maška 1964

Další podobný opukový kámen byl nalezen na hradišti Libice v sezóně výzkumu 1985 – 1989, (*Justová 1990*).

Obr.8 – opukový kámen na hru Mlýny z Libice, podle Jarmily Justové 1990



Ve sbírkách Muzea hl. města Prahy je několik zajímavých nálezů, bohužel ze sběrových akcí, a proto jediné, co o těchto nálezech víme, je, že byly nalezeny na tomto hradišti.

### 7.2.2 Přesleny.

Inv. č. 4216 – kuželovitý přeslen, inv. č.4232 je malý přeslen červené barvy o průměru 2,6 cm a výšce 1,3 cm.

Inv. č.4233 je dvojkónický přeslen šedé barvy zdobený nehtovými vrypy o průměru 3,9 a výšce 3,5 cm.

Inv. č. 5921 je zlomek přeslenu či korálku o průměru 2,2 cm, ale bez jakýchkoliv bližších informací není možno určit tyto přesleny jistě do doby hradištní.

### 7.2.3 Kovové předměty

Kovových předmětů bylo na hradišti Nové Butovice nalezeno poměrně málo, z prvních šesti sběrů známe bronzový plíšek o průměru 1,3 cm (inv. č. 4141), zlomek bronzového drátku o průměru 0,9 cm (inv. číslo 5002), tři malé silně zničené zlomky bronzových destiček (všechny mají stejné inventární číslo 5004, první má délku 4,3 cm a tloušťku 0,2, druhý má délku 2,6 cm a tloušťku 0,2 cm, třetí nebyl změřen), železný, silně poškozený neurčitelný předmět, o velikosti 1,2 x 0,5 cm (inv. číslo 5005) nebo kousek bronzů o průměru 1 cm (inv. číslo 5924).

Ze sběru 15/ 1969 známe další neurčitelný železný předmět (inv. číslo 96.553), ze sběru 10/ 1980 pak máme strusku.

### 7.2.4 Kostěné předměty

Ve sbírkách Národního muzea je fragment kostěného artefaktu (inv. číslo 96.630) nalezený ing. L. Kánským při povrchovém sběru v roce 1950. Publikována byla M. Lutovským a J. Militkým v Arch. Pragensii 15.

Dochována je úzká dlouhá rukojeť elipsovitého průřezu vybroušená z kompaktní dlouhé kosti většího zvířete, na jedné straně rovně seříznutá. Na straně opačné se po mírném zúžení rozšiřuje v krátkou hřebenovitou hlavici s pozůstatky čtyř zubů, z větší části však odlomených.

Dochovaná délka činí 117 mm, průměr rukojeti je 8,5 x 10 mm, šířka hřebenové hlavice je 5 mm. O účelu tohoto předmětu se jde pouze dohadovat, není vyloučeno, že jde o předmět sloužící k rytí výzdoby na raně středověkou keramiku.

Neznáme ovšem délku ani ukončení zubů, a tak je zřejmé, že se nejedná o jedinou možnou interpretaci. Rozhodně lze konstatovat, že jemně ryté vlnice na slovanské keramice vyžadovaly bezesporu i jemně řezané hřebenovité nástroje (*Lutovský-Militký 2000*).

Obr. 8 – kostěný předmět – podle Lutovského a Militkého 2000.



V Národním muzeu jsou také uloženy nálezy z neznámého výzkumu, patrně z roku 1917 (*Vokolek 2004*), mezi nálezy zařazené do doby hradištní patří i výsada jeleního parohu, u kořene seříznutá, s povrchem částečně uhlazeným (inv. č. 397 503).

Kromě zmiňovaného kostěného artefaktu byla na tomto hradišti nalezena mušle (inv. číslo 4042) kousek parůžku (inv. č. 4200) nebo kostěná destička (zhruba obdelníkového tvaru o největší šířce 2,1 cm, délce 3,6 cm a tloušťce 0,3 mm, bez provrtaných otvorů či zdobení, inv. č. 4201), (vše uloženo v depozitáři Muzea hl. města Prahy).

Protože jde o nálezy ze sběrů, nedají se zařadit jistě do doby raného středověku (nebo středověku vůbec), to platí asi obzvláště u kostěných a bronzových předmětů.

### **7.2.5 Ostatní nálezy**

Ze sběru 13 (22/ 1962) pochází žernov s max. průměrem 42 cm a tloušťce 8 cm (inv. č. 65.903) a brousek z pískovce s max. délkou 5,3 cm a šířkou 6,6 cm (inv. číslo 65.917).



## 8.Vlastní sběr

Sběr na akropoli hradiště N.Butovice jsem provedla 11.11.2006, plochu akropole jsem pomocí kolíků rozdělila na čtverce o straně 30 metrů, v rohu každého čtverce jsem umístila kolík, který jsem pomocí GPS zaměřila. Kolem každého kolíku jsem prošla kruh o průměru 15-20 kroků podle terénu.

Celkem jsem takto zaměřila a prošla 20 bodů, jejichž GPS údaje a nadmořskou výšku uvádím v tabulce:

|       |         |         | nadm.výška |
|-------|---------|---------|------------|
| Bod1  | 3454124 | 5545711 | 316m       |
| Bod2  | 3454115 | 5545731 | 311        |
| Bod3  | 3454105 | 5545706 | 307        |
| Bod4  | 3454132 | 5545693 | 308        |
| Bod5  | 3454139 | 5545676 | 303        |
| Bod6  | 3454113 | 5545686 | 307        |
| Bod7  | 3454090 | 5545673 | 301        |
| Bod8  | 3454140 | 5545678 | 306        |
| Bod9  | 3454137 | 5545675 | 306        |
| Bod10 | 3454102 | 5545644 | 306        |
| Bod11 | 3454141 | 5545633 | 306        |
| Bod12 | 3454074 | 5545634 | 307        |
| Bod13 | 3454049 | 5545619 | 306        |
| Bod14 | 3454085 | 5545604 | 301        |
| Bod15 | 3454064 | 5545662 | 306        |
| Bod16 | 3454037 | 5545648 | 311        |
| Bod17 | 3454010 | 5545628 | 305        |
| Bod18 | 3454021 | 5545663 | 303        |
| Bod19 | 3454023 | 5545606 | 312        |
| Bod20 | 3454999 | 5545663 | 313        |

Nálezy:

|       | Pravěk | Raný středověk | Novověk | Celkem keramiky | Kosti | Mazanice |
|-------|--------|----------------|---------|-----------------|-------|----------|
| Bod1  | 3      | 0              | 0       | 3               | 0     | 0        |
| Bod2  | 0      | 0              | 0       | 0               | 0     | 0        |
| Bod3  | 0      | 0              | 0       | 0               | 0     | 1        |
| Bod4  | 3      | 0              | 3       | 6               |       | 0        |
| Bod5  | 0      | 0              | 0       | 0               | 0     | 0        |
| Bod6  | 3      | 0              | 0       | 3               | 0     | 0        |
| Bod7  | 1      | 0              | 2       | 3               | 1     | 0        |
| Bod8  | 4      | 0              | 1       | 5               | 1     | 0        |
| Bod9  | 0      | 0              | 3       | 3               | 0     | 1        |
| Bod10 | 7      | 4              | 1       | 12              | 0     | 0        |
| Bod11 | 1      | 0              | 0       | 1               | 1     | 0        |

|        | Pravěk | Raný středověk | Novověk | Celkem keramiky | Kosti | Mazanice |
|--------|--------|----------------|---------|-----------------|-------|----------|
| Bod12  | 0      | 1              | 0       | 1               | 0     | 0        |
| Bod13  | 2      | 1              | 1       | 4               | 0     | 0        |
| Bod14  | 6      | 0              | 0       | 6               | 0     | 0        |
| Bod15  | 1      | 0              | 1       | 2               | 0     | 0        |
| Bod16  | 3      | 3              | 0       | 6               | 0     | 0        |
| Bod17  | 1      | 1              | 0       | 2               | 0     | 0        |
| Bod18  | 0      | 1              | 0       | 1               | 0     | 0        |
| Bod19  | 1      | 1              | 1       | 3               | 0     | 0        |
| Bod20  | 0      | 1              | 0       | 1               | 0     | 0        |
| celkem | 36     | 13             | 13      | 62              | 3     | 2        |

Bohužel, nenašla jsem žádný typický raně středověký střep, zde v tabulce mám keramiku rozdělenou podle materiálu.

Jsem si vědoma subjektivnosti mého určení, proto lze tuto tabulku brát spíše orientačně.

Vzhledem k nedostatku průkazných nálezů můj sběr nic neprokázal.

## 9. Rozbor keramiky

Většina střepů, s kterými jsem pracovala, pochází ze sběrů, proto jsem si vědoma faktu, že vypovídací schopnosti těchto nálezů jsou omezené.

Málokdy známe bližší určení než hradiště Nové Butovice, všechny kreslené střepy jsou dohledatelné podle inv.č. v tabulce sběrů.

Nálezy z hradiště jsou uloženy ponejvíce v Muzeu hl. města Prahy (tabulka sběrů a jediný známý výzkum N. Maška), v Národním muzeu je uložen neznámý výzkum patrně z roku 1917 (*Vokolek 2004*), dále pak kolekce osmi zlomků (inv. č. 16.703- 16.710), která postrádá bohužel jakékoliv bližší určení než butovické hradiště.

Další soubor v tomto muzeu obsahuje 10 fragmentů (inv. č. 96.795 – 96.804) a pochází z povrchových sběrů J. Háalka na vnitřní straně valu (patrně vnitřního) v roce 1953 (*Lutovský – Militký 2000*).

Dále pak sběry Jana Turka a Vladimíra Daněčka v 90. letech 20. století z jižní části vnitřního valu (*Turek – Daněček 2000*).

Pro snadnou dostupnost hradiště jistě existuje i mnoho soukromých nepublikovaných sbírek (například sběry Dr.Durdíka, ústní sdělení).

## 9.1. Materiál

Keramika je ponejvíce šedé, až šedočerné barvy, někdy s příměsí slídy, většinou velmi dobře vypálená. Méně časté jsou zlomky červenohnědé a okrové.

Slída se vyskytuje jak na keramice šedé, tak i na keramice hnědé a okrové barvy.

Jako ostřívo bylo kromě slídy užíváno i písku.

Někdy je barva střepu zevnitř a zvenku odlišná, jde zřejmě o důsledek post-depozičních procesů nebo nekvalitního výpalu, převažují hnědé střepy s vnitřní šedou stranou, (inv.č. např.:74.781, 74.808, 74.832), ale existují i šedé střepy s vnitřní hnědou stranou (inv.č. např.:74.750, 74.822, 74.865). Zřejmě se sem dají zařadit i střepy s vnitřní černou (tuhovou ?) stranou.

Výskyt tuhové keramiky na hradištích ve středních Čechách je vzácný (o grafitové keramice např. Buchvaldek – Sláma – Zeman 1978).

Zcela jedinečný je střep s inv.č. 75.016, který zřejmě patří do kategorie křídové keramiky, nalézané hlavně na Levém Hradci a Budči (*Tomková 2001 s.91*), našel se však jen jediný zlomek, který sám o sobě těžko něco dokazuje.

## 9.2. Velikost nádob

Z hradiště Nové Butovice se nedochovala žádná celá nádoba, proto můžeme o velikosti nádob uvažovat jen z rozboru okrajů. Jsem si vědoma subjektivností mého měření a i možného nedostatku zkušeností, proto lze tuto tabulku brát spíše ilustrativně.

Rozdělila jsem okraje do šesti skupin podle N.Profantové a jejího rozdělení okrajů v Doubravčicích (*Profantová 1998,s.174*)

1. 8 až 13 cm (stolní keramika)
2. 13,1 až 18 cm
3. 18,1 až 25 cm
4. 25 až 30 cm
5. nad 30 cm
6. neurčitelné

Celkem bylo zlomků okrajů **352**.

Do první skupiny jsem zařadila 23 zlomků, tedy 6,5 %. Jde zřejmě o keramiku stolní. Skupiny 2 až 4 představují keramiku střední velikosti, určenou zřejmě k vaření.

Do skupiny 2 patří 77 zlomků (21,9 %), do skupiny 3 patří 87 zlomků (24,5 %).

Skupina 4 obsahuje 35 zlomků (9,9 %), skupina 5 nejméně, jen 8 zlomků (2,5 %) a poslední skupina, zlomky, které jsem nedovedla zařadit, je bohužel největší, tvoří ji 122 střepů (34,7 %).

Střepy, které jsem nedovedla zařadit jsou hlavně malé zlomky patrně z velkých nádob, které by mohly patřit do jakékoliv skupiny, nebo jde o okraje, které byly různě uražené a velikost nádoby se proto nedá určit.

Pro srovnání v Doubravčicích bylo nalezeno 140 měřitelných okrajů, z toho do první skupiny patřilo 47 zlomků tj 34%, do druhé skupiny 62 okrajů tj.45%, třetí skupiny okrajů bylo 21 %, čtvrtá skupina nebyla prakticky registrována stejně jako pátá skupina (Profantová 1998,s.174)

### 9.2.1 srovnávací tabulka

| Skupina | Doubravčice                   | Nové Butovice |
|---------|-------------------------------|---------------|
| 1       | 34%                           | 6,5 %         |
| 2       | 45%                           | 21,9%         |
| 3       | 21%                           | 24,5%         |
| 4       | Prakticky nebyla registrována | 9,9%          |
| 5       | Prakticky nebyla registrována | 2,5%          |
| 6       | není                          | 34,7%         |

## 10.Nástin vývoje okrajů na hradišti N.Butovice

Typ I – ojedinělý poněkud archaický a silnostěnný jednoduchý okraj

Typ II – okraje jednoduché

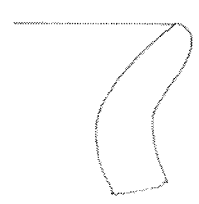





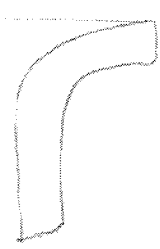






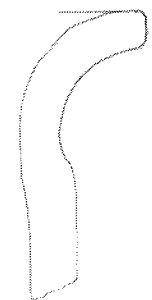
Typ III – okraje válcovitě seřízlé

Typ IV – okraje s prožlabením

Typ V – okraje s odsazením

Nutno podotknout že se nenašel žádný okraj, který by snad patřil do kategorie VI, tedy okraj prožlabený a s odsazením, nenašel se také žádný límcovitý ani kalichovitý okraj.

Typy I-III bych zařadila do starohradištního období, typy IV-V do středohradištního období.

|         |   |   |   |  |
|---------|---|---|---|--|
| Typ I   |    |   |   |  |
| Typ II  |   |   |   |   |
| Typ III |  |  |  |  |
| Typ IV  |  |  |  |  |
| Typ V   |  |  |   |  |

## 11. Rozbor keramiky z výzkumu N. Maška

### 11.1. Starohradištní keramika

#### 11.1.1. Výzdoba

O existenci hradiště v této době se vedou spory, některé charakteristické nálezy, jako třeba střepy zdobené kazetovitým motivem (o kaz. motivu např. *Profantová 1998*,s.175 ) zde prakticky chybějí avšak nalezneme zde jednoduché, ven vyhnuté či válcovitě seřízlé okraje (inv.č. 74.832 tab.1:1, 74.840 tab.1:2, 74.859 tab.1:3 ), doloženy jsou i „zrychlené vlnice“ inv.č.74.972 tab 5:1, inv. č. 75.009 tab.5:4.

Byl zde nalezen i střep, který byl zřejmě vyráběn na pomalu rotujícím hrnčírském kruhu (inv. č. 75.015 tab.5:6), výzdoba pak vypadá spíše jako obloučky než jako vlnice.

Jsou zde doloženy i pásy kolmých vpichů (inv.č. 75.012 tab.4:2, 75.054 tab.4:9), někdy se vpichy spojily do hlubší brázdy (inv. č. 75.012 tab.4:2), nechybí vpichy v kombinaci s vlnicí (či rýhami ?) – střep s inv.č. 75.003 tab.4:1.

V podstatě unikátní je malý zlomek střepu, zdobený širšími vpichy po celém svém povrchu (vpichy tvoří řady) (inv. č. 75.034 tab.4:3).

V butovickém materiálu je nejtypičtější kombinace pásů vlnic a rýh (např. inv. č. 74.856 tab.2:6, 74:833 tab.2:2 ), typické pro všechna hradiště v této době (srv. např. *Profantová 1996,1998* nebo *Kudrnáč 1970*).

Samotný pás vlnic( např. 75.001 tab.4:6, inv.č. 74.974 tab 5:2, inv.č. 74.987 tab 5:3, inv.č. 75.015 tab. 5:6, inv.č.75.028 tab. 5:7).

Samotný pás rýh (např. 74:818 tab 2:1, inv.č. 74.844 tab.2:4, inv.č. 75.078 tab 4:8).

A nechybí také jednoduchá vlnice (inv.č. 74.837 tab.2:3).

#### 11.1.2 Okraje

Okraje jsou chronologicky nejcitlivější část nádoby, za okraje starohradištní považujeme jednoduché ven vyhnuté okraje buď zaoblené, či válcovitě seříznuté, také okraj ven přehnutý (*Profantová 1996*, obr.43, s.124), popřípadě zaoblené okraje vytažené vodorovně či šikmo vzhůru (*Kudrnáč 1970*,s.99)

Tyto okraje se samozřejmě dají najít v butovickém materiálu, do kategorie II (*Podle Profantové 1996* obr.43, s.126) patří např.: inv.č.74.832 tab.1:1, 74.840 tab.1:2, 75.096 tab.1:12.

Do kategorie III pak např.: 74.859 tab.1:3, inv.č. 74.829 tab.1:4, 74.858 tab.1:5, 74.998 tab.1:6, a 75.029 tab.1:8, 74.996 tab.1:9 a 75.042 tab.1:11.

## 11.2 Středohradištní keramika

### 11.2.1 Výzdoba

Typický výzdobný prvek, který chybí ve starším období, je široký pás hlubších rýh až žlábků (*Profantová 1996, s 77*). Na tomto hradišti prezentováno např. zlomkem s inv. číslem 75.042. tab 4:7, či svazky vodorovných linií (zlomky s inv. číslem 75.011 tab.4:4, 75.014 tab.4:5 ).

Další typický znak je jemné hřebenování inv.č.74.822 tab.3:7, inv.č. 74.836 tab.3:4, inv.č. 74.842 tab.3:5, 74.995 tab.4:3.

Dále vrypy 74.865 tab.3:2.

### 11.2.2 Okraje

Pro středohradištní keramiku jsou typické okraje vyspělejší (skupina IV, V *podle Profantové 1996, obr.43, s.124*).

Do kategorie IV patří inv.č.: 74.997 tab. 1:10.

Do kategorie V by snad patřil okraj s inv.č. 75.043 tab.1:7

K.Tomková rozděluje toto období na dva horizonty LH 2 (do výskytu keramiky s límcovitým okrajem) a LH 3 (od výskytu keramiky s límcovitým okrajem, raná keramika s kalichovitými okraji).

Pro LH 2 jsou typické jednoduché zaoblené okraje, dále šikmo či kolmo seřízlé a jejich varianty. Od 9. století převažují okraje konvexní, seříznuté kolmo či šikmo, objevuje se již různá míra prožlabení okraje. Typickým znakem je v průměru nižší výška okraje, nejčastěji od 1 do 1,5 cm. Pro horizont LH 3 typické límcovité okraje, mnohem více se také uplatňuje prožlabení (*Tomková 2001*).

Nutno podotknout, že na hradišti Nové Butovice se prakticky žádný límcovitý okraj nenašel.



V tomto výzkumu se našlo jen 23 okrajů, proto fakt, že většina je válcovitě seřízlých nelze brát jako určující chronologický závěr už proto, že tyto okraje trvají minimálně do doby středohradištní.

### 11.2.3 Dna

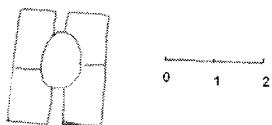
Dna jsou zachována obvykle směrem ke středu prohnutá inv.č 75.016 tab.6:1, inv.č. 74.883 tab.6:2, inv.č.74.848 tab.6:4, inv.č. 74:839 tab 6.5, vzácně s menším odsazením inv.č., 74.849 tab.6:3.

V celém souboru keramiky z výzkumu jich je pouze 18, na jediném je značka inv.č.74.827 slepený s 74.835 tab 6:6.

Toto dno se značkou již bylo publikováno N.Maškem (Mašek 1970), značka připomíná čtyři čtverečky, které obklopují poněkud protáhlé kolečko. Celá značka měří 2,4 cm na výšku a 2,1 cm na šířku, samotné kolečko má 1,1 cm na výšku a 0,9 cm na šířku.

Tato značka se neobjevuje v žádném souboru keramiky z jiných hradišť (srv. například *Varadzin 2002*).

Obr.9 značka na dně, inv.číslo 74.827, celý střep nakreslen v tabulce 6:6



## 12. Rozbor keramiky ze sběrů

### 12.1. Keramika starohradištní

Poměrně unikátní je zlomek s inv.č.4762 tab.28:3 který je zdobený z vnitřní i z vnější strany okraje<sup>5</sup>, na podhrdlí má pás vlnic a náznak snad rýhování. Podobné střepy s výzdobou jsou dávány do spojitosti s Avary, velice podobný zlomek z Míkulčic je vyobrazen ve sborníku *Awarenforschungen (Daim 1992 tab.19:25)* a je zde datován do 2.pol.8. století.

Ještě jeden podobný zlomek je zde vyobrazen z Krakova- Nowa Huta (*Daim 1992 tab. 49:13*)

Výzdoba okraje z vnitřní strany je asi poprvé zachycena v Roztokách u Prahy, kde je okraj zdobený kolkem nikoliv vlnicí, nicméně princip této výzdoby zůstává stejný (*Profantová-Kuna 2005, tab.218:4*).

#### 12.1.1. Výzdoba

Je uplatněna široká variabilita výzdobných motivů, mnoho druhů vlnic, vpichů, rýh a jejich kombinací.

#### 12.1.2. Vlnice

Naprostu převládají několikanásobné vlnice nebo jejich pásy zde např. většina tabulek 12,13, 16, 17, 23, 24, 25, 27, 28, a dále např. :

inv .č 55.622 tab.11:1, inv .č 57.306 tab. 11:9, inv.č. 57.311 tab.11:11, inv.č. 5689 tab.12:8, inv.č.5691 tab.12:9, 65.951 tab.13:6, inv.č. 77.649 tab.13:8, inv.č.4781 tab.16:1, inv.č.4515 tab.17:4, inv.č.4542 tab.17:6.

Výjimečně v kombinaci s jednoduchou rýhou -inv. č.4168 tab.27:4.

Mnohem více se uplatňuje výzdoba vlnice se svazky rýh např.: inv. č. 55.620

---

<sup>5</sup> z vnitřní strany okraje se výzdoba vyskytuje běžněji, např. na Praze- Šárce, *Profantová 1999 tab.7: 6, tab. 7:7*

tab. 11:4, inv .č 5669 tab. 12:5, inv .č 5673 tab. 12:6, inv.č. 77.611 tab.13:3, inv.č. 146.605 tab.14:5, inv .č 228.923 tab.14:8, inv.č.4391 tab.15:9, inv.č.4784 tab.16:3, inv.č.4789 tab.16:4.

Nalezneme zde i „zrychlenou vlnici“ inv. č. 77.585 tab.13:1, inv .č.4781 tab. 16:1, inv .č 4441 tab. 17:2, inv.č.5763 tab.25:9.

Jednoduchá vlnice např. inv.č 5627 tab. 12:3, inv.č. 5926 tab.29:1.

### **12.1.3. Hřebenové vpichy**

Zde např. tabulky 18,19,22,32 a dále např. inv .č. 55.628 tab.11:3, inv .č 77.588 tab. 13:2, inv .č 4207 tab.26:6, inv .č 4173 tab.26:3.

Také v kombinaci s vlnicí inv. č.146.607 tab.14:6, inv .č 146.607 tab.14:7, inv .č 4782 tab. 18:1, inv.č.5668 tab.19:2.

Stejně jako na Klučově i zde někdy pásy vpichů tvoří písmeno „V“ inv. č. 57.299 tab. 11:7, inv .č. 4931 tab.18:6, inv .č. 4808 tab.18:11, inv .č. 5695 tab.19:5, inv .č 5499 tab.30:2.

V podstatě unikátní je střep s inv. č. 49.680 tab.20:1 s jednoduchou vlnicí a dvěma řadami vpichů hřebenovým nástrojem.

### **12.1.4. Kazetovité motivy**

O nespornosti kazetovitého motivu jako typicky starohradištního prvku stačí porovnat práce o hradištích z této doby, za všechny Zámku u Bohnic (*Profantová 1996* obr.30:8). Zde například střep s inv.č. 4220 tab 15:4, inv.č. 77.586 tab.20:7, inv.č. 4167 tab.26:1 za derivát kaz.motivu můžeme považovat inv.č. 4798 tab.16:6 a možná i inv.č. 4783 tab.16:2.

### **12.1.5. Rýhy a svazky rýh.**

V butovickém materiálu střepy s inv.č. 77.659 tab.14:3, inv. č. 4390 tab.15:8.

Někdy v kombinaci s vpichy, zde např. střepy s inv.č.5695 tab.19:5, inv.č. 77.586 tab.20:8, inv.č. 4172 tab.26:2.

### **12.1.6. Kolek**

Nalezl se zde i jeden střepek ozdobený kolečkem, střepek s inv.č.57.300 tab 34:3, podobný střepek se našel i v Bohnicích- Zámce (*Profantová 1996*, tab.30:2).

### **12.1.7. Šikmé svazky rýh**

Také patří do starohradištního období, podobné střepy nalezeny v Bohnicích- Zámce (*Profantová 1996* s.75), zde např. střepek s inv.č.4214 tab.15:1 inv.č.4230 tab.15:5, inv.č. 77.551 tab.20:3, inv.č.77.584 tab.20:7.

### **12.1.8. Unikátní výzdoba**

Stejně jako na Klučově i v tomto materiálu je zcela unikátní výzdoba provedená trubičkou, jde o střepek s inv. č. 4799 tab.34:1 (o keramice s otisky trubičky *Kudrnáč 1976*,s.102), dále zvláštní okraj s inv.č.57.297 tab 34:2, který by snad nemusel být slovanský, ale zdůrazňuji, že stejný střepek má vyobrazen i J.Kudrnáč (*Kudrnáč 1963* obr.8:8), nevím, z jakého důvodu má tento okraj orientován jako zlomek z těla nádoby, každopádně jde o stejný střepek.

A dále střepek zdobený důlky po celém svém povrchu, inv.č. 77.581 tab 34:4.

### **12.1.9. Okraje**

Okrajům jsem věnovala 4 tabulky, za okraje starohradištní (skupina II,III podle *Profantové 1996*) můžeme brát v podstatě celou tabulku 7,8 a 9 snad s pochybnostmi u okraje s inv.č. 5590 tab. 7:10, který má náznak odsazení, okraje s inv.č. 77.619 tab 8:7 s prožlabením a okraj s inv.č. 5946 tab.9:14.

## **12.2. Keramika středohradištní**

Výzdoba je prováděna hřebenovými nástroji a nijak nevybočuje ze stylu zdobení keramiky v raném středověku ve středočeské oblasti (srv. například rozpracování výzdobných motivů z Levého Hradce, *Tomková 2001*, s.99-110), naprosto převažují mnohonásobné vlnice, vodorovné linie, vpichy a jejich kombinace.

### **12.2.1. Hlubší rýhy**

Za znak středohradištní keramiky považujeme pás hlubších rýh (*Profantová 1996*, s. 77), zde např. střep s inv.č. 4231 tab.15:6, 4804 tab. 16:7.

### **12.2.2. Plastická lišta**

Těmto zlomkům se věnuje podrobně např. N.Profantová u hradiště Bohnice- Zámka (*Profantová 1996*, s.76), v mé práci jsem nakreslila všechny střepy s plast.lištou, vyskytující se na hradišti N.Butovice, a prezentuji je v tabulce 32.

### **12.2.3 Reparační otvor**

Všechny střepy s reparačním otvorem jsou nakresleny v tabulce 33 (včetně nejistého střepu s inv.č. 5560 tab.33:2).

### **12.2.4 Výrazná profilace střepu**

Jako charakteristický znak středohradištní keramiky považujeme zlomek s nápadně členěnou profilací (*Kudrnáč 1976*, s.104) v butovickém materiálu např. střepy s inv. č 77.546 tab.22:1, zdobený širšími pásy otisků hřebene (tvořící „žebříky“) nebo inv.č. 49.678 tab.21:7

## 12.3 Okraje

### 12.3.1. Okraje s odsazením a prožlabením

Za další znak považujeme okraje s odsazením a prožlabením (Profantová 1996, s.76), zde střep s inv.č. 5930 tab.10:6, okraje s prožlabením jsou nakresleny v tabulce 10.

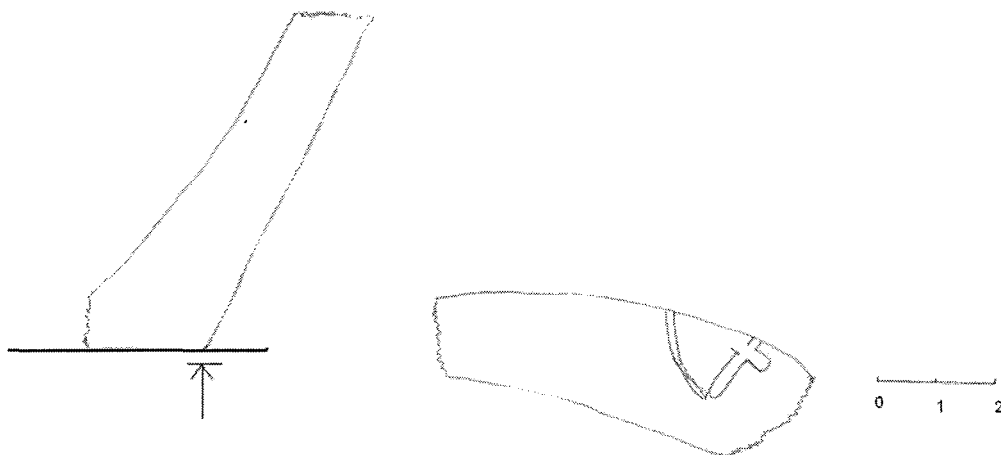
## 12.4. Dna

Některá nesou stopy po podložce, na jediném je značka.

Jde o střep s inv.číslem 5.644 šedé barvy, který je unikátní tím, že značka není vprostřed dna, ale až u samého kraje.

Značka sama má podobu kříže v půl oblouku, kříž má rozměry 11 mm na výšku a 8 mm na šířku.

Obr.10. Dno se značkou, střep s inv.č. 5.644, šipkou znázorněna pozice značky



### 13. Závěr

Na základě 34 tabulek se mi podařilo prokázat, že hradiště Nové Butovice bylo osídleno již v době starohradištní. Některé velmi archaické prvky ve výzdobě a formování okrajů (kazetovitý motiv, vpichy do tvaru položeného „V“, jednoduché nebo jen jednoduše seřízlé okraje, šikmé svazky rýh, zrychené vlnice) spolu s absencí vyspělých okrajů můj závěr potvrzují.

Vytvořila jsem dvě mapy, které ukazují bližší i vzdálenější okolí hradiště, je vidět, že osídlení Jinonic a Stodůlek bylo intenzivní, na rozdíl od jihu v okolí Holyně a Hlubočep, kde se nálezy z raného středověku nevyskytují, ale je to možná dáno stavem výzkumu, nikoliv faktickou absencí osídlení zde.

Prošla jsem veškerou literaturu o tomto hradišti i o hradištích jiných (viz literatura), seznámila jsem se s vývojem keramiky ve středočeské oblasti a okrajově i na Moravě<sup>6</sup>, prošla jsem i teoretické práce o studiu keramiky<sup>7</sup>.

Provedla jsem sběr na akropoli, ale nenašla jsem žádný zdobený střepek, proto se z mého sběru nedají vyvozovat žádné závěry. Aby se z nich nějaké závěry usuzovat daly, bylo by nutné tyto sběry opakovat častěji a ve větším počtu lidí.

Myslím si, že jsem téma „Hradiště Nové Butovice v raném středověku“ dostatečně vyčerpala.

---

<sup>6</sup> zde bych zmínila hlavně článek od J. Macháčka (Macháček 2001)

<sup>7</sup> Boháčová 1993, Borkovský 1940, Hrdlička 1993, Pleinerová – Zeman 1970, Tomková 1993

## 14.Citace

Bašta, J.-Bašťová, D. 1988: K problematice počátků a vývoje slovanských hradišť v západních Čechách. Sud.Med.Prag. 1/1988, s.9-31.

Balátka, B. 2003: Staletá Praha, přírodovědecký význam Prahy, Praha 1985.

Bartošková, A 2000: Revize klíčové archeologické situace na Budči, AR 52, s.665-678.

Boháčová, I.:

- 1991: Boháčová, I. – Frolík, J: Nové archeologické prameny a počátky pražského hradu, AR 51, s.562-576.
- 1993: Několik poznámek ke studiu (raně) středověké keramiky. Příspěvek do diskuse. AR 45, 508-518.
- 1996a: Pražský hrad v období velkomoravském. In Marsina, R- Ruttkay, A: Svätopluk 894-1994, Nitra, s.33-40.
- 1996b: Nejstarší stratifikovaná keramika a studium hradištního opevnění Pražského hradu. AH 21, 483-492.
- 1997: Keramika přelomu raného a vrcholného středověku v prostoru čp. 39 a 40 ve Vikářské ulici na Pražském hradě, AR 49, 86-102.
- ed. 2003: Stará Boleslav. Přemyslovský hrad v raném středověku. Mediaevalia Archaeologica 5, Praha

Borkovský, I:

- 1940: Staroslovanská keramika ve střední Evropě. Studie k počátkům slovanské kultury. Praha
- 1969: Pražský hrad v době přemyslovských knížat, Praha

Bubeník, J.

- 1992: Výzkum vrchu Rubín (Dolánky, obec Podbořany, okr. Louny) a jeho okolí v letech 1984-1989. AR 44, s.216-230.
- 1993: Příspěvek k poznání a rozsahu a rozvoje osídlení Čech ve starší a střední době hradištní, AR 45, s.57-71.
- 1994: K problémům periodizace a chronologie staršího úseku vývoje raně středověké hmotné kultury v Čechách, AR 46, s.54-64
- 1997: Archeologické prameny k dějinám osídlení Čech v 7. až polovině 9. století,



katalog nalezišť, Praha.

- 1998a: Ein Beitrag zur Erkenntnis des Schlüsselhorizontes, PA 89,
- 1998b: K raně středověkému osídlení severozápadních Čech, jeho strukturám a centřům, Stud.Med.Prag 1/1988, s. 51-62
- 1999 : Poznámky o nejstarších hradištích raného středověku v Čechách, AR 51.
- 2000: K terminologii a problematice rozpoznávání opevněných sídlišť našeho raného středověku, Arch. ve středních Čechách 4, s.391-395.

Bubeník, J – Nechvátal, B – Pleinerová, I – Princová, J – Profantová, N – Tomková, K.  
1994: From the emergence of hillforts to the beginning of the state, research into the initial phase of the early middle ages in Bohemia, PA Supplementum 1, s.133-136.

Bubeník, J – Pleinerová, I – Profantová, N 1998 : Od počátků hradišť k počátkům přemyslovského státu, PA 89, s.104-145.

Buchvaldek, M - Sláma, J – Zeman, J 1969: Slovanské hradiště u Kozárovic, Praehistorica VI, Praha.

Červinka, I.L. 1928: Slované na Moravě a říše velkomoravská. Brno.

Čtverák, V – Kudrnáč, J 1987: Slovanské sídlištní objekty ključovského horizontu z Poříččan, okr. Nymburk, AR 39, s.386-399.

Daim, F 1992: AWARENFORSCHUNGEN, WIEN.

Eisner, J:

- 1933: Slovensko v pravěku. Bratislava.
- 1966: Rukověť slovanské archeologie, počátky Slovanů a jejich kultury, Academia

Frolík, J 2006: Pražský hrad v 9. a 10. století, in České země v raném středověku, Praha.

Hrdlička, L.1993: Poznámky ke chronologii pražské středověké keramiky, Archeologické rozhledy 45, s.93-112

Chlupáč, I :

- 1988: Geologické zajímavosti pražského okolí, Praha.
- a kol. 2002: Geologická minulost České republiky, Academia

Jelínek, B 1882: Hradiště u Butovic, PA 12.

Justová, J:

- 1979: Slovanské hradiště v Hradci u Stoda a Stodsko v raném středověku, PA 40, č.1, s.131-212.
- 1990: Archeologický výzkum na předhradí slovanského hradiště v Libici nad Cidlinou a jeho zázemí v letech 1985-1989, AR 42, s.661-674

Klanica, Z. 1986: Počátky slovanského osídlení našich zemí, Praha.

Klika, J. (red.) 1949: Šárka, Přírodovědecký a archeologický průzkum a výzkum chráněné oblasti šárecké, Praha.

Kovářík: 1991: Slovanské kostrové pohřebiště v Praze 5 – Motole, Archeologica Pragensia, claves archeologicae 1, Praha.

Kovářík, J. – Šmolíková, M -1989: Sídlištní objekty z doby hradištní v Praze 5 – Stodůlkách, Arch. Pragensia 10, s.85-107.

Kubíková, J a kol.1985: Staletá Praha XV, sborník pražského střediska státní památkové péče a ochrany přírody, Praha.

Kudrnáč, J:

- 1963: Vývoj slovanského osídlení mezi pražským Povltavím, Labem, Sázavou a Výrovkou. PA 54, s.173- 222.
- 1970: Klučov, staroslovanské hradiště ve středních Čechách, Praha
- 1984: Slovanské výšinné sídliště v Kounicích ve vztahu k osídlení v Pošembeří, AR 36, s.279-287.

Kuna, M – Profantová, N a kol. 2005: Počátky raného středověku v Čechách, Archeologický výzkum sídelní aglomerace kultury pražského typu v Roztokách, Praha.

Kříž, J 1999: Geologické památky Prahy, Český geografický ústav, Praha.

Lutovský, M – Militký, J 2000 : Raně středověké nálezy z hradiště v Praze- Butovicích ve sbírkách Národního muzea, Arch.Prag.15, s.101-107.

Lutovský, M – Smejtek.L 2005: Pravěká Praha. Praha.

Lutovský, M:

- 1989: Územní rozšíření slovanských mohyl ve střední Evropě. K problému mohylových oblastí. AR 41, s.59-74.

- 1998: Mohylové pohřebiště v Kožlí u Orlíka, okr. Písek. K poznání raně středověkých mohyl ve středním Povltaví, *Archeologie ve středních Čechách* 2, s. 227-327.
- 2001: *Encyklopedie slovanské archeologie*. Praha.
- 2006: *Studia Mediaevalia pragensia* 7, s.69-83.

Macháček, J 2001: K absolutní a relativní chronologii keramiky středodunajské kulturní tradice na jižní Moravě, *SPFFBU* 49, řada M5, s.25-40.

Mašek, N. 1970: Nové poznatky z výzkumu na hradišti v Praze- Butovicích, *AR*. 22,s. 273-285.

Martinec, V1 1970: Raně středověké hradiště u Klecan, *AR* 22, s.307-318.

Měřínský, Z 2002: *České země od příchodu Slovanů po Velkou Moravu I.*, Praha.

Němec, J a kol 2003: *Prokopské a Dalejské údolí, přírodní park*, Praha.

Neuhäuslová, Z. a kol. 1998: *Mapa potenciální přirozené vegetace České republiky*. Praha.

Paloušová,R 1996: *Přírodní park Prokopské a Dalejské údolí*, Praha.

Pavlů, I. 1971: *Pražská keramika 12. a 13. století. Praehistorica IV.* Praha.

Poulik, J. 1948: *Staroslovanská Morava*. Brno.

Profantová, N:

- 1996: Slovanské osídlení hradiště Bohnice- Zámka a jeho zázemí. Na základě výzkumů N. Maška, *Arch. Prag* 12, s.65-140.
- 1997: Příspěvek k poznání hradiště Tetína, okr. Beroun, *Arch. ve stř. Čechách* 1, s. 323-332.
- 1998: Doubravčice. K problematice počátků raně středověkého hradiště na základně výzkumů J. Kudrnáče, *Archeologie ve středních Čechách* 2, s. 157 – 263.
- 1999: Zum gegenwärtigen erkenntnistand der frühmittelalterlichen besiedlung des burgwalls Šárka (gem.Dolní Liboc, Prag 6), *PA XC*, s.65-106.
- 2000: Slovanské výšinné sídliště z Třebovle, okr. Kolín. K problému napodobování cizých předloh v keramice, *AR* 52, s.647-664.
- 2000: Další raně středověké nálezy z Prahy – Stodůlek, *Arch. Prag.* 15, s.109-116.

Procházka, R 1990: Charakteristika opevňovacích konstrukcí předvelkomoravských a velkomoravských hradišť na Moravě, Sborník pravěkého a slovanského osídlení Moravy, s.288- 3021.Brno.

Pleinerová, I – Zeman, J 1970: Návrh klasifikace časně slovanské keramiky v Čechách, AR 22, s.721-729.

Sláma, J.:

- 1977: Poznámky k problému historického významu některých raně středověkých hradišť ve středních Čechách. AR 29, s.60- 79.
- 1986: Střední Čechy v raném středověku II. Hradiště, příspěvky k jejich dějinám a významu, Praehistorica XI, Praha.
- 1988: Střední Čechy v raném středověku III. Archeologie o počátcích přemyslovského státu.Praehistorica XIV, Praha.
- 1997 :Mittelböhmen im frühen Mittelalter. I. Katalog der Grabfunde. Praehistorica V, Praha.

Sklenář, K 1992: Archeologické nálezy v Čechách do roku 1870, Praha.

Smetánka, Z. - Hrdlička, L. - Blajerová, M. 1974: Výzkum slovanského pohřebiště za Jízdárnou Pražského hradu v roce 1973. AR 26, 386-405.

Sommer, P ed. 2006: České země v raném středověku, Praha.

Staňa, Č – Poláček, L 1996: Frühmittelalterliche machtzentren in mitteleuropa, mehrjährige grabungen und ihre auswertung, Internationale tagungen in Mikulčice,Band III, Brno.

Šolle.M. 1984: Staroslovanské hradisko, Praha

Tomková, K

- 1993: O studiu raně středověké keramiky, AR 45, s.113-126
- 2001: Levý Hradec v zrcadle archeologických výzkumů, Castrum Pragense 4.

Turek, J- Daněček, V 2000 : Nedestruktivní průzkum na hradišti v Praze- Butovicích, Arch.Prag. 15, 89-99.

Turek, R

- 1950: K počátkům Prahy, Památky archeologické 43, s.59-94. Praha.
- 2000: Čechy na úsvitě dějin, Praha.

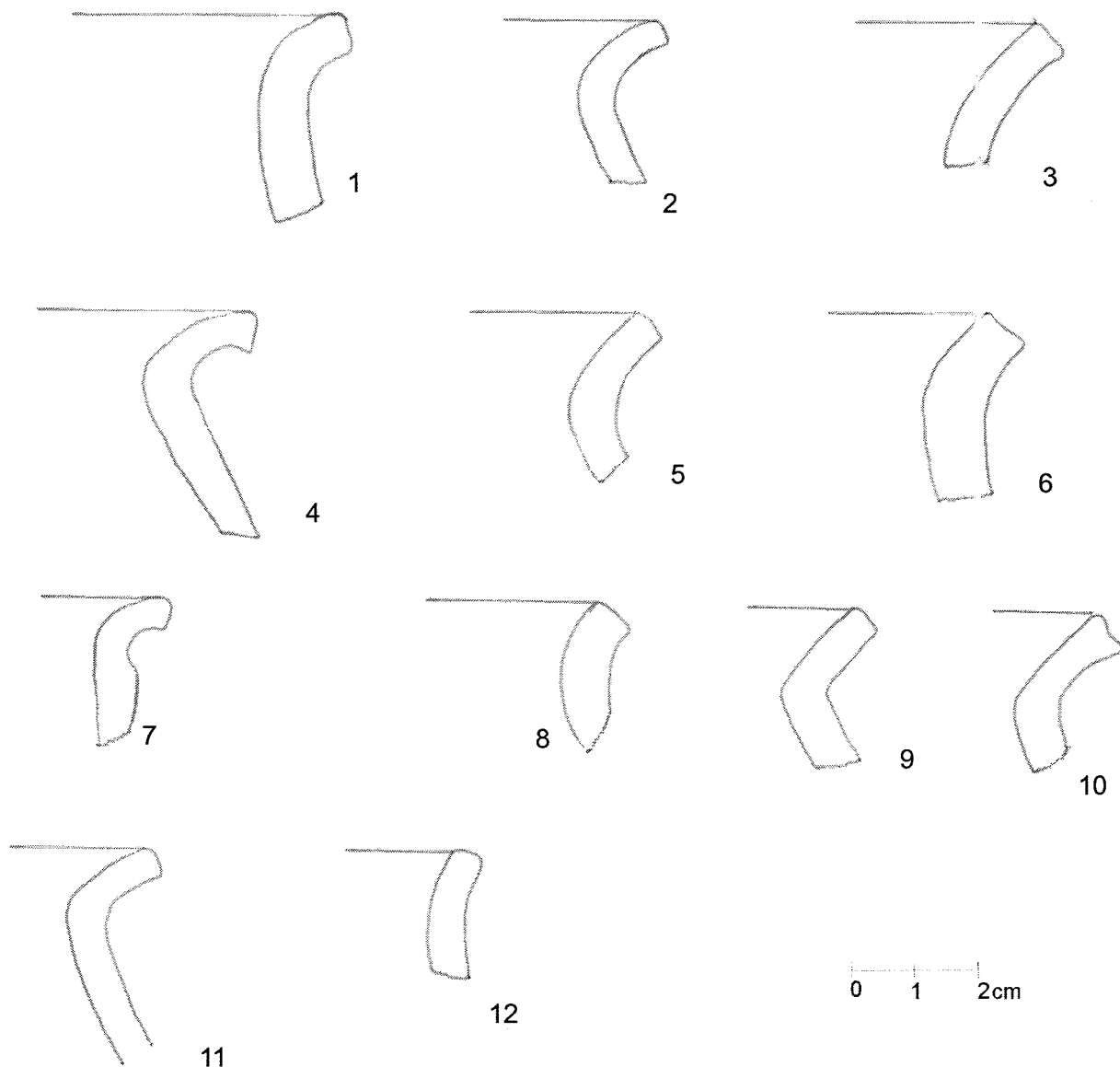
Váňa, Z:

- 1973: Přemyslovský Libušín, Historie a pověst ve světle archeologických výzkumů, Praha
- 1975: Výzkum Libušína v letech 1970-1971, AR 27, s.52-63.
- 1989: Vnitřní opevnění přemyslovské Budče, PA 80, s.123-158.

Vokolek, V 2004 : Katalog staré sbírky, Oddělení prehistorie a protohistorie Národního muzea, Fontes Archeologici Pragenses, s. 61-65.

Zeman, J 1979: K problematice časně slovanské kultury ve střední Evropě, PA 40, č.1, s.113-130.

tab.1 okraje z výzkumu



Sonda 2 (1-5)

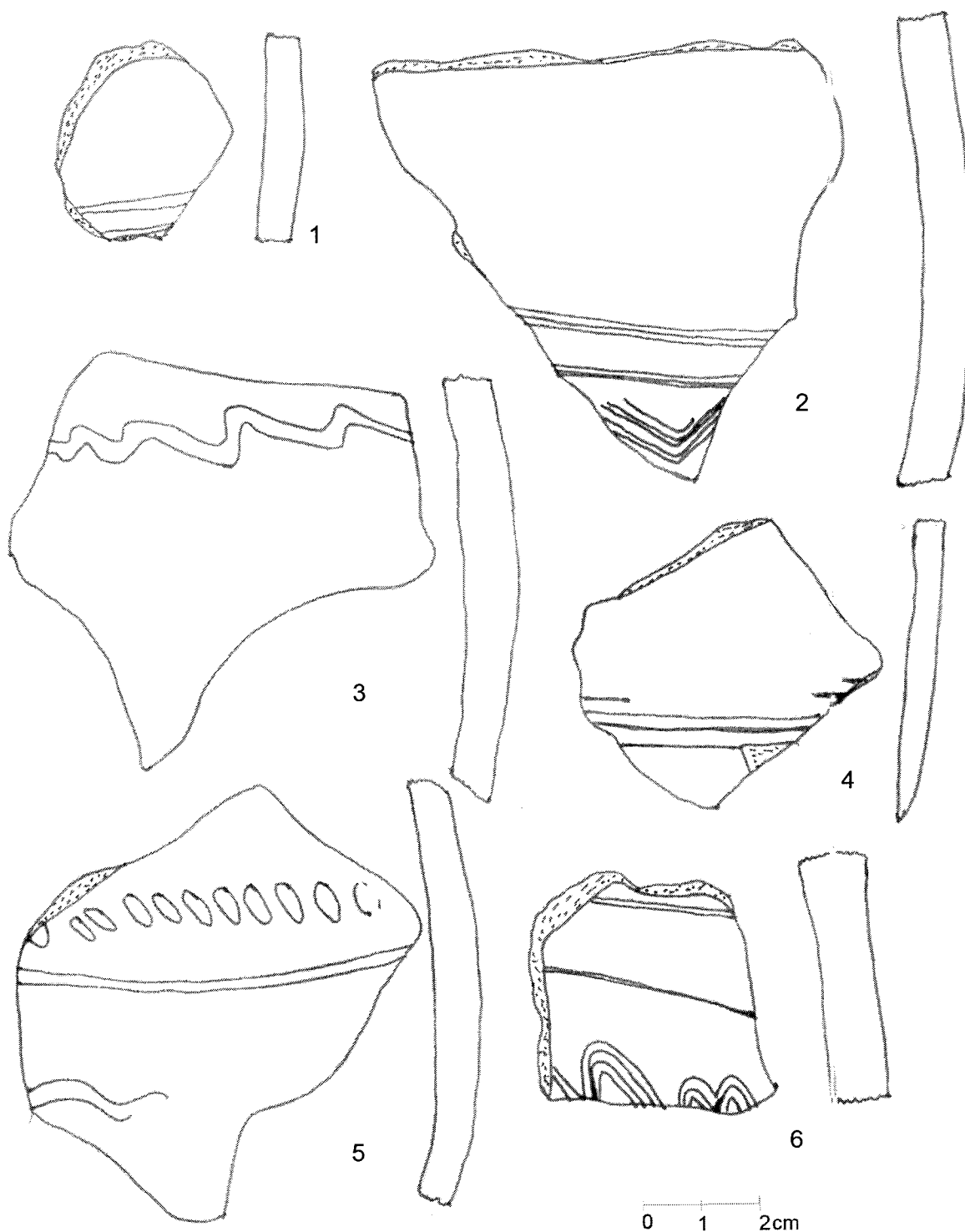
Sonda 3 (6-12)

č.1-74.832, č.2- 74.840, č.3- 74.859, č.4- 74.829, č.5- 74.858

č.6- 74.998, č.7- 75.043, č.8- 75.029, č.9- 74.996, č.10-74.997, č.11- 75.042

č.12- 75.096

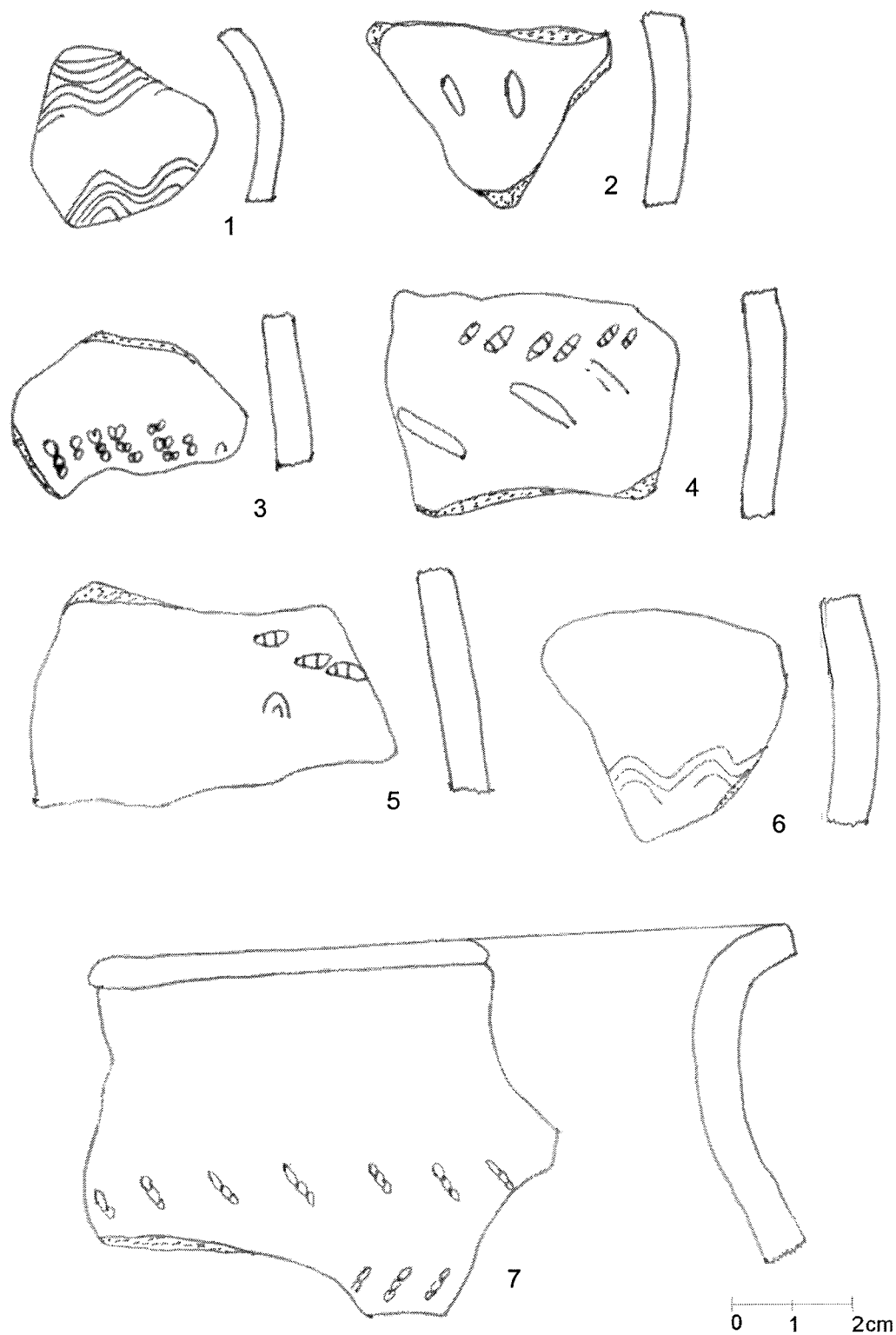
Tab. 2 nálezy z výzkumu



Sonda 1 (1)  
Sonda 2 (2-6)

č.1- 74.818, č.2- 74.833, č.3- 74.837 č.4-74.844,č.5- 74.848, č.6- 74.856

Tab. 3 nálezy z výzkumu

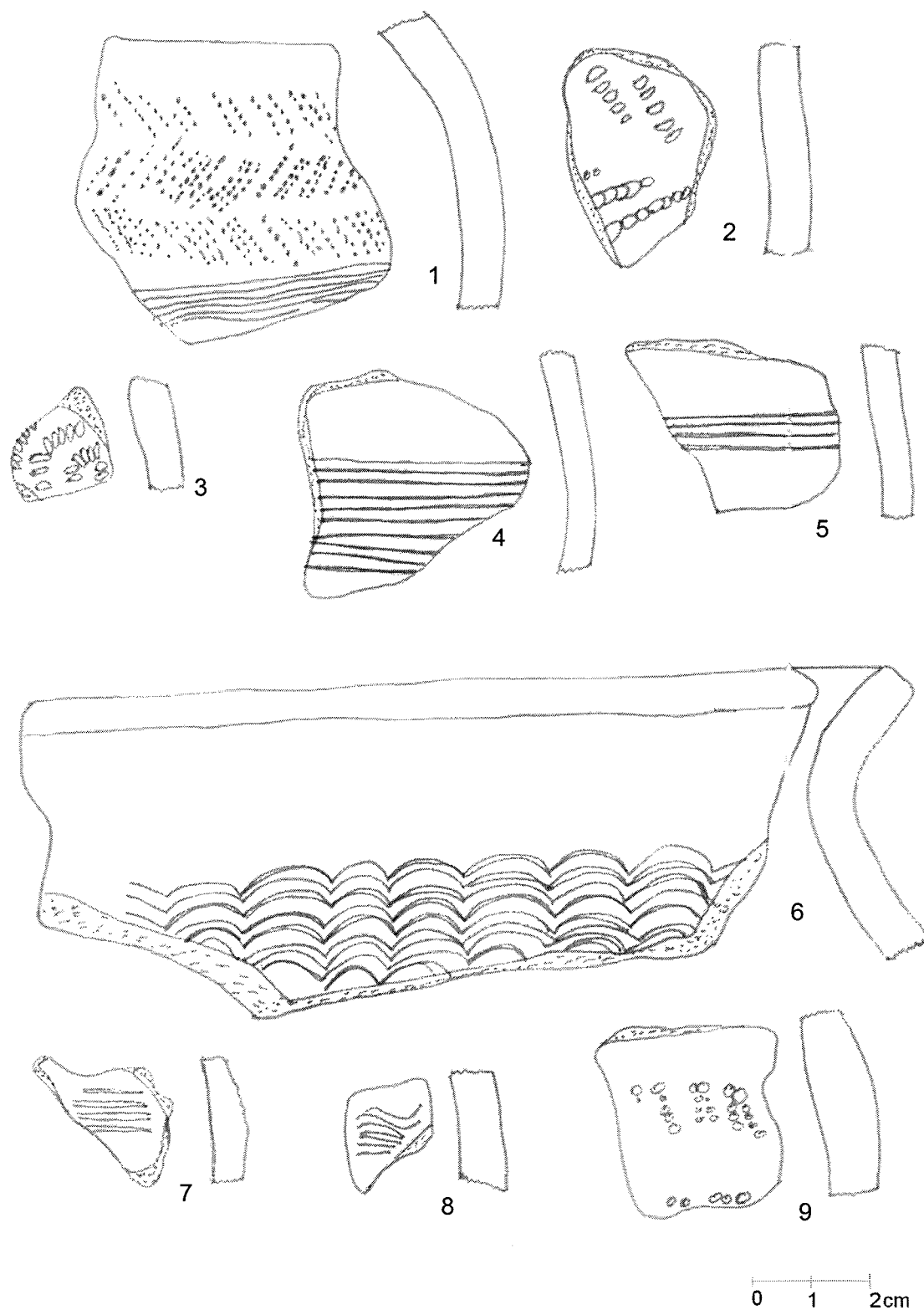


Sonda 2 (1)  
Sonda 3 (2-7)

č.1- 74.875, č.2- 74.865, č.3- 74.867, č.4- 74.836, č.5- 74.842 č.6- 74.866, č.7- 74.822



Tab. 4 nálezy z výzkumu

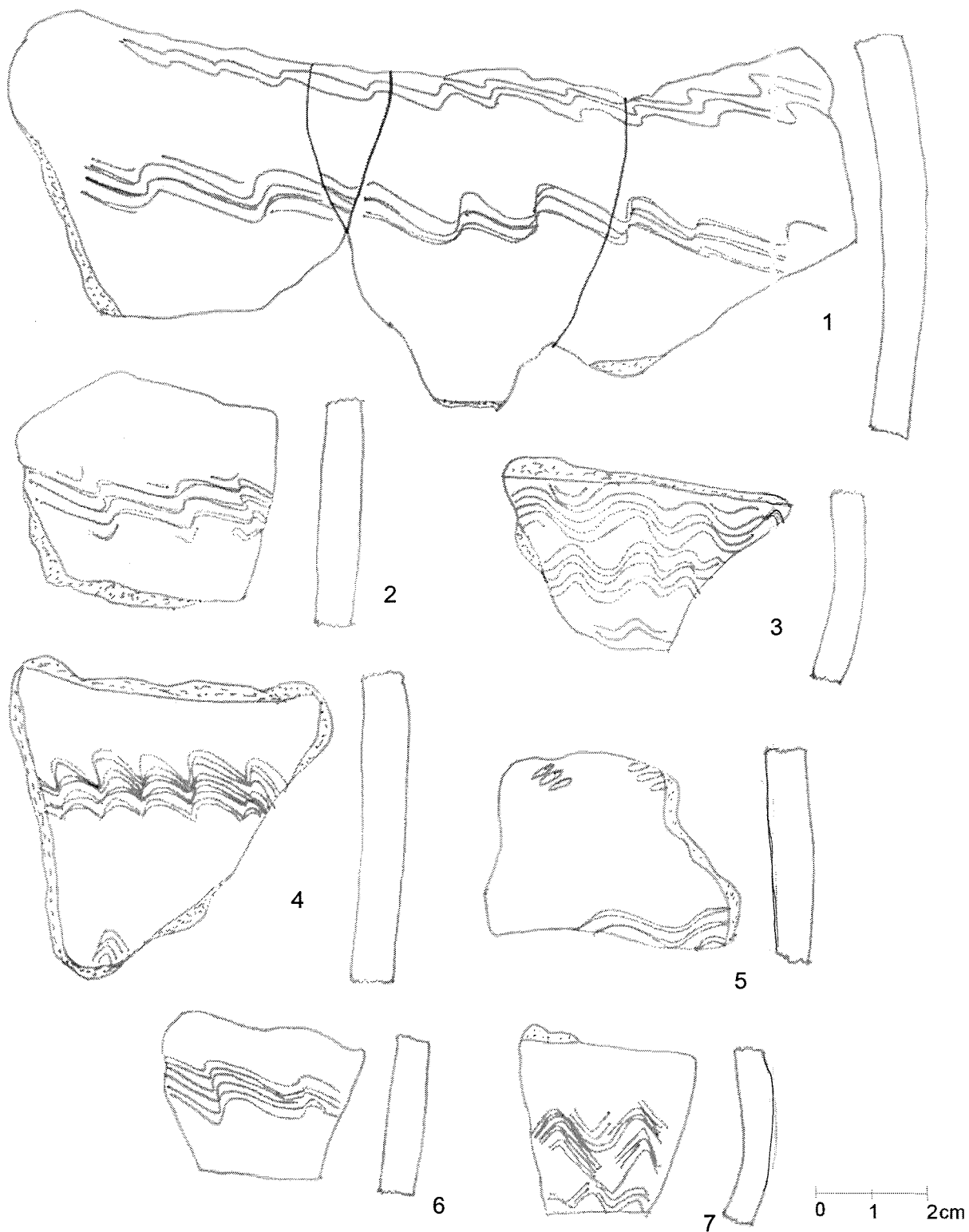


Sonda 3

č.1- 75.003,č.2- 75.012, č.3- 75.034, č.4- 75.011,č.5- 75.014

č.6- 75.001, č.7- 75.042, č.8- 75.078, č.9- 75.054

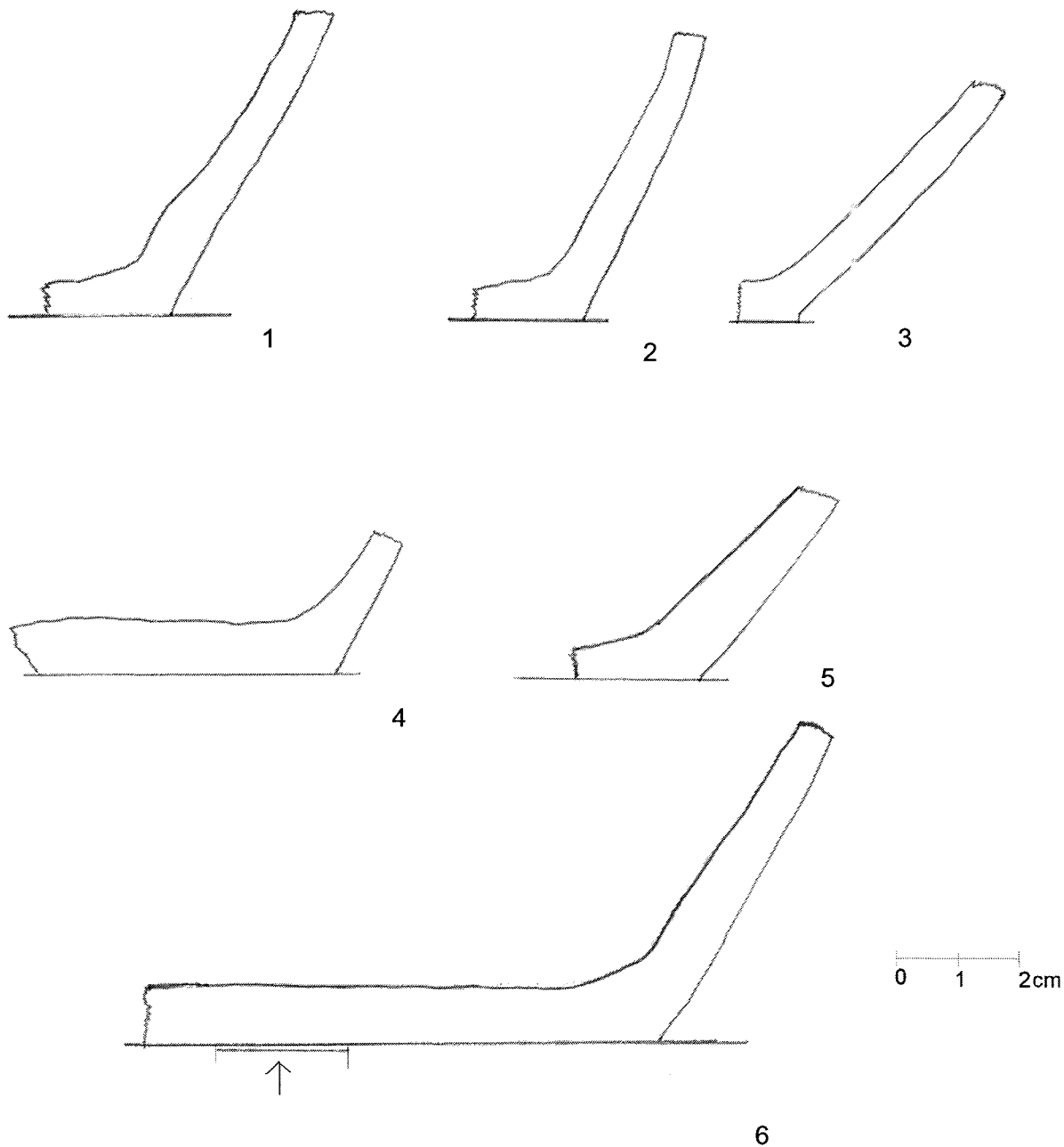
Tab. 5 nálezy z výzkumu



Sonda 3

č.1- 74.972, č.2- 74.974, č.3- 74.987, č.4- 75.009, č.5- 75.006  
č.6- 75.015, č.7- 75.028

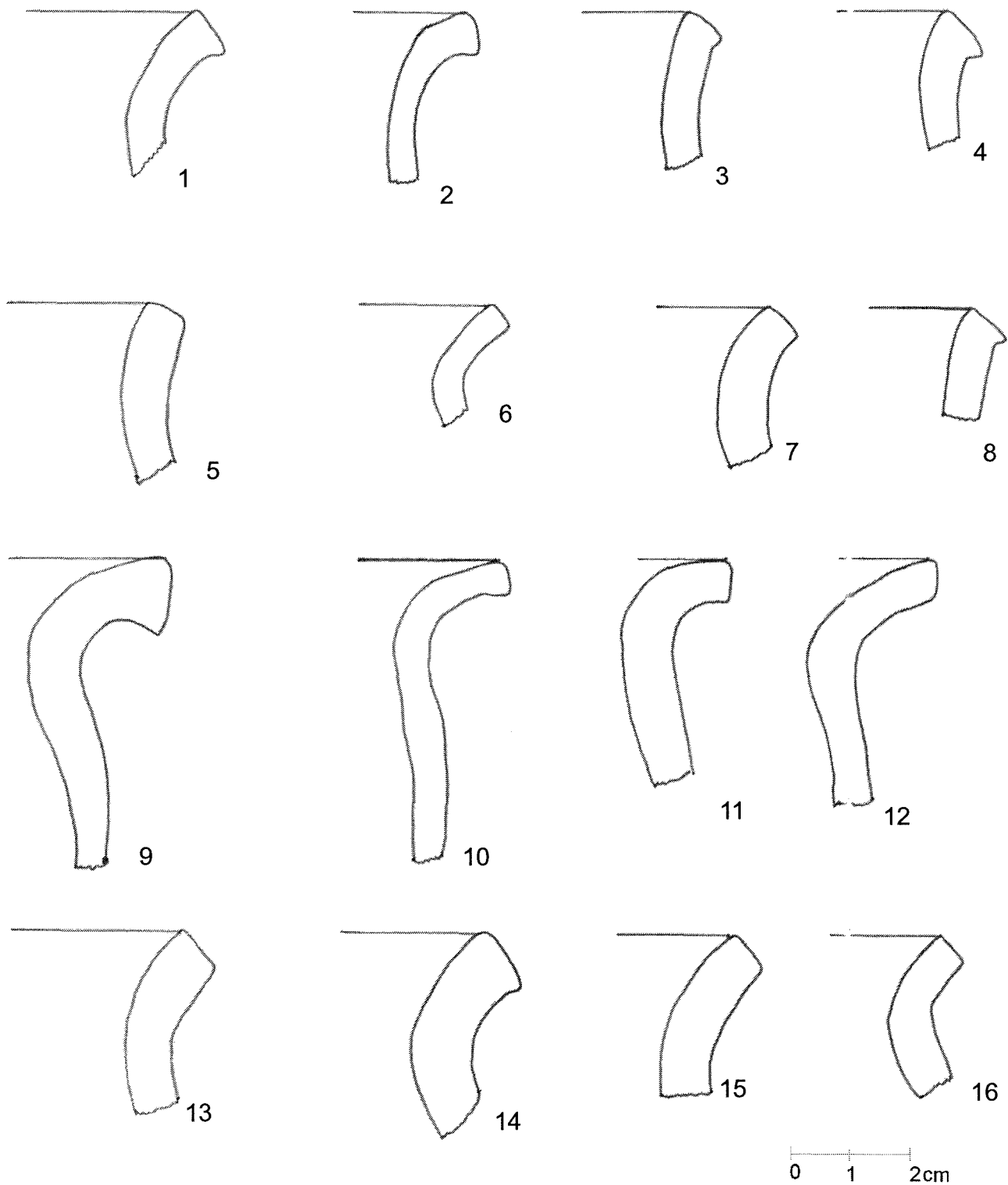
Tab.6 dna z výzkumu



Sonda 2 (2-6), sonda 3 (1)

č.1- 75.016, č.2- 74.833, č.3- 74.849, č.5- 74.839, č.6- 74.827

tab. 7 okraje ze sběrů

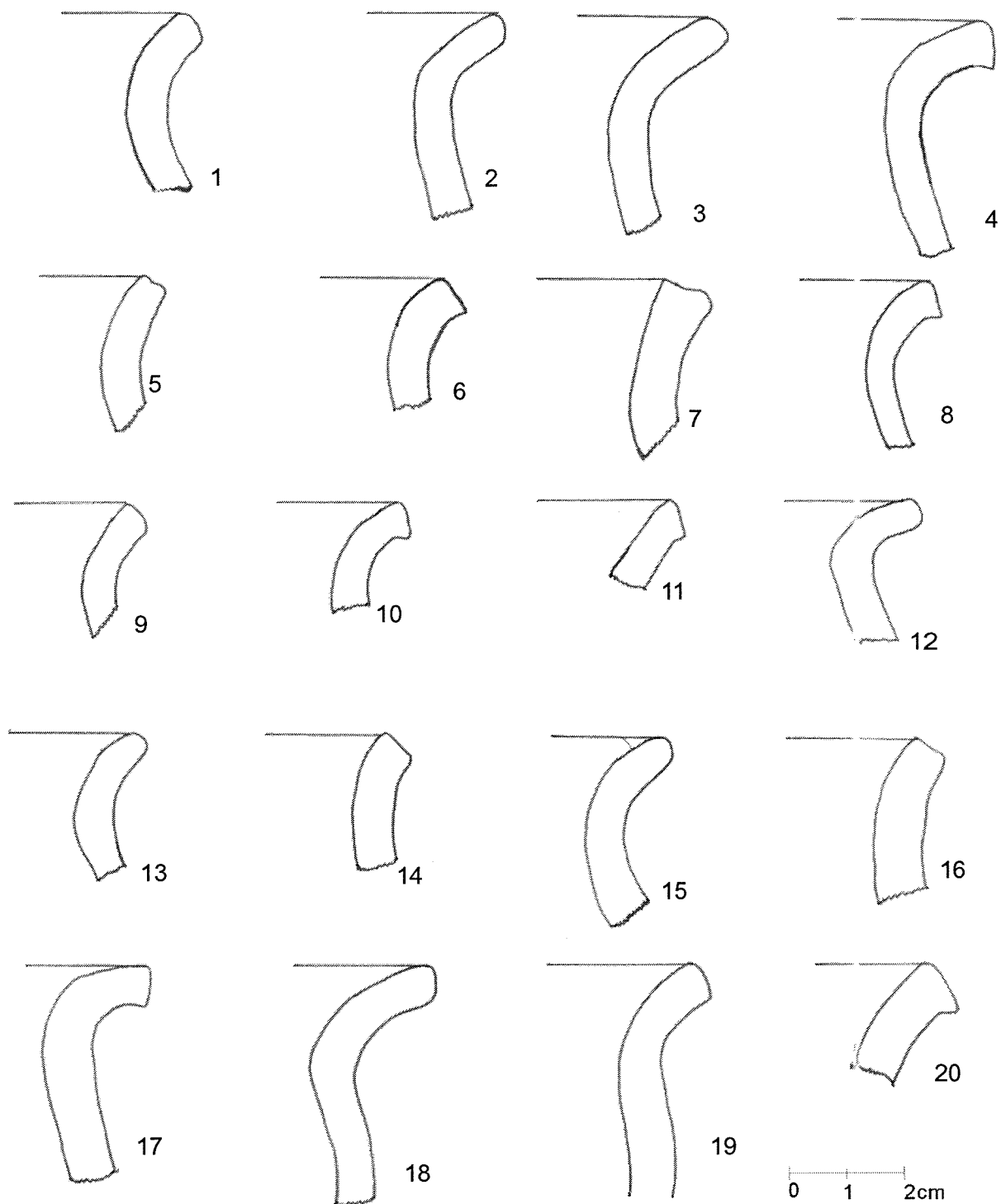


Sběr 5 (1-12), sběr 6 (13-16)

č.1- 5963, č.2- 5965, č.3- 5970, č.4- 5971, č.5- 5990, č.6- 5992, č.7- 5997, č.8- 5999

č.9- 5928, č.10- 5929, č.11- 5511, č.12- 5512, č.13- 5515, č.14- 5539, č.15- 5548, č.16- 5549

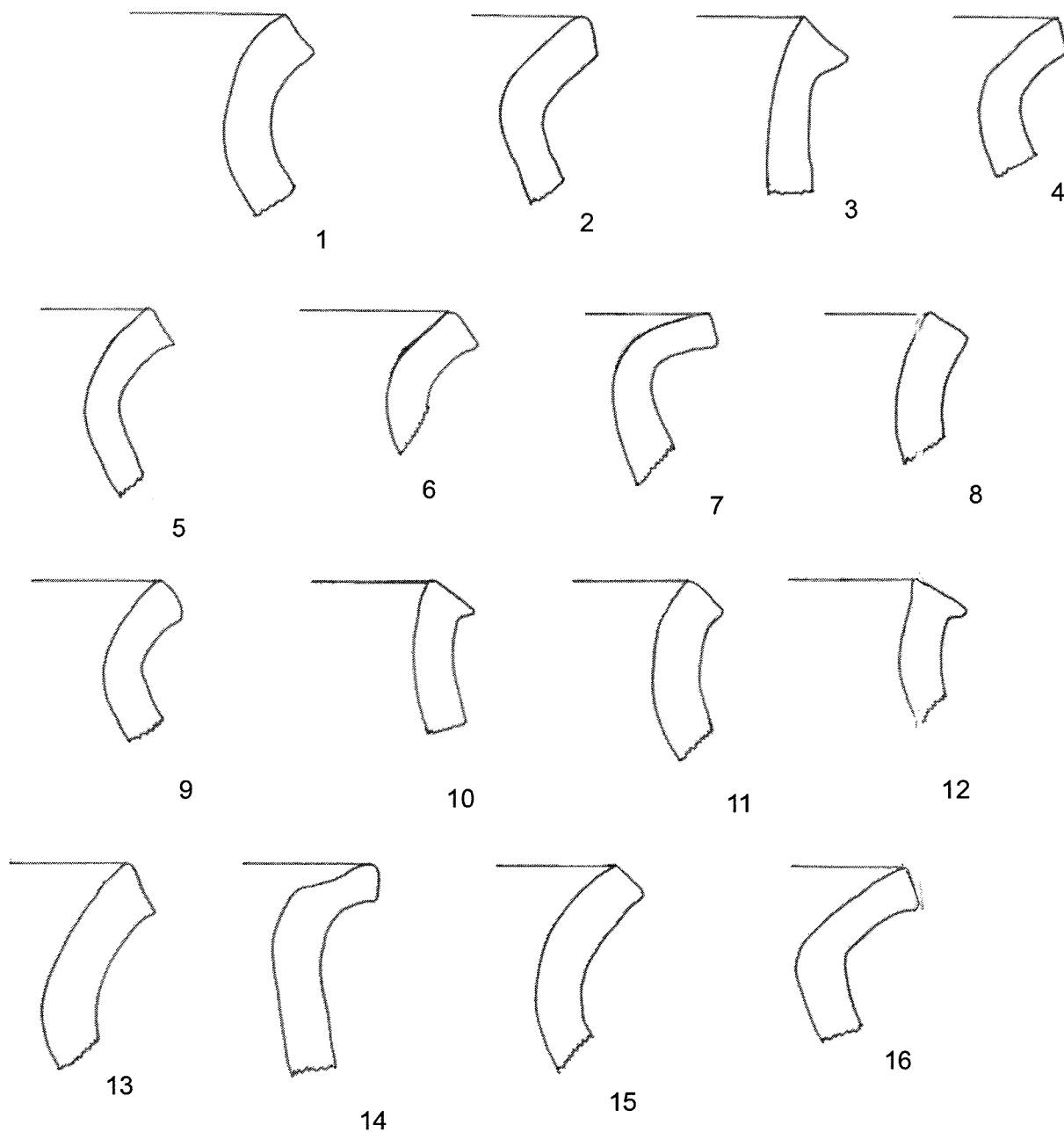
tab. 8 okraje ze sběrů



sběr 19 (1-4,6-11), sběr 11 (5), sběr 5 (12-20)

č.1- 77.553, č.2- 77.550, č.3- 77.016, č.4- 77.614, č.5- 58.150, č.6- 77.620, č.7- 77.619  
č.9- 8- 77.631, č.9- 77.632, č.10- 77.638, č.11- 77.637, č.12- 103.983, č.13- 5158, č.14- 5159,  
č.15- 5177, č.16- 5180 č.17- 5511, č.18- 5512, č.19- 5526, č.20- 5545

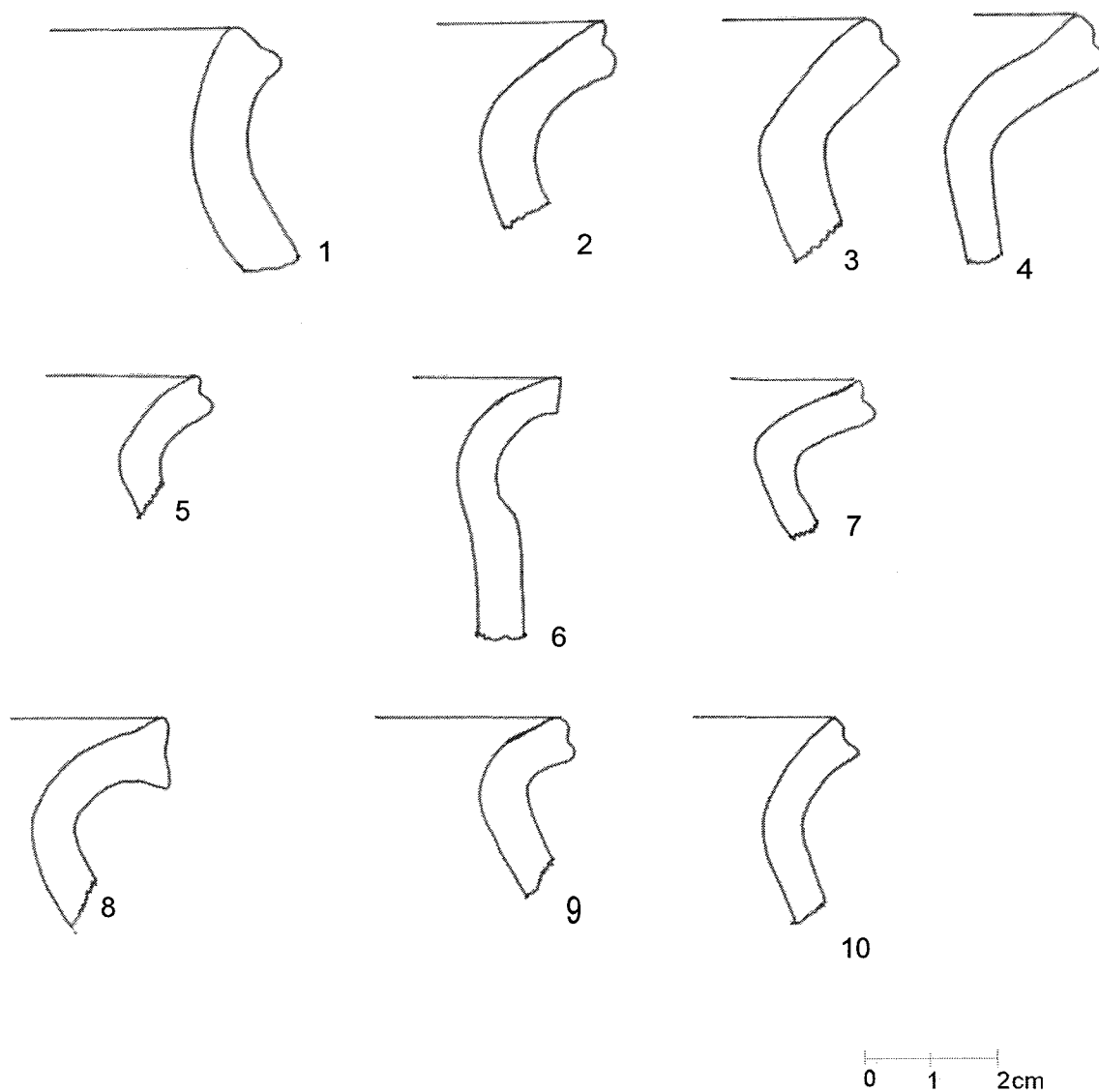
Tab. 9 okraje ze sběrů



Sběr 5 (1-12), sběr 6.(13-16)

č.1- 5531, č.2- 5534, č.3- 5541, č.4- 5544, č.5- 5561, č.6- 5563, č.7- 5567, č.8- 5578,č.9- 5579  
č.10- 5590, č.11- 5597, č.12- 5600, č.13- 5937, č.14- 5946, č.15- 5949, č.16- 5954

Tab. 10 okraje ze sběrů

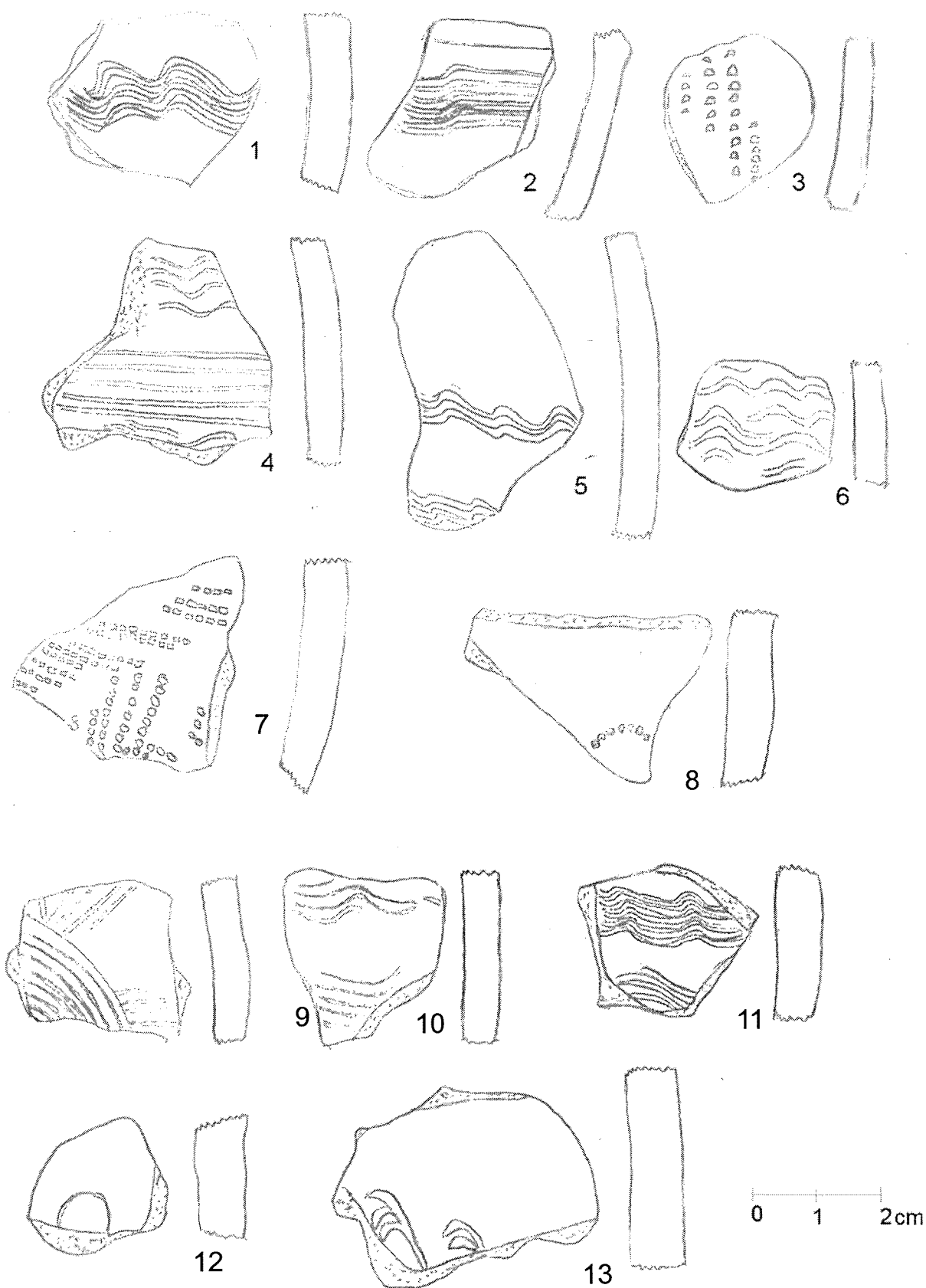


Sběr 13 (1), sběr 5 (2-5,8-10), sběr 6 (6), sběr 2 (7)

č.1- 65.939, č.2- 5516, č.3- 5524, č.4- 5508, č.5- 5573

č.6- 5930, č.7- 4047, č.8- 5551, č.9- 5556, č.10- 5561

# Tab 11 nálezy ze sběrů



Sběr č.9 (1-4) sběr č.10 (5-12) sběr č.11 (13)

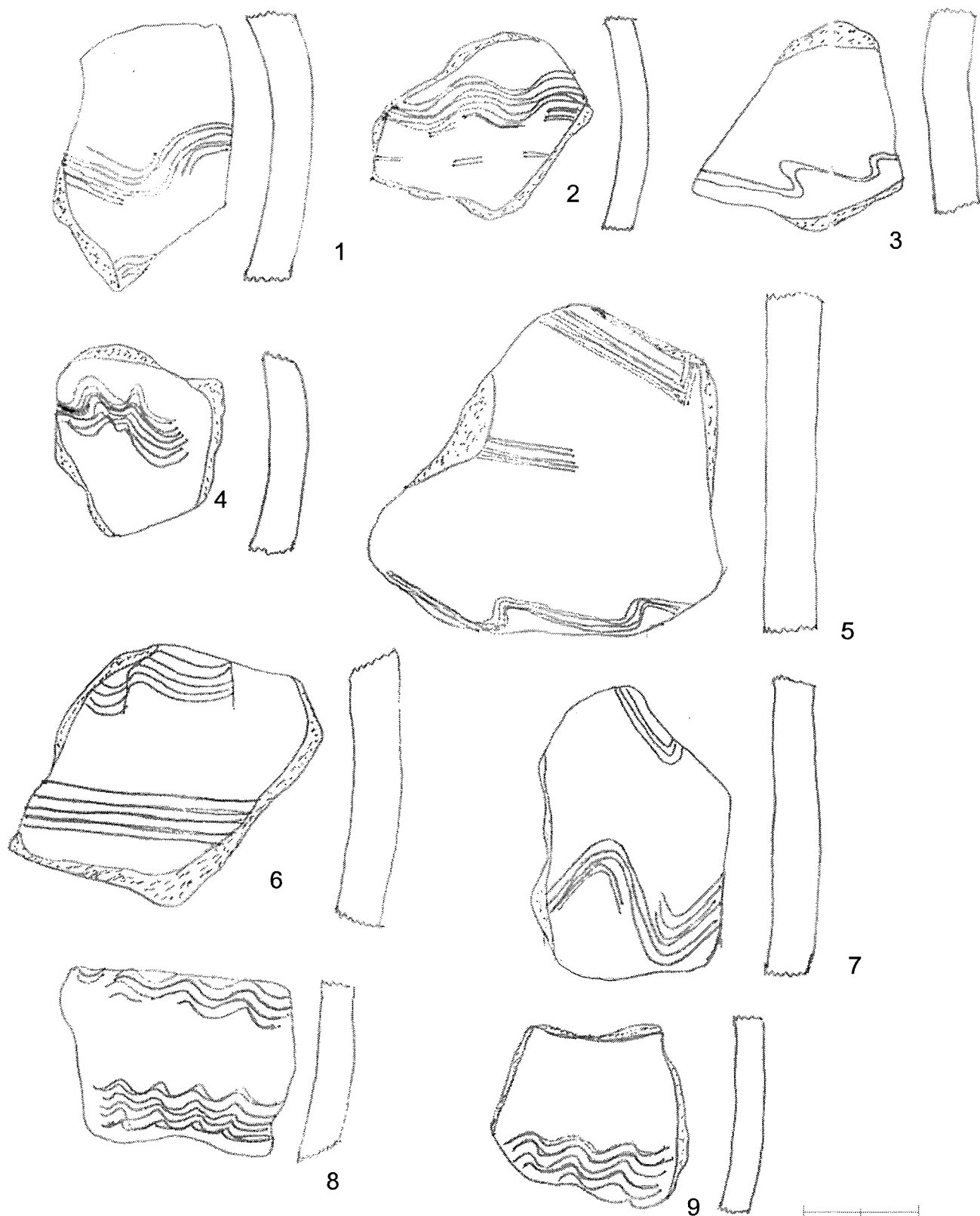
č.1-55.622, č.2- 55.623,č.3- 55.628, č.4-55.620

č.5-57.291, č.6-57.57.305, č.7-57.299,č.8-57.300,č.9-57.306

č.10-57.309, č.11-57.311, č.12- 12.57.313,č.13- 58.167



Tab.12 nálezy ze sběrů

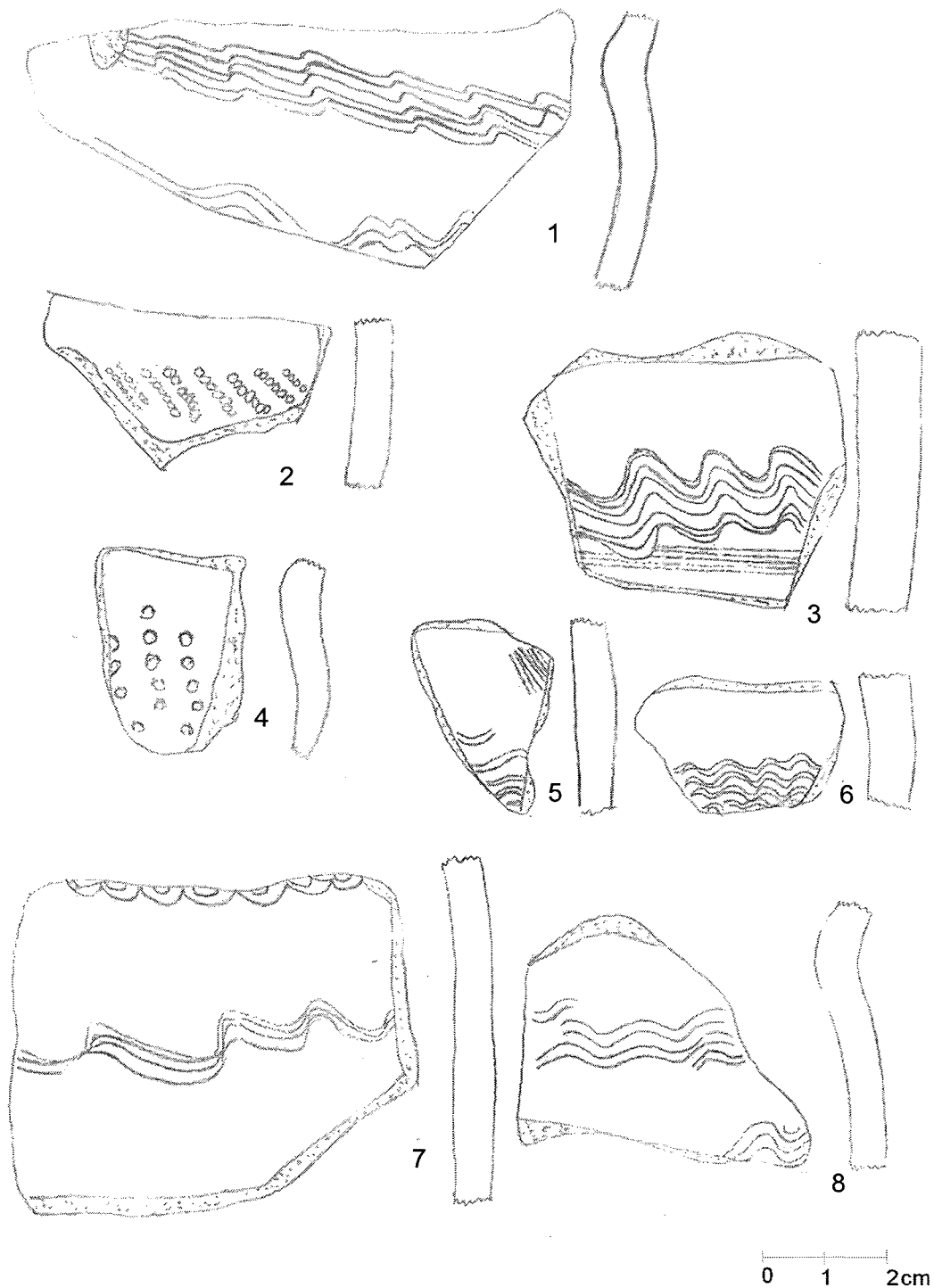


Sběr 5

0 1 2cm

č.1- 5625, č.2- 5626, č.3- 5627, č.4- 5630, č.5- 5669, č.6- 5673  
č.7- 5676, č.8- 5689, č.9- 5691

Tab. 13 nálezy ze sběrů

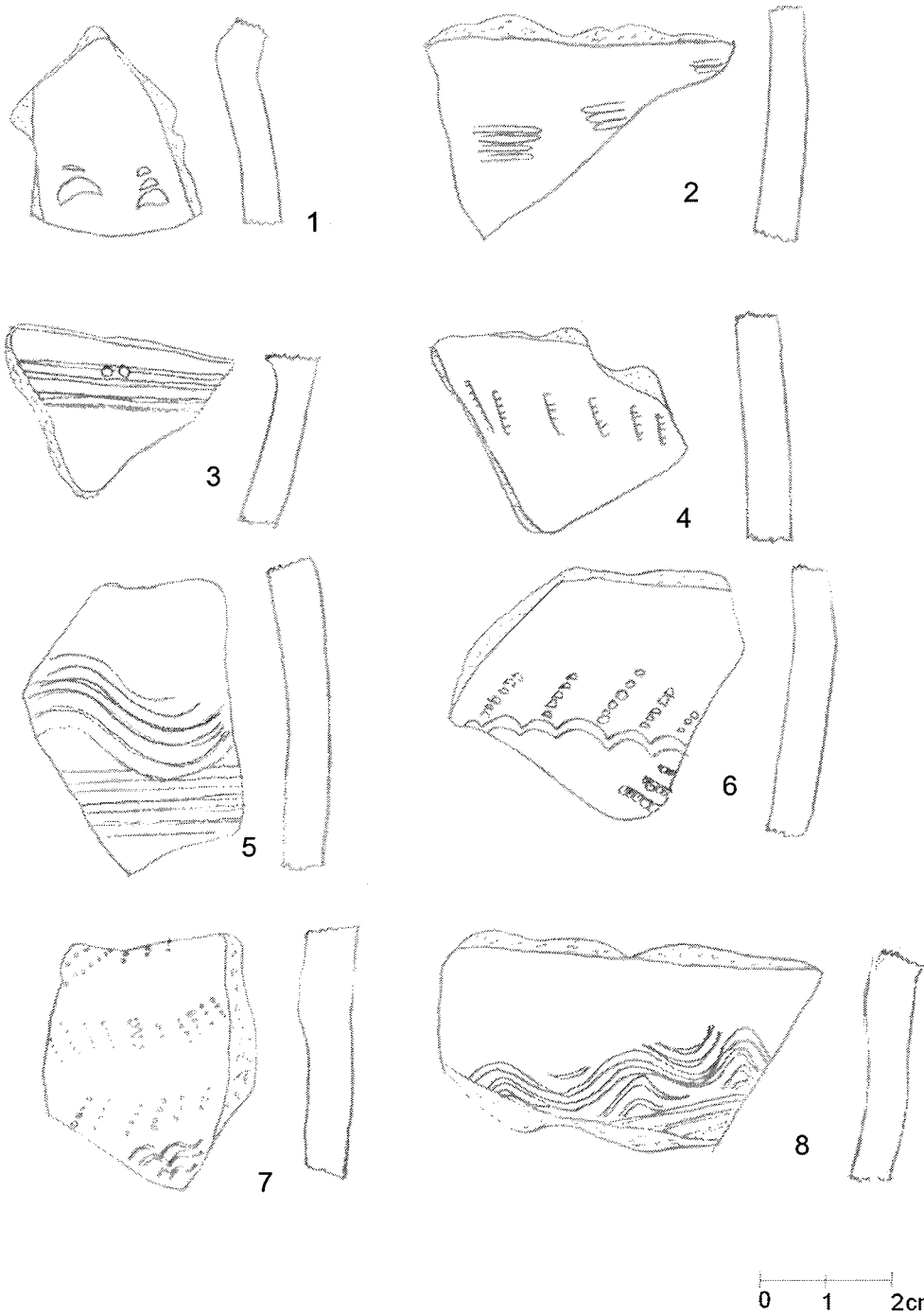


Sběr 19 (1-5,7,8) sběr 13 (6)

č.1-77.585, č.2-77.588, č.3-77.611

č.4-77.608, č.5-77.610, č.6- 65.951, č.7-77.613, č.8-77.649

Tab. 14 nálezy ze sběrů

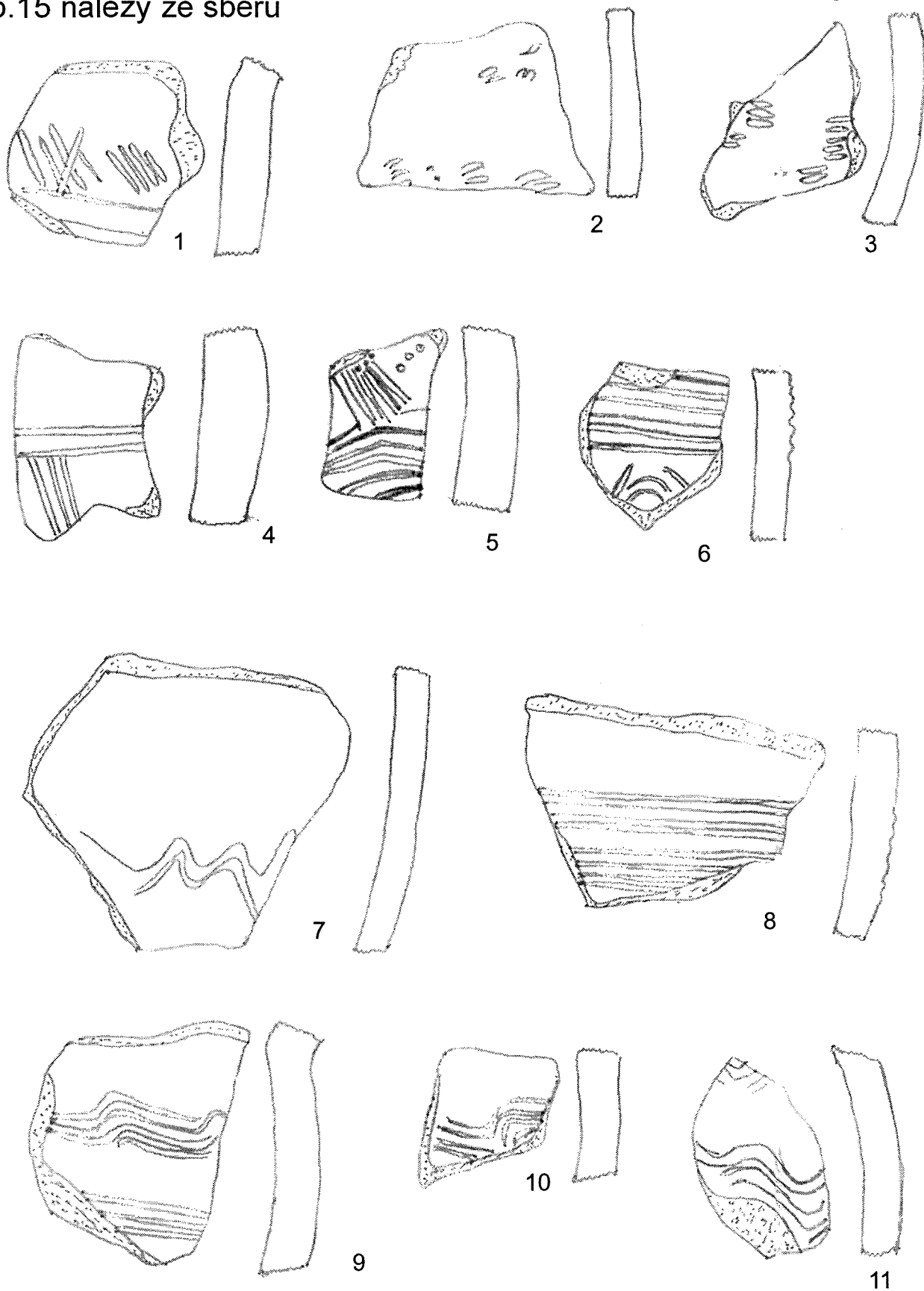


Sběr 19 (1-4) sběr 28 (5-7) sběr 30 (8)

č.1-77.642, č.2-77.647, č.3-77.659,č.4-77.661

č.5-146.605, č.6-146.607 , č.7-146.607,č.8-228.923,

Tab.15 nálezy ze sběrů

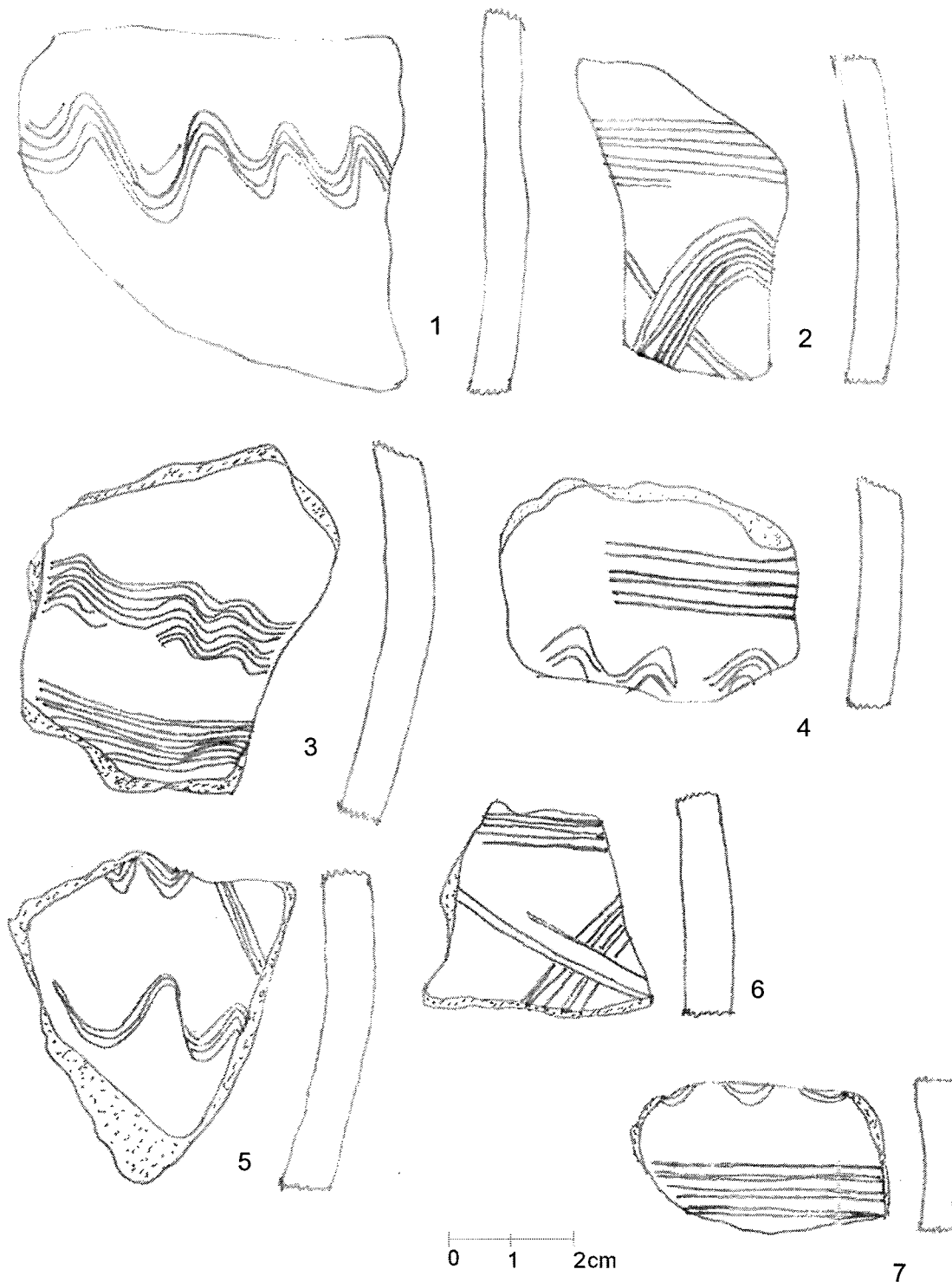


0 1 2cm

Sběr 3 (1-6), sběr 4 (7-11)

č.1-4214,č.2-4222,č.3-4229,č.4-4220,č.5-4230,č.6-4231  
č.7-4384,č.8-4390,č.9-4391,č.10-4404,č.11-4415

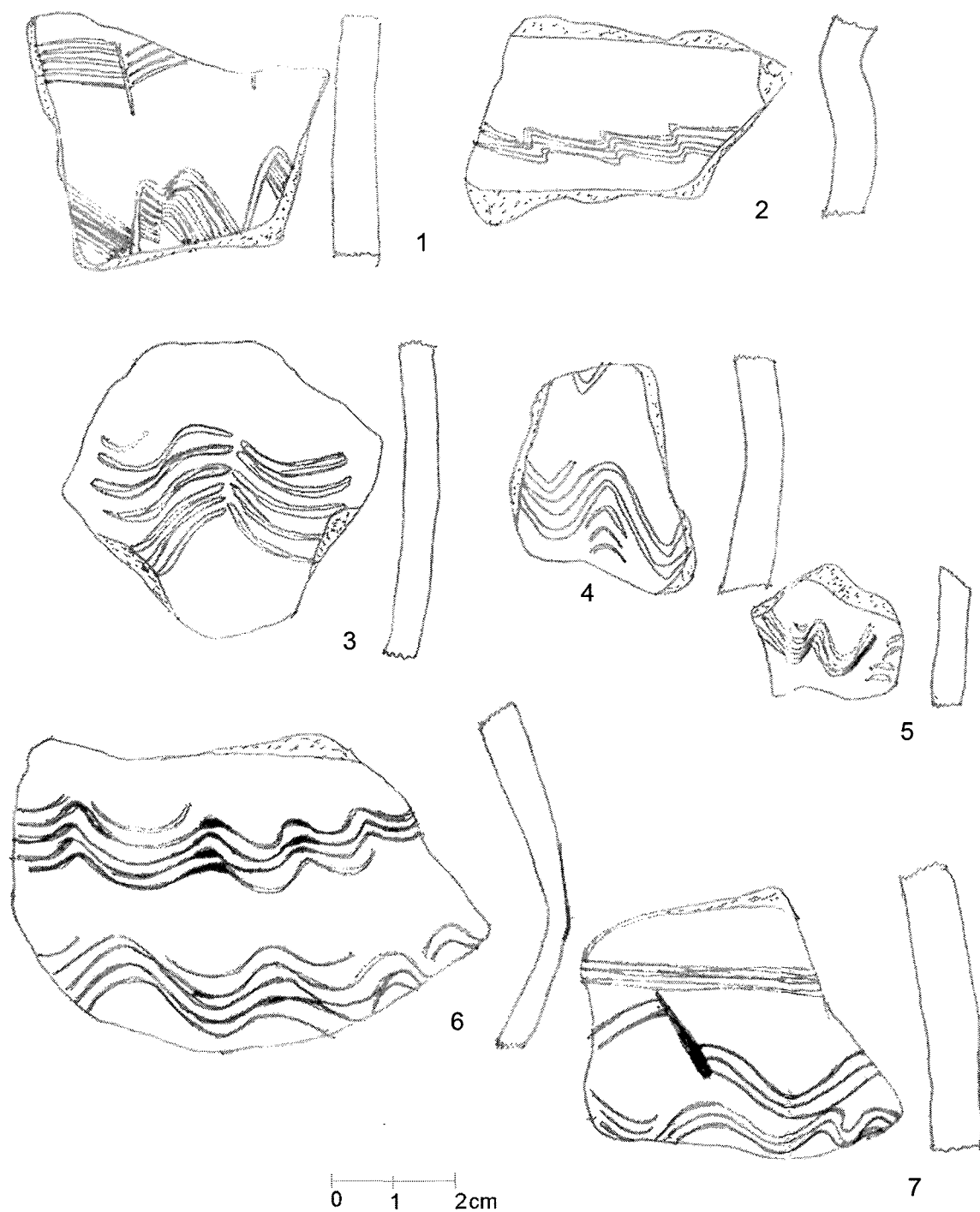
Tab. 16 nálezy ze sběrů



Sběr 5

č.1- 4781, č.2- 4783, č.3- 4784, č.4- 4789, č.5- 4790, č.6- 4798, č.7- 4804

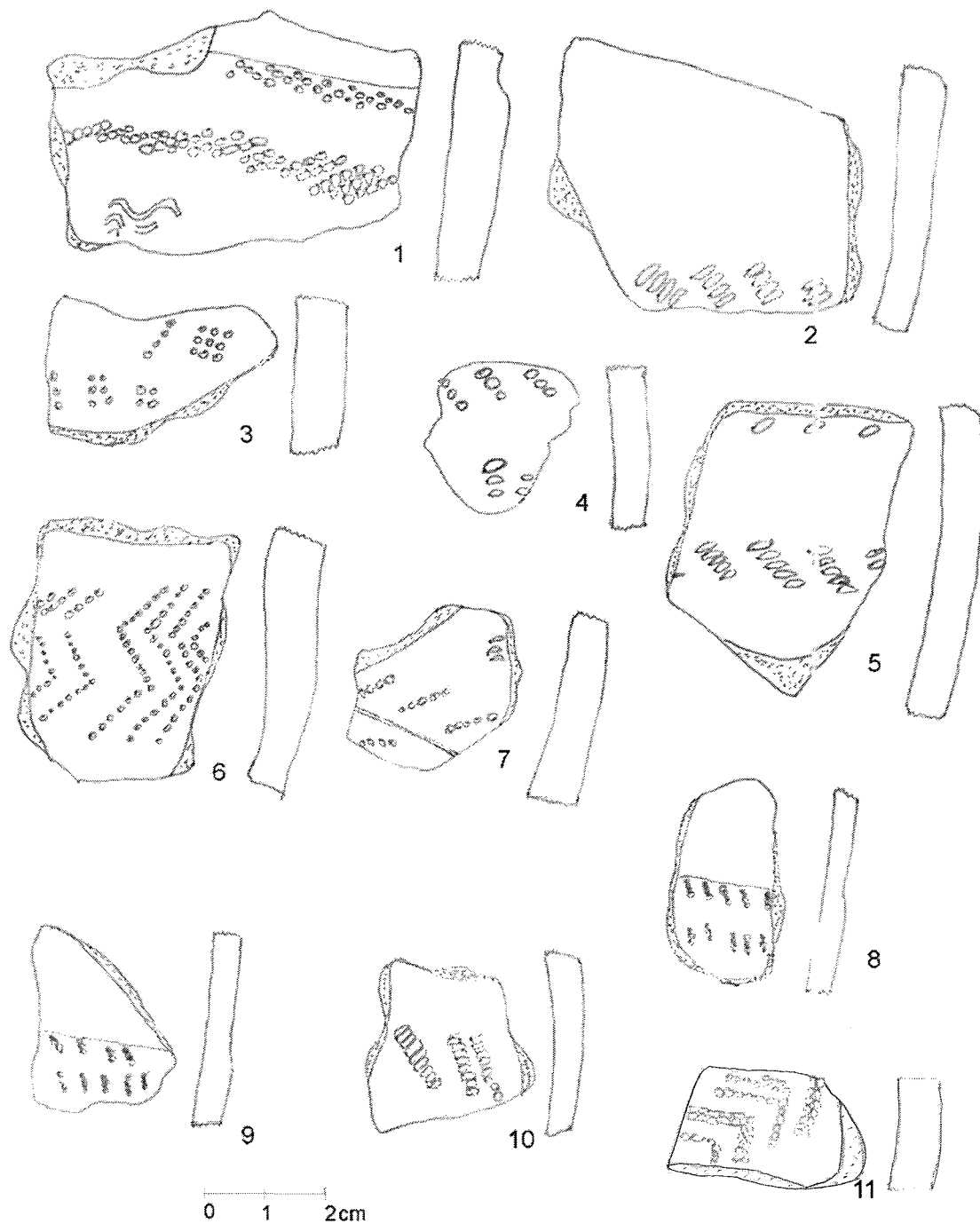
Tab 17 nálezy ze sběrů



Sběr 5

č.1 -4459,č.2- 4441,č.3-4506,č.4- 4515,č.5- 4519,č.6-4542,č.7- 4543

Tab. 18 nálezy ze sběrů



Sběř 5

č.1- 4782,č.2- 4787, č.3- 4811, č.4- 4821,č.5- 4928

č.6- 4931, č.7- 4956, č.8- 4964, č.9- 4967, č.10- 4729, č.11- 4808

Tab.19 nálezy ze sběrů

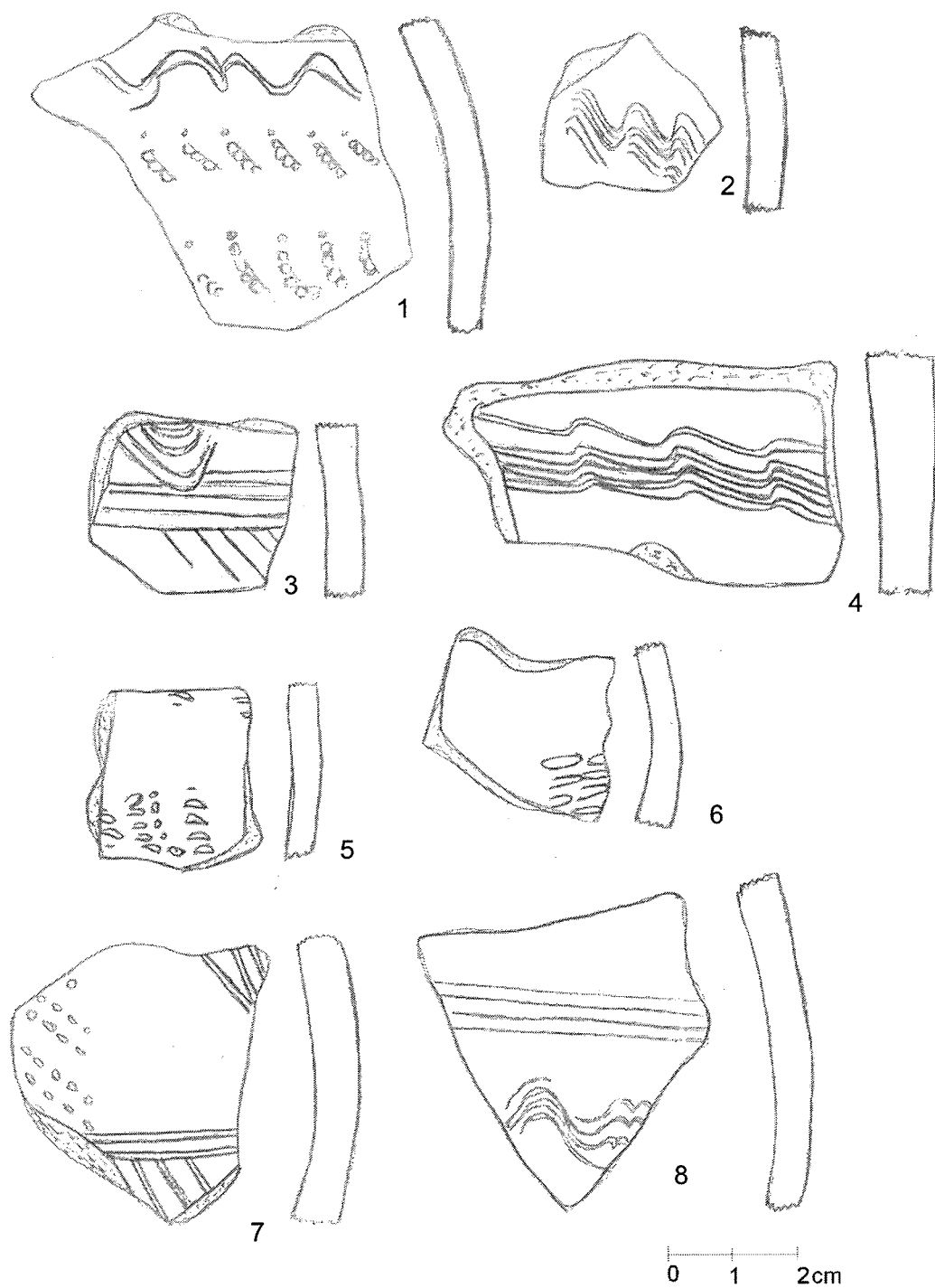


Sběr 5

č.1- 5665,č.2- 5668, č.3- 5677, č.4- 5679,č.5- 5695,č.6- 5697, č.7- 5702, č.8- 5701



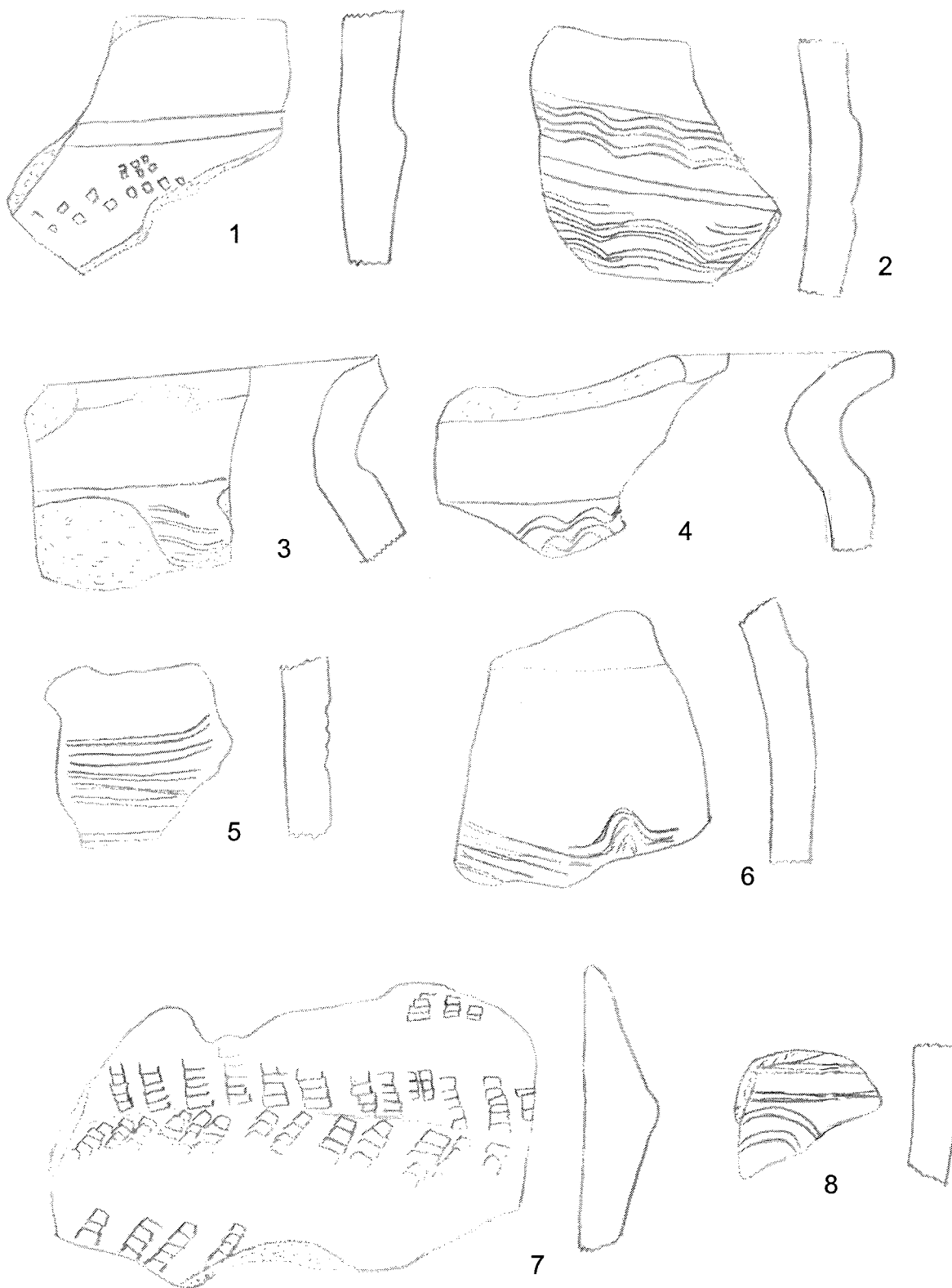
Tab. 20 nálezy ze sběrů



Sběr 7 (1), sběr 11(2), sběr 19 (3-8)

č.1-49.680, č.2-58.183, č.3-77.551, č.4 -77.564, č.5-77.574, č.6-77.563, č.7-77.586  
č.8-77.584

Tab.21 nálezy ze sběrů

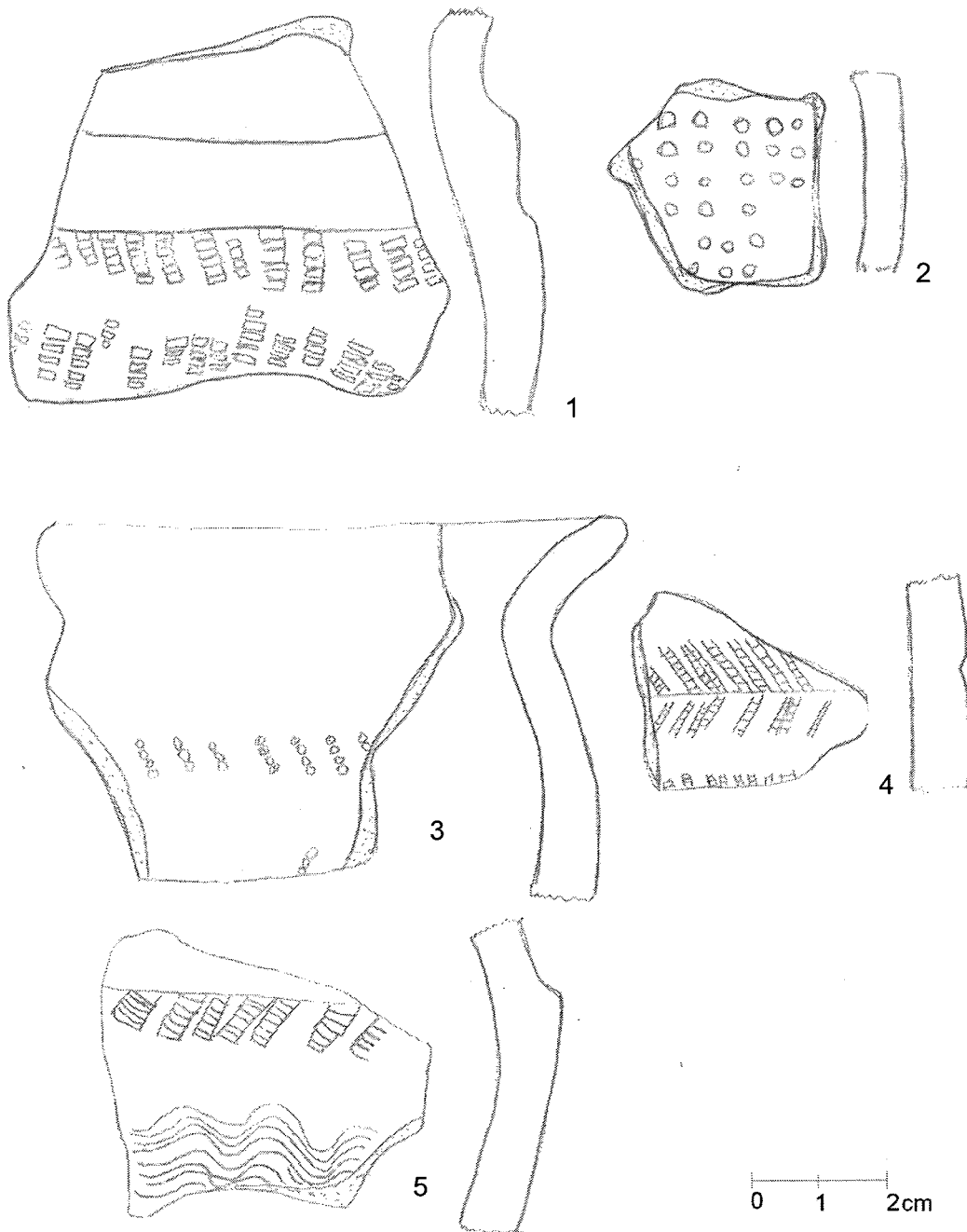


0 1 2cm

Sběr 19 (1,2), sběr 10 (3-5, 8) sběr 11 (6), sběr 7 (7)

č.1-55.618,č.2-55.619,č.3-57.292, č.4-57.295, č.5-57.303,č.6-58.164,č.7-49.678  
č.8-57.312

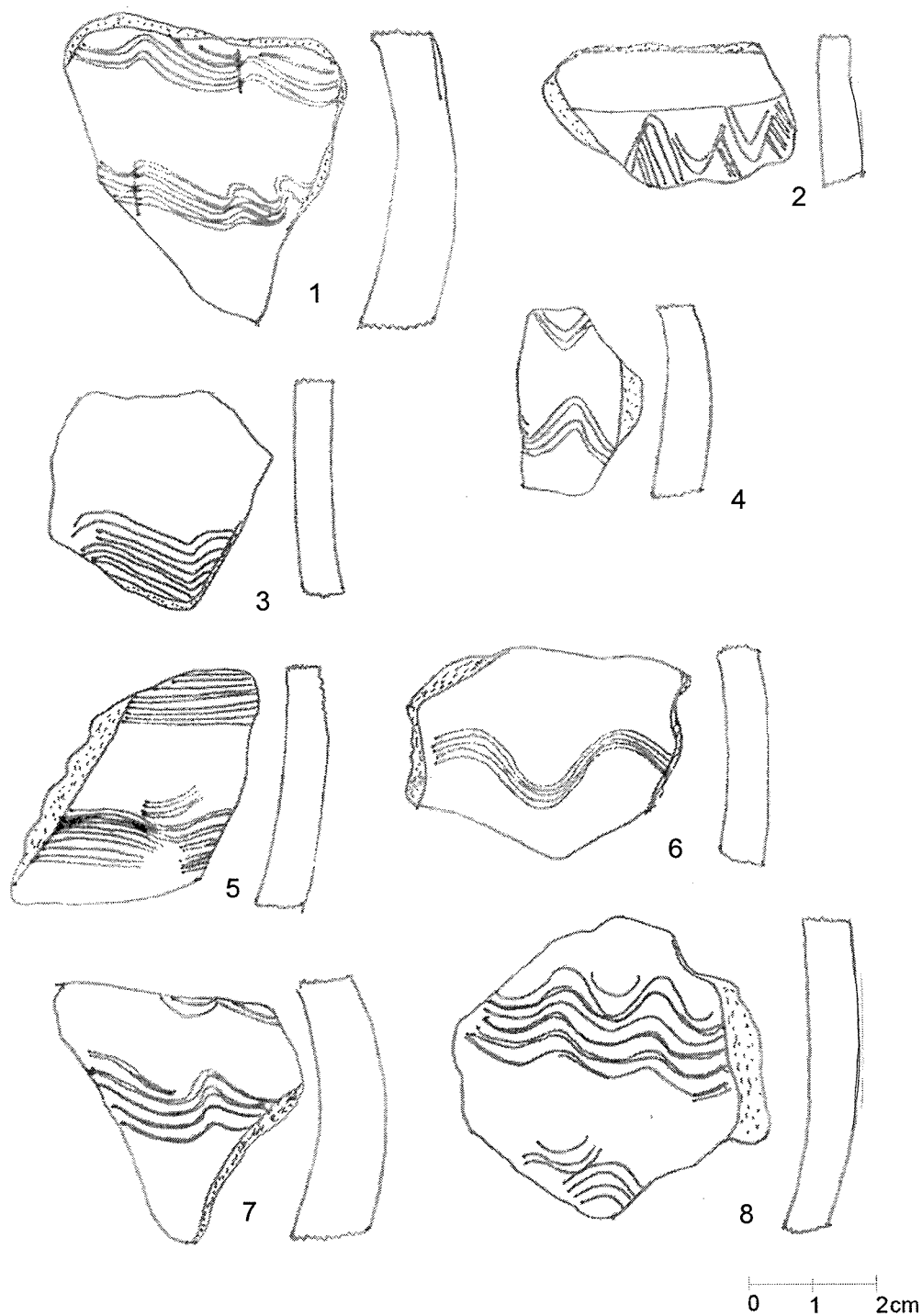
Tab. 22 nálezy ze sběrů



Sběř 19

č.1-77.546, č.2-77.581, č.3-77.547, č.4-77.603, č.5-77.605

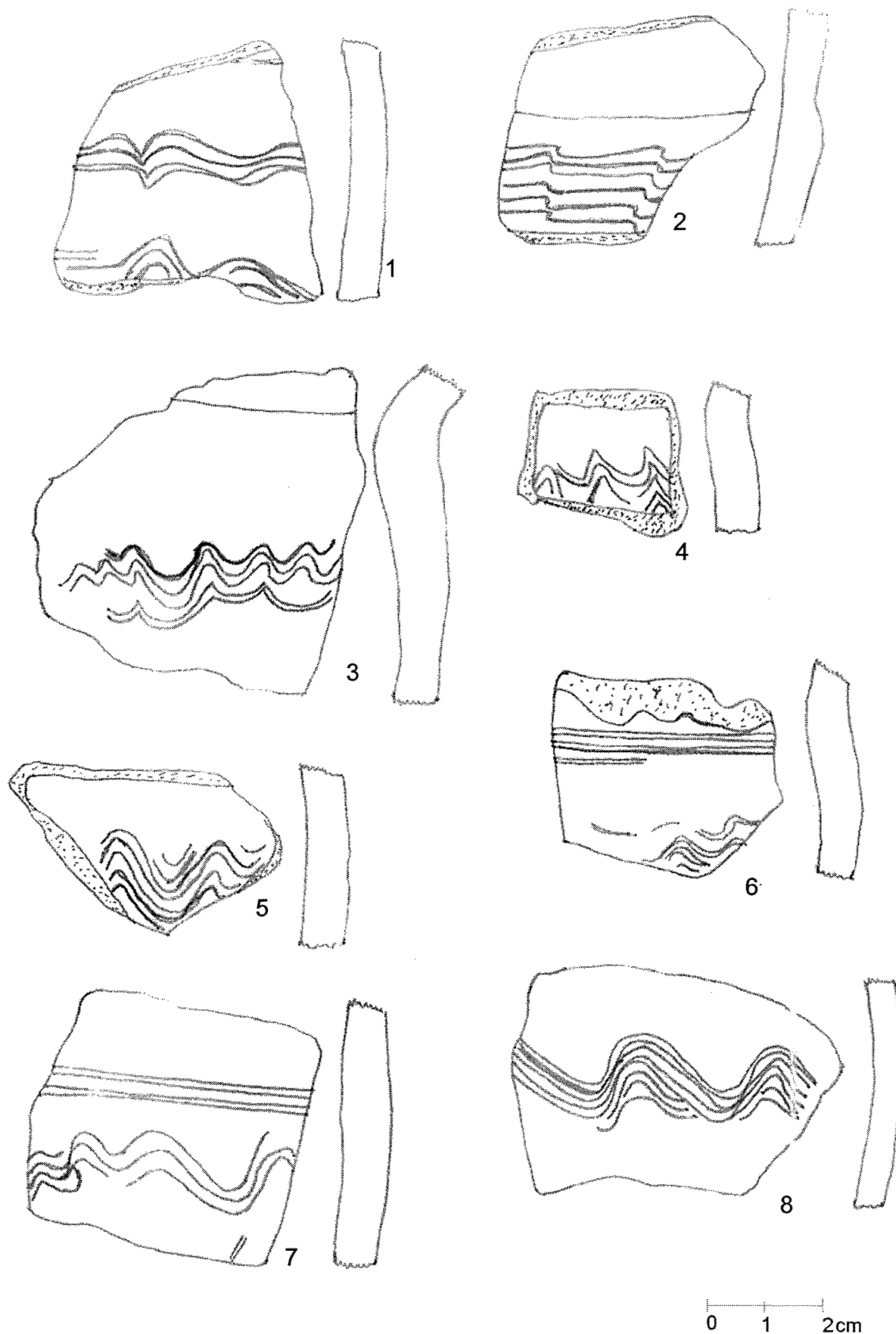
Tab. 23 nálezy ze sběrů



Sběr 1 (1-6), sběr 2 (7,8)

č.1-4091,č.2-4098,č.3-4129,č.4-4100,č.5-4151,č.6-4150,č.7-4179,č.8-4183

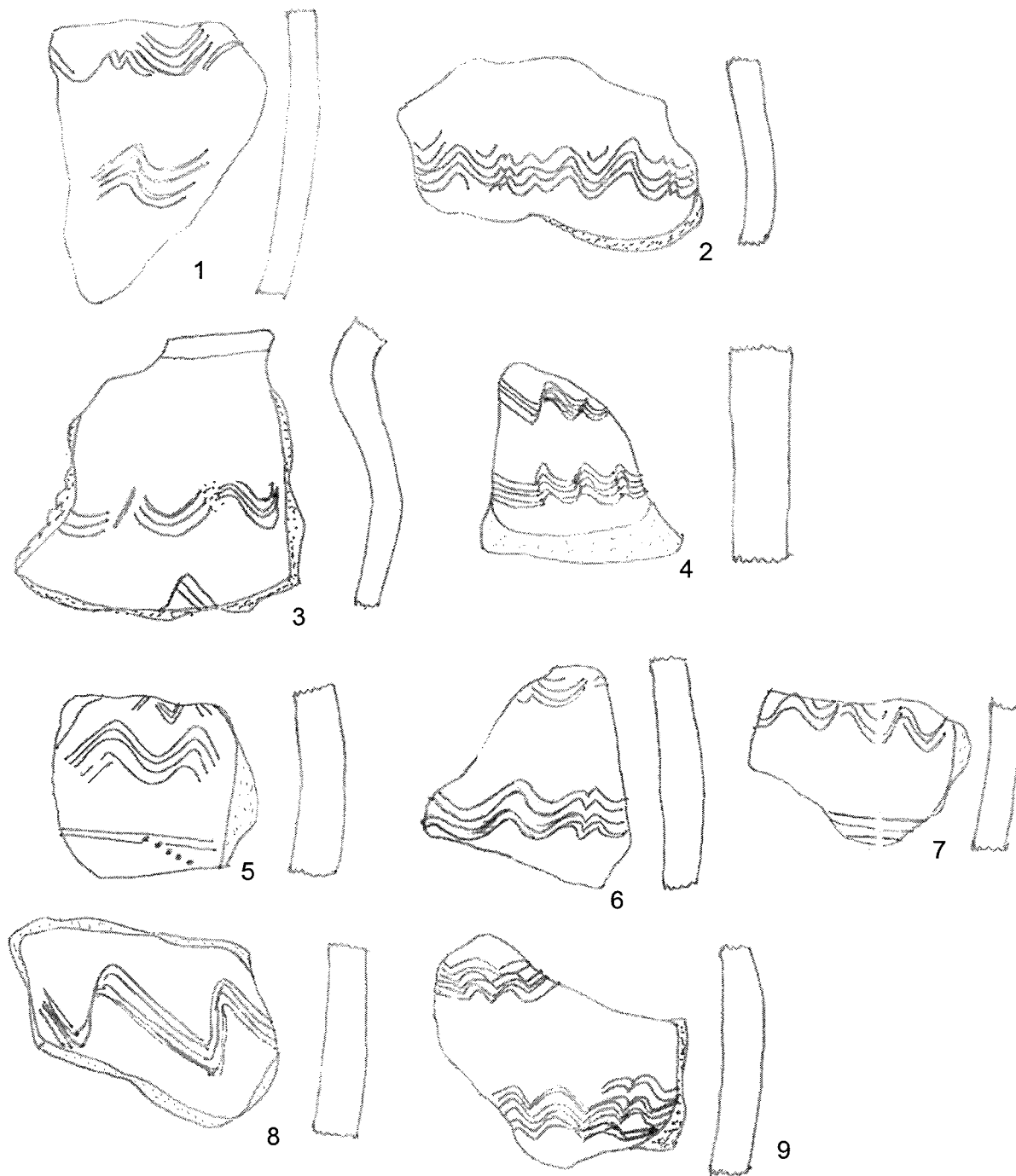
Tab. 24 nálezy ze sběrů



Sběr 5

č.1- 4623, č.2- 4638, č.3- 4645, č.4- 4650, č.5- 4723, č.6- 4722, č.7- 4786, č.8- 4785

Tab.25 nálezy ze sběrů

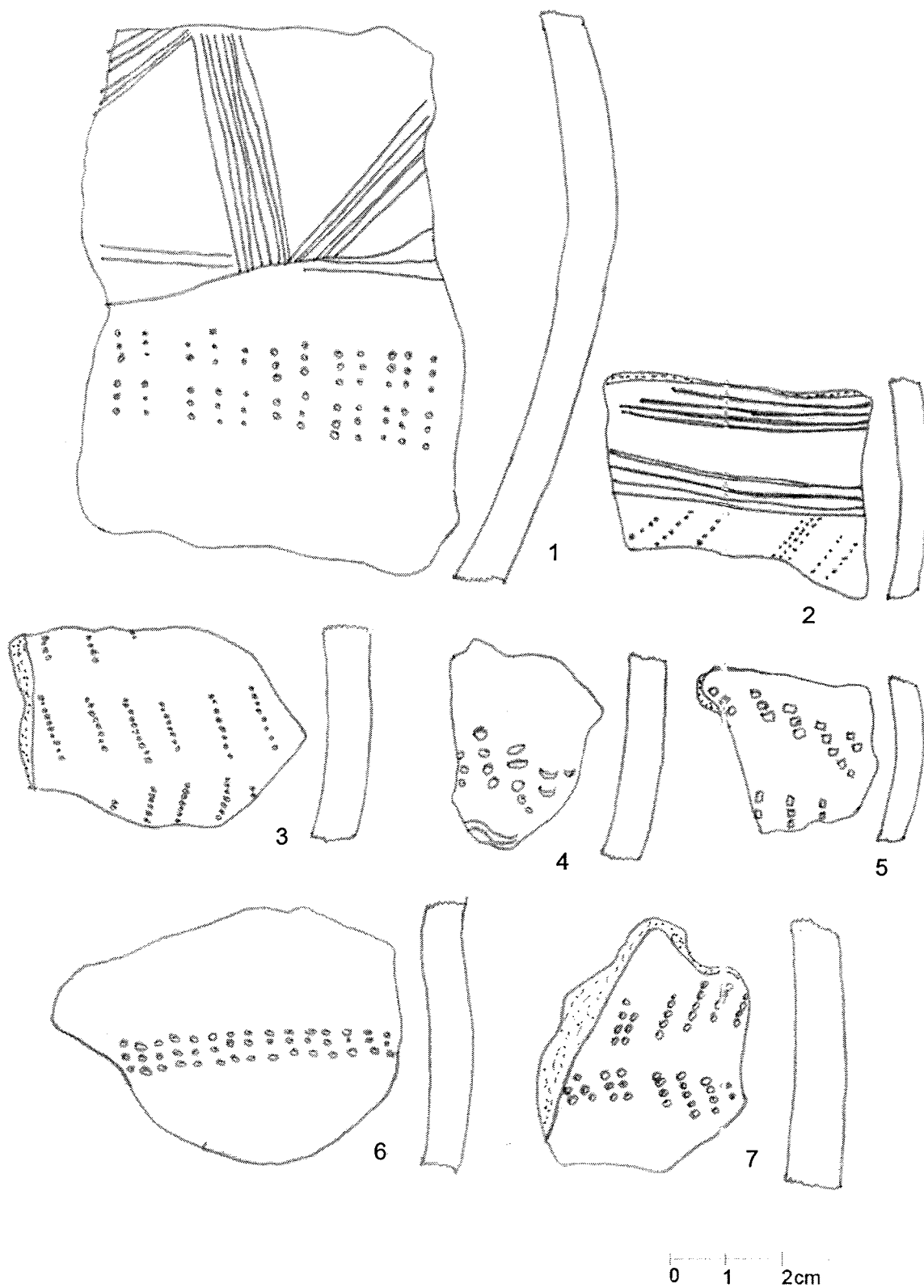


0 1 2cm

Sběr 5

č.1- 5690, č.2- 5688, č.3- 5682, č.4- 5731, č.5- 5732  
č.6- 5730, č.7- 5740, č.8- 5762, č.9- 5763

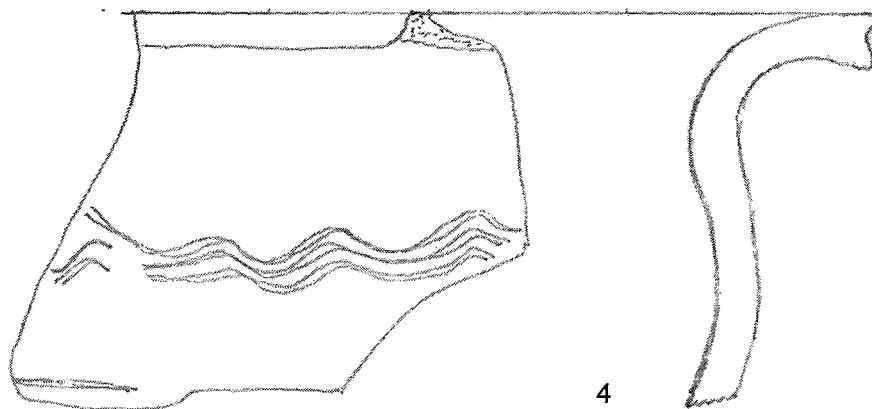
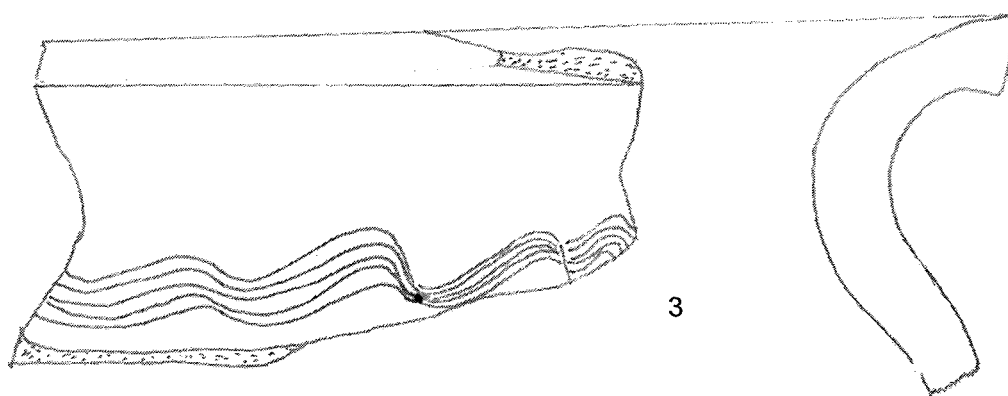
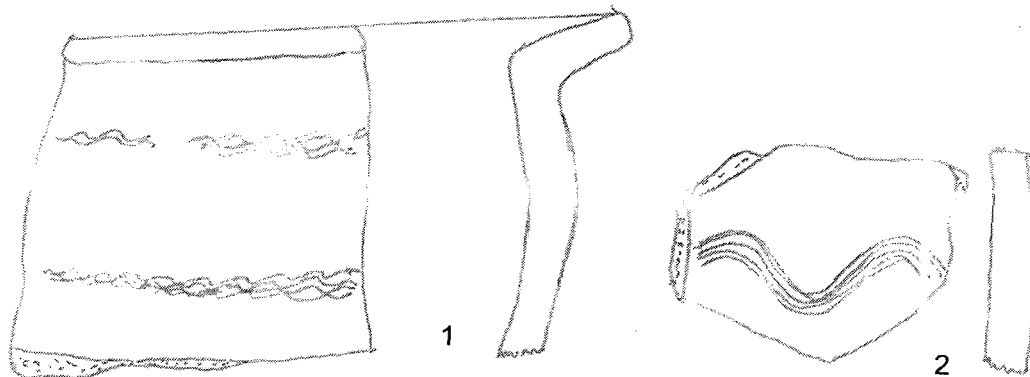
Tab. 26 nálezy ze sběrů



Sběr 2 (1-5), sběr 3 (6,7)

č.1-4167,2-4172,3-4173,č.4-4194,č.5-4196,č.6-4207,č.7-4209

Tab. 27 nálezy ze sběrů



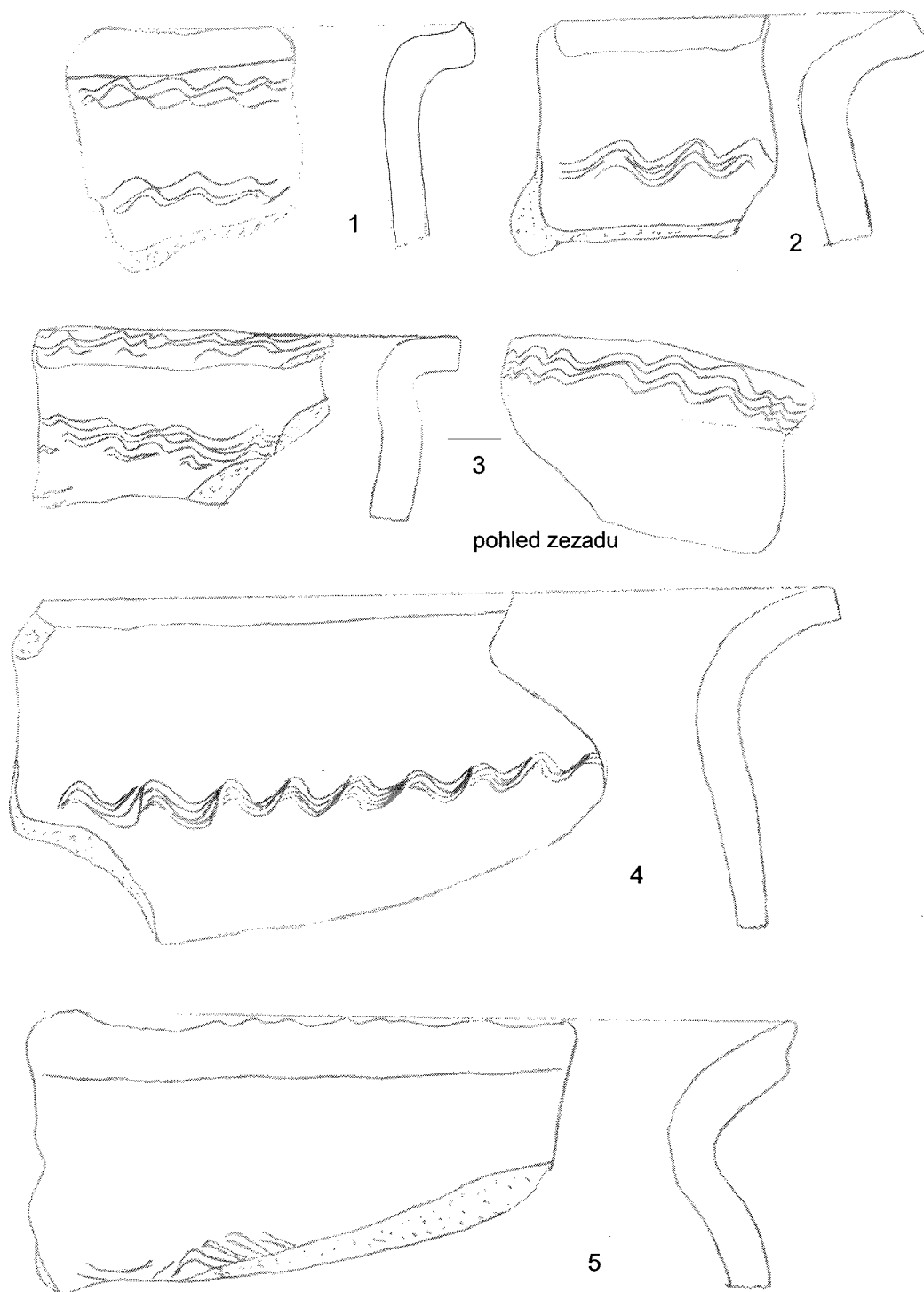
0 1 2cm

Sběr 5

č.1- 4143, č.2- 4150, č.3- 4166, č.4- 4168



Tab.28 nálezy ze sběrů

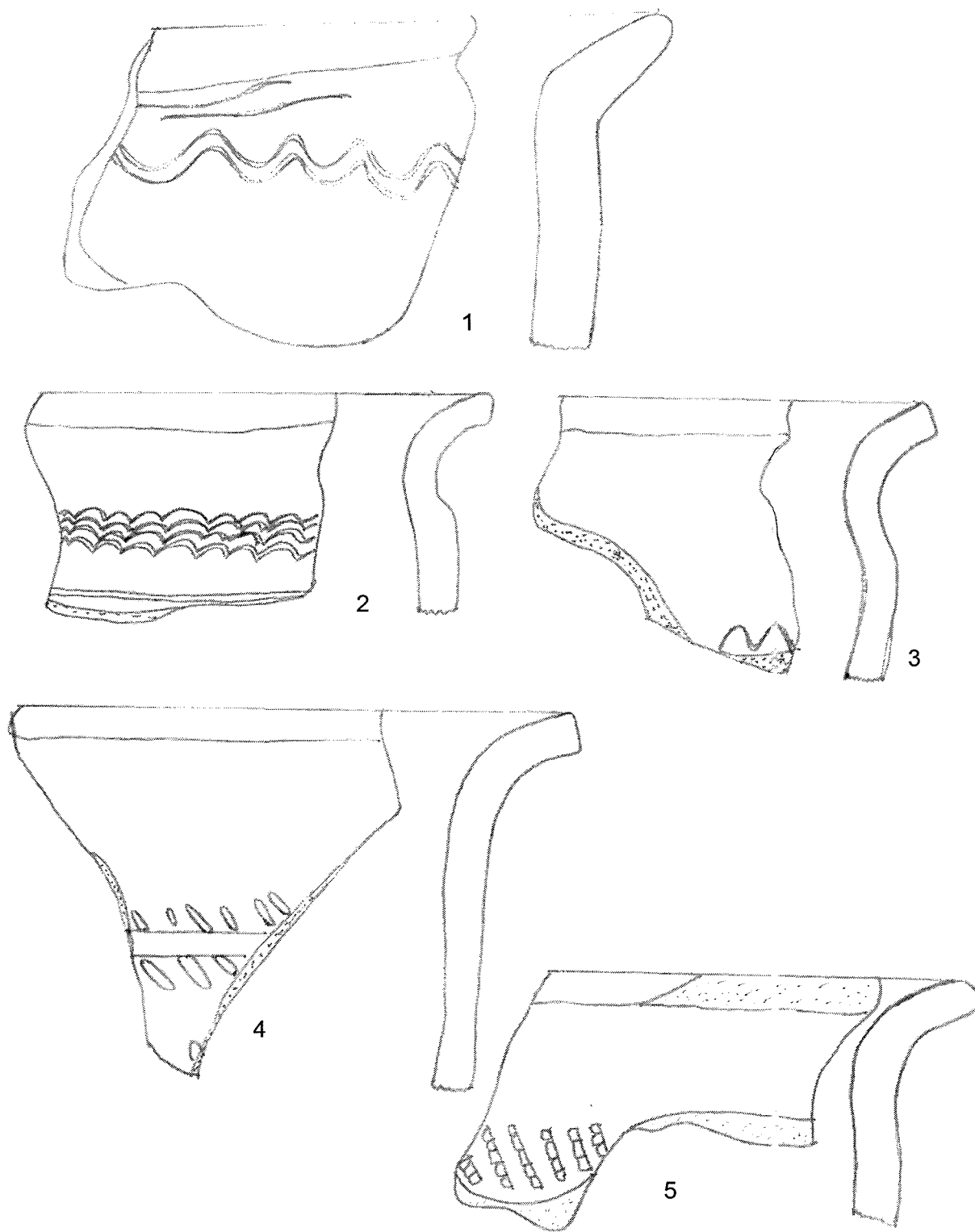


Sběr 5

0 1 2cm

č.1- 4757, č.2- 4754, č.3- 4762, č.4- 5495, č.5- 5496

Tab. 29 nálezy ze sběrů

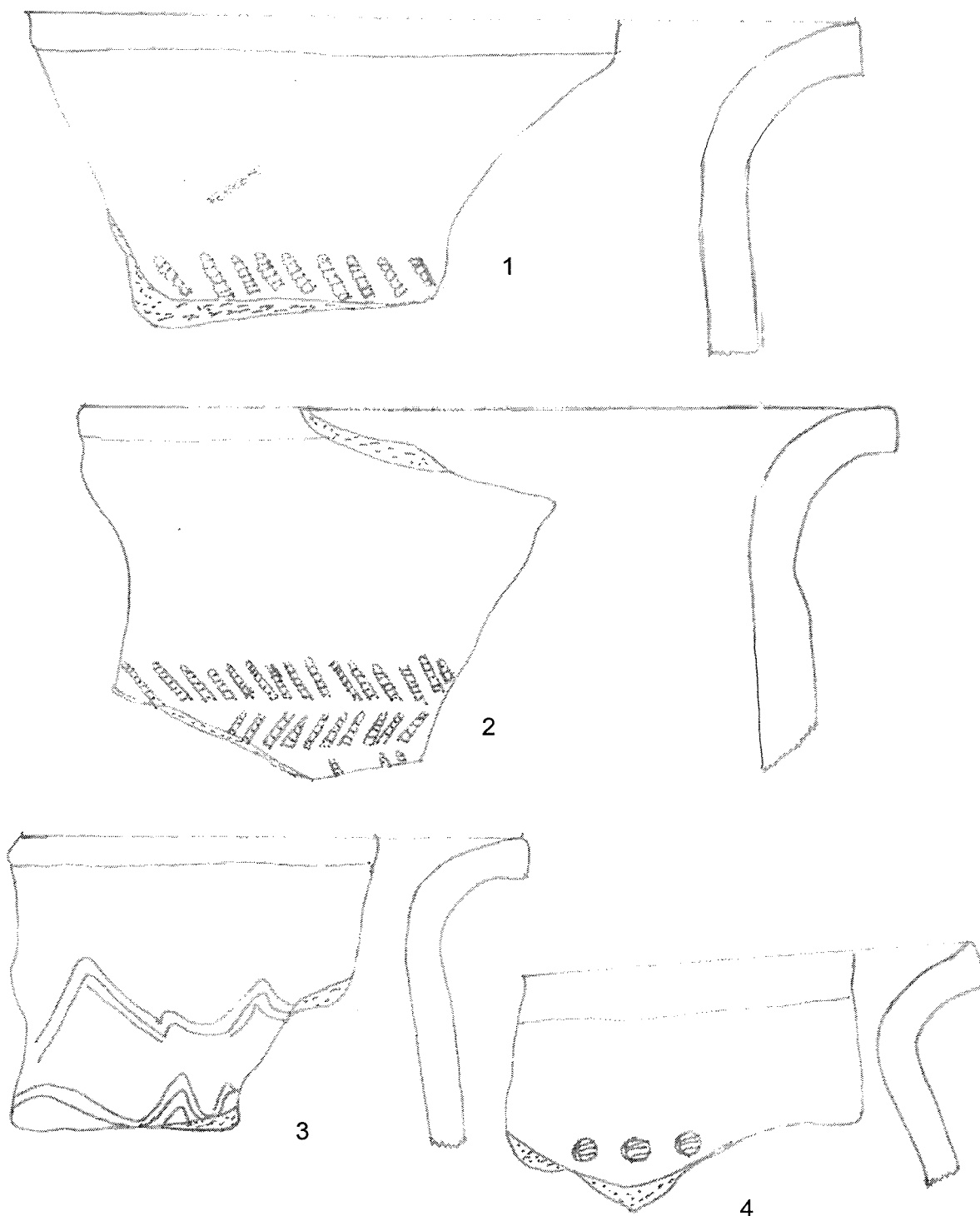


0 1 2cm

Sběr 5

č.1- 5926, č.2- 5930, č.3- 5932, č.4- 5927, č.5- 5931

Tab. 30 nálezy ze sběrů

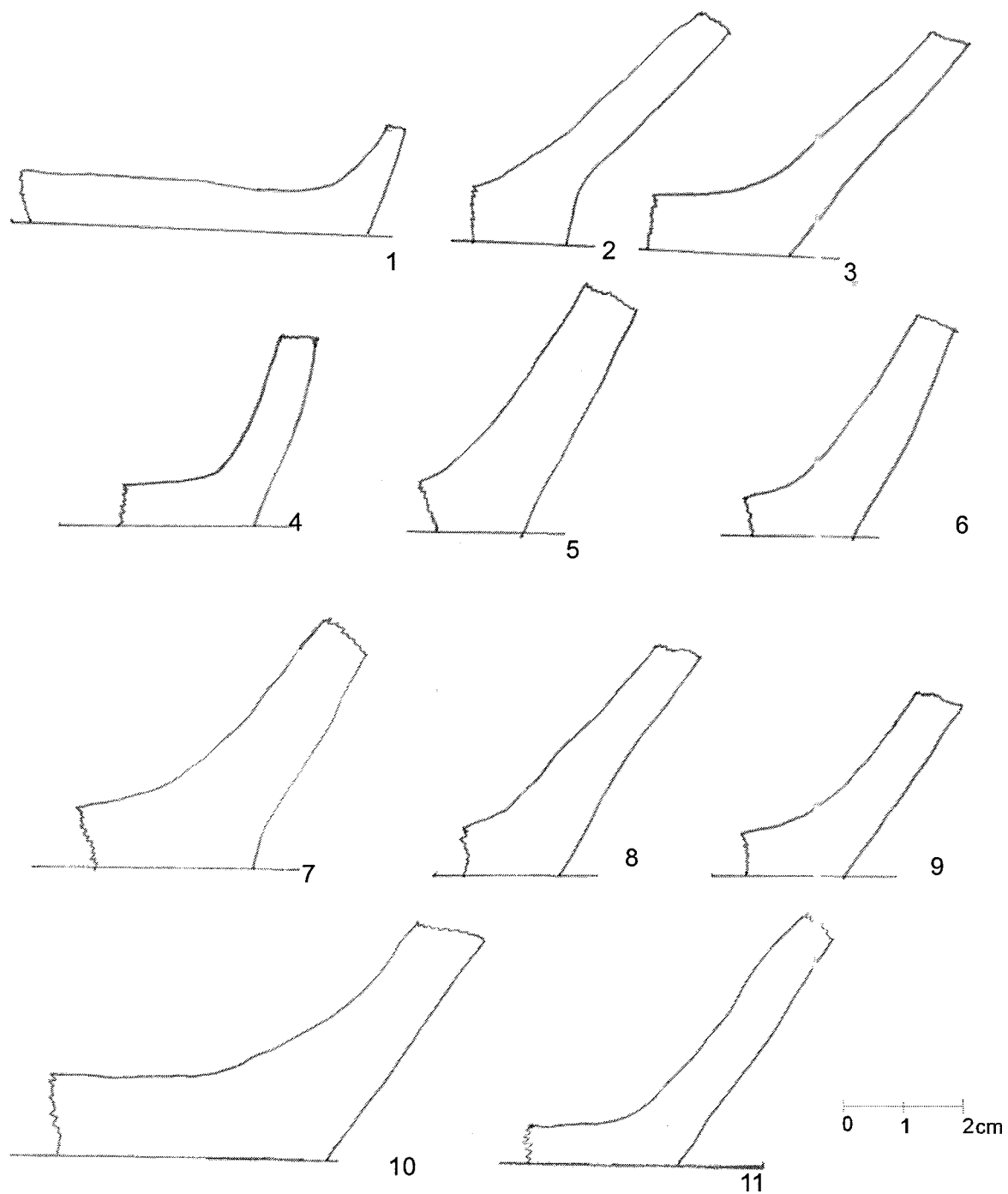


0 1 2cm

Sběr 5

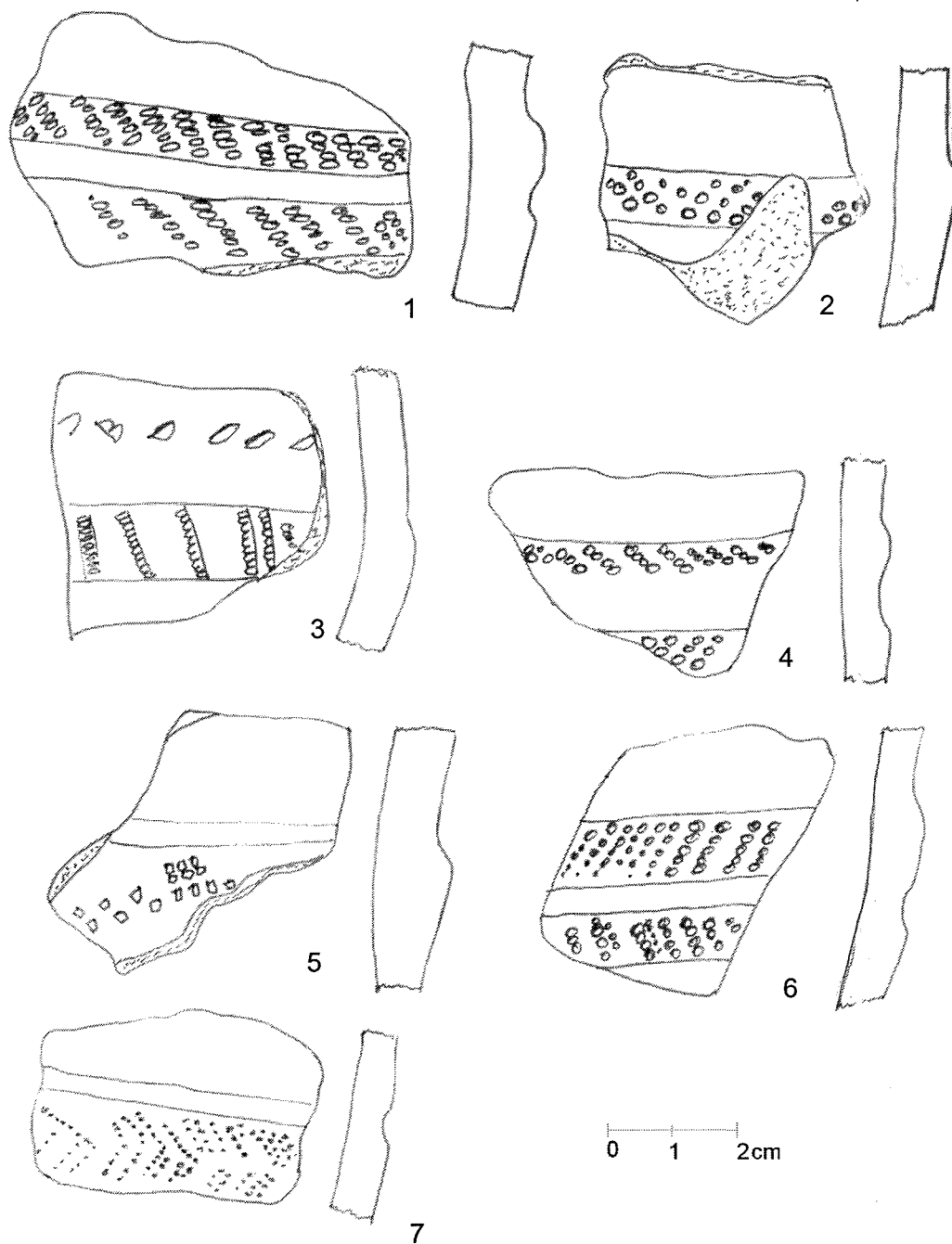
č.1- 5497, č.2- 5499, č.3- 5501,č.4- 5503

Tab. 31 dna ze sběrů



Sběr 11 (1), sběr 12 (2,3), sběr 19 (4), sběr 5 (5-11)

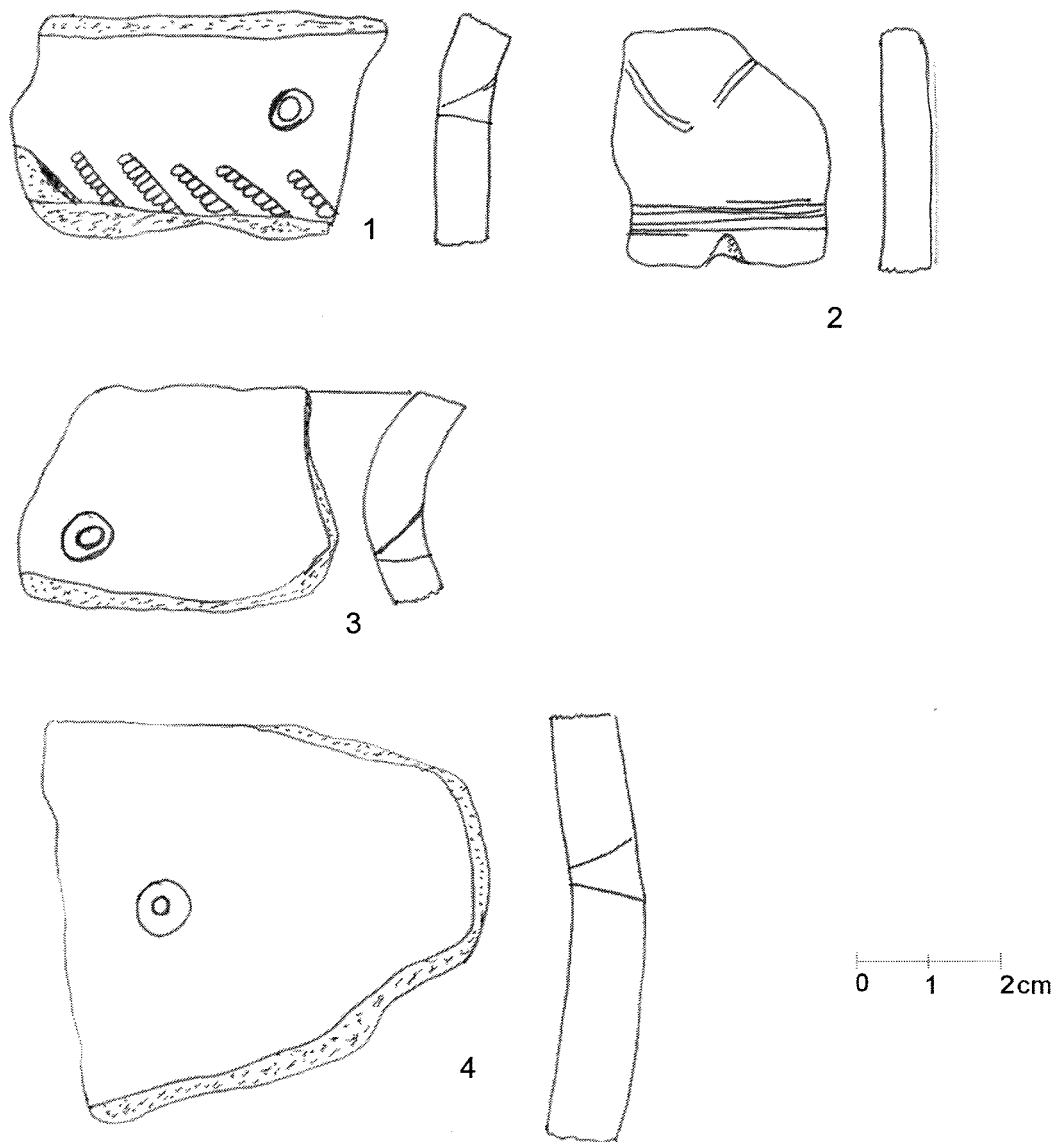
č.1- 58.203, č.2- 58.238, č.3- 58.237, č.4- 77.628, č.5- 4587, č.6- 4590  
č.7- 5222, č.8- 5229, č.9- 5233, č.10- 5638, č.11- 5640



Sběr 2 (1-3), sběr 6 (4), sběr 9 (5), sběr 5 (6,7)

č.1- 4170, č.2- 4180, č.3- 4175, č.4- 5782, č.5- 55-618, č.6- 4546, č.7- 5695

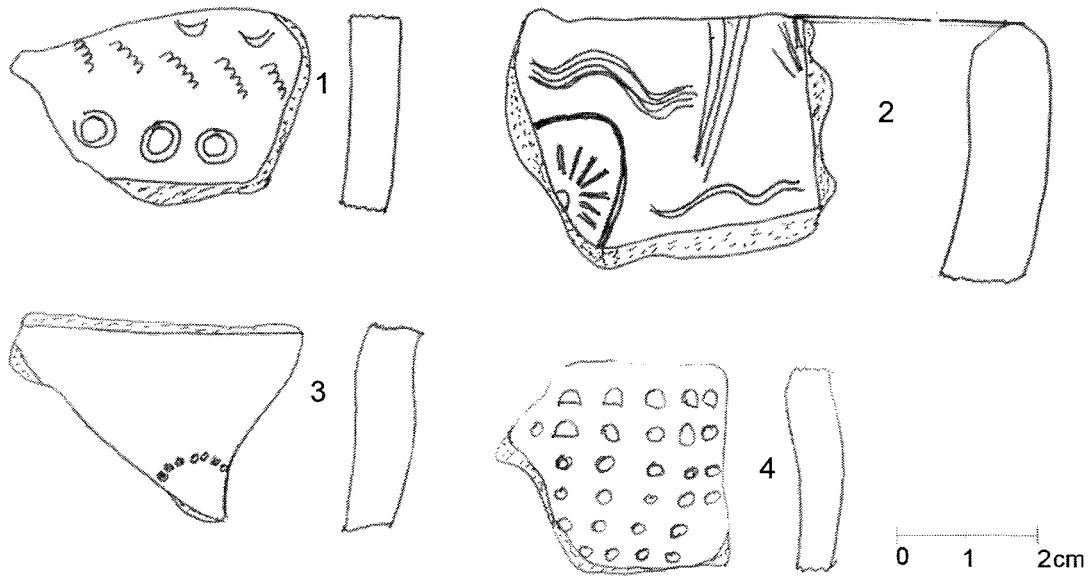
Tab. 33 reparační otvory



Sběr 5 (1,2), sběr 10 (2), sběr 26 (4)

č.1- 5533, č.2- 5560, č.3- 57.291, č.4- 103.984

Tab.34 zvláštní nálezy



Sběr 5 (1), sběr 10 (2,3), sběr 19 (4)

č.1- 4799, č.2- 57.297, č.3- 57.300, č.4- 77.581